

4

Incipit tractatus contra prin-
cipales errores per hunc machometi
et turcorū siue sarracenoꝝ festi-
nanter copulatus. per reuerendissi-
mum dñm iohāne de turre crema-
ta romane ecclesie tituli scē mari-
e trans tiberim p̄bim cardinalem
sancti sicuti vulgari ter nūcupatum
Anno dñi m̄cc̄o lxxv. In preantū di-
ete tunc celebrāde in ciuitate man-
tuana p̄ s̄ssimū dñm papam piū
scđm **D**ielatis et principibꝫ con-
uocatis ad obuiandum inuicibꝫ
inuisibilibꝫ xpianoz hostis macho-
meti turcorū imperatoris.

Beatisimo et ele-
mentissimo piū et do-
mio domio pio v-
niuersalis ecclie
sūmo p̄ntifici Jo.
de turre cremata
romane ecclie tituli scē marie i t̄is
tiberi presbiter cardinalis sancti
sicuti vulgari ter nūcupat⁹. Post hu-
mitem recomēdationem ad pedū
oscula beatorū letatus sū b̄tissime
pater et n̄ parū exultauit spirit⁹
meus gr̄as agens bonarū mentiū
inspiratori zelum sanctum intelli-
gens quo diuinitas beatitudinem
tuā ita caritatis sue flamma ad fi-
dē tuendam et ad pacē et quietē
xpiani populi excurandā incēderit
vt om̄ez curā om̄ezq; vigilis p̄ui-
dētis studiū adhibeas vt furori p̄-
secutionis quo imp̄ntiarū per diu-

sas orbis p̄uincias xpianū popu-
lum turcus perturbat et infestat
vt oīo demolire eū festinet. ogredi
possis et occurrere. Salubre terre
ppositū et dignitati tue dignum
Rursus quia hui⁹ sancti tui deside-
riū adimpleo ecclesie romane fa-
cultates excedit et vires totāz rem-
publicā xpianā tangat. Marie n̄
turi ab̄itio n̄ ad dignitates ecclie-
siasticas sed poti⁹ ad imperia. ad
regna. ad p̄ncipatus seculares. et
imperialiū cōitatum dñatus occupā-
dos aspiret vt cōceptū hui⁹ laudā-
de sollicitudinis p̄positū prosperū
esset habiturū p̄cessum. Prouiden-
tissime sc̄tas tua deliberauit p̄sen-
tiam suā. non obstantibus in-
fermitatibꝫ q̄bꝫ frequenter laboras
alijsq; incommodis multis certo
loco propinquo ultra montanis
prouincijs pro tempore accommo-
dare vbi adueniētibus xpianis
p̄ncipibus quibꝫ tutela ecclesie
diuinitus est consignata. celebra-
retur dieta. in qua maturo cōmū
interueniente consilio tractare tue
q̄bus prouidentie cōsilijs qua arte
quo ingenio. quibꝫ et progressibꝫ
et fauoribus. p̄nto persecutionis
furori quo turcus in xpianū po-
pulū seuit resisti possit. et cōtē au-
dacia virtutis eius. fies profecto
cōmēdatione digna et deliberatio
prudētissima. Quis deiceps ita te
merarius exisset q̄ negligencie tue
imputz si quis i postez xpianitati

casus sinister perē turchū accidit
Ad quā dicitur **tuam** citatis tue iussu
 accessurū essem ut nō tū illuc p̄
 tisceret p̄ rei publice p̄piane salute
 ingeniū meum om̄s q̄ facultates
 meas liberatē oblaturus q̄ om̄s
 fideles p̄ suatū viriū portioē facē te
 nētur. **Sed** etiā fūda dauitica id ē
 dīne sapiētie armat a acie occur
 rē. venit ī mentē meā aliquos
 de sac̄rū scripturarū torētē lapides
 limpidiōs atq̄ sobditiōs. h̄s
 modicis dieb̄ in pera uis dā tracta
 tū collētōs reponē q̄bus dāpnatū
 mi hostis p̄piani machometi quē t̄chi
 quos sarracenos vulgarit̄ appella
 m̄ dyabolica calliditate decēptū ut
 v̄tū dei p̄p̄iam venērēt et colunt
 fr̄ōs ita puteret ut ei⁹ secte doctri
 na falsa erronea exēcibis atq̄ p̄
 mitiosa om̄ibus dem̄tata clausie.
 p̄pian⁹ populus ad illi⁹ secte et gē
 tis expugnatiōem et destructionē
 p̄p̄enhus inardescat surgatq̄ aio
 hus. **Cō**sius ergo de saluatoris dñi
 nēi ih̄u p̄p̄i auxilio cui⁹ res agitur
 collectis animi viribus aggressus
 sū beatissime pater laborē hūc ita
 subitū h̄ret senectutis mee in cōmo
 dis satis fatigatus. tū zelo p̄piane
 fidei tū ut rē aliquā sc̄itati tue gr̄ā
 efficerem. tum ut ardorem sanctū
 animi tui ad tuicionem p̄p̄iam po
 puli verborum meorum sc̄m̄tu ut
 eūq̄ fouerem. **Quod** vero post ali
 os qui cōt̄ta machometum aliq̄
 desudasse rep̄iūt aliq̄ scribē volue

tū. nō arrogātie aut temeritatē at
 tribuēdū est. sed q̄dāmō necessita
 ti qm̄ illoz tractatus potius hyl
 toriā originis et vite machometi.
 ac eius fatulas t̄p̄ē q̄ errores ei⁹
 p̄emiciosos contra catholicam fi
 dem bonosq̄ mores expellere nisi
 sunt. quod maximum prosequem
 dum esse videtur. **Non** pollicōr ta
 mem omnes illius errores et in
 sanias falsas hoc nostro celen stu
 dio propellere quoniam singulos
 eius errores percurrere cum qua
 si infiniti sint. non perui tractat⁹
 sed maximi voluminis et longi
 studiū opus esset. nichilominus p̄n
 cipales eius errores quē maxime
 fieri catholice aduersari videntur
 impugnare et confringere in su
 perabilibus diuinarum scriptura
 rum armis ac irrefragabilib⁹ rati
 om̄ibus tota mea virtute opitu
 lante domino curabo. **Id** autē max
 ime demonstrare intendo q̄ macho
 metus fuerit pseudo propheta se
 ductor sue gentis. lexq̄ eius non
 a deo sed a dyabolo impietatis sug
 gestore processerit. **Sit** q̄ secta
 illius quasi ex omni hereticorum
 erroribus quedam cloaca congre
 gata. quod cum ad implevero.
 ex dō non parū utilitatis alla
 tum est. **sancto** desiderio beatitudi
 nis tue. **Arbitror** enim p̄ hoc
 ministrari fragilibus qui sepe exle
 uibus moueri solent ī sanctiss̄ima
 fide n̄ra stabilitatis firmentū

Fortib⁹ vero quos de fide adūsus
 sacraenos disputatiois certamē
 iure cōtingeret aliquahs armatura
 ad fidei uitamētū. **C**itat⁹ ecia⁹ inde
 populus xpianus ad bellū cōtra
 turcos aios⁹ suscipiēdū ⁊ pleque
 dū quē tractatū iter alias occu-
 patioēs sic mediocritate mea q̄ritis
 sine vt potui et q̄si fuerim elabo-
 ratū sātati tue offero quē non p-
 uifaciat quia uenustate fmois et
 dicēdi arte i qua adp̄me erudit⁹
 es nō sit polū sic enī ieiuna ora-
 tione et rudi fmoie p̄trāsūi tū
 qu'a pot⁹ theologice sapiētie q̄
 dicēdō studio op̄a dederi ⁊ tū eo
 quia in hmoī concertationibus
 potius vis igenij ad errores acci-
 ter rēfellēdos q̄ ornat⁹ vbi exq̄ri-
 tur. tū qm̄ teste lactācio deus hāc
 nec voluit eē naturā vt simplex
 et nuda uitas eēt luculētior quia
 satis ornata ē p̄ sermōdatū vero
 sp̄e placet aliena q̄a p̄ se corruptū
 uanescat ⁊ defluit nisi ornatu abū
 de quesito circūhñtū fuerit atq̄
 polū ego non eloquētie s; uita-
 tis fiducia suscepi hoc op⁹ maius
 forte q̄umeris meis possit susti-
 neri. in quo si aliquid est corrigē-
 dū sātās tua que sūmo ingenio
 pollet et cathedrā tenet ecclesiasti-
 ci magisterij corrigat et emēdet
**¶ Capitūlū primū de descriptio-
 ne p̄hdi machometi**

Beat⁹ Jo. euangelista cui
 p̄ v̄gitatis p̄rogatia da

tū est altius p̄ ceteris secreta rima-
 ni celestia i libro suo reuelationū
 describit tribulatioēs ecclie a tē-
 pore suo vsq; ad finē mūdi vt cō-
 tra illas paciēcie clipeo reperia-
 mur muniti. quia vt dicit grego-
 rius **J**atula min⁹ seuiūt que p̄ui-
 dēt inter quas p̄seutionē ecclie p̄
 machometū ⁊ suos futurā p̄uidēs
 desēbit eā nobis v̄bis sequētib⁹
 apocalipf xij dicens **V**idi ahā bestiā
 ascēdē de t̄ra et habebat cornua
 duo similia agni et loquebatur si-
 cut draco et potestātē prioris oēm
 faciebat in cōspectu eius et fecit
 t̄ram et habitatores in ea adorāre
 bestiā p̄mā cuius curata est plaga
 mortis et fecit signa magna et
 etiā ignē de celo fecit desēdere in
 t̄rā in cōspectu oīm hominū et
 seduxit habitatores in terra p̄pter
 signa que data sūt illi facē in cō-
 spectu bestie dicens habitatores
 in terra vt faciāt imaginē bestie q̄
 habet plagas gladij. et datū ē illi
 vt daret spiritum bestie ⁊ ymagi-
 ni et vt loquat ymago bestie et
 faciat vt quiūq; non adorauerit
 ymaginē bestie occidatur. in q̄ni-
 busq̄de v̄bis reprobo machome-
 tus ab omib⁹ fidelib⁹ inter omēs
 p̄uersos hēticos maxie uicit et
 crādus et ipūgnādus p̄pter octo
 mala que de eo in p̄positis v̄bis
 euāgeliste iohānis notā tur **P**ri-
 mo quia uita fuit scelestissim⁹ cū
 dicit vidi ahā bestiā secundo quia 2

machometi sine p̄mo

2 quia predo cupidissimus **Cū** dicit
3 ascēdit de terra **Tercio** quia fuit
simulator pessimus **Cum** dicitur.
Et habet coenua duo similia agni
4 **Quarto** quia fuit i doctrina virtu
lēssim⁹ • cū dicit **Et** p̄tāte p̄ozis
5 omnē faciebat **Sexto** quia fuit
temerarius arrogātlissimus • cū dicit
6 tur fecit terram ⁊ habitatores i ea
adurare bestia **Septimo** quia fuit
7 seductor periosissimus • cū dicitur
8 **Et** fecit signa magna **Octavo** q̄a
fuit tyrānus crudelissimus • cū di
tur **Quicūqz** nō adorauerit ymagi
nē bestie occidatur **In** p̄mis macho
metus a beato **Jo.** describitur vita
selestissimus • cū dicit **Vidi** aha
bestiam scz machometū dīcā volupto
tuosam ducētem q̄ bestialis dicit
p̄rio ethicoꝝ **Et** fuit luxuriosus
et libidinis ardore succensus
super omnes hoīnes orientalis re
gionis iactans se supra pl. hoīnes
ex dīno munē v̄tutē generatiuā et
coēūdi p̄tātem habere **Iaudat** se
bestialis machometus ⁊ sibi dicit
a deo concessum vt cōubē posset
cum omībus mulieribus q̄ se sibi
ḡtis supponere vellēt **Legitur** autē
p̄. vxores habuisse et dnas ancil
las • v̄n̄pp̄e d̄sc̄ptus ē a beato **Jo**
2 noīe bestie **Decūdo** describit̄ ep̄o
bus machometus a btō **Jo.** in v̄b̄
pp̄ositis vt predo cupidissimus sū
auarissimus ibi • ascēdentē de terra
quia p̄ mercationes et rapinas
ascendit de paupertate ad diuicias •

Machometus enī vtroq; parente
debus sub auūcū sui manopoli
tuela ānos agebat pueritē p̄dolo
rum tūc temporis cultū cū vniū
sa gente arabū infuicns quem ad
modū ip̄e i alchorano suo testatur
deū sibi dixisse referēns **Diphand⁹**
fuisti et te in errore suscepi teq; di
lexi et locupletavi **Post** aliquātū
lū etiā spatū ānorū mercenarius
fuit ad hutū cameloꝝ apud quā
dam nobilissimā viduā noīe radi
gam et phascēbatur cum camelis
in syriā ⁊ in aha loca vbi innumera
latrocinia cōmitēbat et furta •
Qui tandem ita dñe sue aim opti
nuit vt iure coniugij rebus omni
bus rerumq; pariter dnā potire
tur **I**taq; calliditate multa de igno
bilis et egeno in diuitem et famosū
prouectus est **Et** quia auaritia vt
dicit ābrosi⁹ quāto plus ascēderit
eo ad altiora festinat **In** tātam p̄
rupit superbiam vt regnū arabū
sibi imperādum polliceret nisi su
os timeret contēbuloꝝ q̄ eum pro
rege nō tenerent cum sibi ⁊ equa
les fuisset ⁊ maiores **Ter⁹** ep̄b⁹
machomet⁹ a beato iohāne descri
bitur vt simulator sādītatis pelli
mus **Cū** dicit quod habebat coe
nua duo similia agni id est casti •
cuius duo coenua dn̄tur primum
videlicet propheta • secundum
illud luce septimo • **Propheta**
magnus surrexit in nobis • **Se**
cundum est latio legis noue •

Machomet⁹ autē vidēs se ad effec-
tū regni prout cupiebat nō posse
p̄ violētā deueniē arte et īgenio
magno vsus ē vt q̄ rex eē non po-
terat pphetam se dei simularet et
nūtiū legēq; sibi a deo reuelatam
tāq̄ pphete dei sūmi mētaretur et
pp̄ hoc bñ dicit Jo. euuāgelista
illū h̄c duo cornua similia corni-
b; agni id ē xpi. Quia n̄ fuerūt
talia sedū vitatē h̄ sedūdū h̄nānā
fictiōnē. Quod autē falsū sit illum
dei ppham fuisse atq; q̄ legem a
deo reuelatā suscepit. Nos opitulā-
te dño inferius luce clarius demō-
strābim⁹. Quarto de sēb̄it̄ re p̄b⁹ ma-
chomet⁹ a beato Jo. in doctrina vi-
rulentissim⁹. Cū dicit loq̄b̄at̄ sicut
diaco. In quo plane eius doctrina
dolosa vocat̄ et venenosa. Iste enī
sūt diaconis p̄petates vt occulte et
fraudulēt̄ decipiat et vncnū infū-
dat. Hoc ēte mō machomet⁹ i de-
reptione agarenorū siue ysmaelita-
rū q̄s nunc saracenos appellam⁹
legit̄ p̄cessisse. Narrat̄ autē i qua-
dam cronica gregorius q̄dā valde
famosus cū in romana curia hono-
rē quē cupiebat alleq̄ n̄ potuisset
indignat⁹ ad p̄tes vltimatinas
cōfugiens sua simulatiōe innumera-
bilem populū ad se traxit. Inue-
niensq; machometū dixit illi q̄ ip-
sū illi populo p̄ficē vellet nutensq;
columbam grana et alia h̄moi in
aurib; machometi ponebat. Colū-
ba autē sup̄ ei⁹ humeris stans de

aurib; ei⁹ cibū sibi sumebat sic
adeo assuefacta erat vt quicūq; ma-
chometū videbat protin⁹ sup̄ ei⁹
humeris proficiens rostrū i aure
eius ponebat. **P**redict⁹ igit̄ vie
populū cōuocās dixit se illum sibi
vulle p̄ficē quem spirit⁹ sanct⁹ i
sp̄cie colūbe mōstraret statimq; co-
lūbā secrete emisit et illa sup̄ hu-
meros machometi q̄ cū alijs asta-
bat euolās rostrū in eius aue ap-
posuit qd̄ popul⁹ vidēs sp̄m sc̄m eē
credi dit q̄ sup̄ eū descenderet atq;
in ei⁹ aure verba dei mferret et sic
machomet⁹ saracenos seduxit
et ad legē suā id ē diuinā cōp̄idā q̄
p̄tinaciē aiāuit q̄ sibi adherētes
regnū p̄sidis et oriētalis imperij fi-
nes vsq; ad alexādriā iuaserūt. **A**
ubi tñ legit̄ q̄ fuit q̄dā monach⁹
sergius noīe q̄ in errorenestorij iei-
dens dū a monachis et ab ecclesia
fuisset expulsus i arabia v̄xit et
machoēto adhefit q̄ ipsū macho-
metū de nouo et vti testam̄to plura e-
doct̄ scdm̄ nestorij sui mgr̄i intellec-
tū q̄ saluatorē n̄m̄ deū esse nega-
bat simulq; apoc̄forū fabulis eū
plēnissimē imbuēs xpianū nestorij a-
nū effecit et vt tota iniquitatis ple-
nitudo in machomet conflueret et
nichil ei ad p̄ditionē sui vel aliorū
desset. **A**diūcti sūt iudei heretico
q̄ ne v̄tus xpianus fieret dolose p̄-
cauētēs hōmi nouis reb; ihiātū nō
sc̄pturātū vitatē h̄ fabulas suas q̄
b; nūc adhuc habūdāt ipi mahū

habet infibulatūt sic ab optimis doctorib⁹ iudeis et hereticis mahomet istud⁹ alchōanū suū cōdidit ⁊ tā ex fabul⁹ iudaitis q̄ ex hereticō tū venemis cōfectā nephariā septu fā barbatō suo mō obtinuit. quod paulatim per thomas a gabriele cui⁹ nomē ex sacra scriptura cogno uerat sibi alatu. mentit⁹ gentē deū ignorantē tah astu infect et in ori entaliū ora talice melle limite subse quente mortifero veneno aiās et corpora gentis misē pro chdō loz in tēmit. bene ergo dicit Jo. euāge lista qđ vt draco locutus est **Qui** to reprob⁹ machomet⁹ describi tur a beato Jo. in malis operandis studiofissimus persecutor. cum dici tur **Et** potestatem p̄oris bestie om nem facebat i cōspectu eius **Jux** ta magistrum nicolaum de lira. mo dus primi regis in aliquo regno ē regnum suum firmare et dilatare quātum potest qđ fecit ipse macho metus **Et** ideo dicitur potestati p̄o ris omnem facebat. quia quidqđ solet facere p̄mus rex ad firmandū et dilatandū suam potestati dili gentius ipse agebat i cōspectu ei⁹ id ē prout sibi ad suū intentum ex pediens videbatur **Vbi** notandum qđ machometus ad firmandū et dilatandū legem suā quatuor astutijs siue cautelis vsusest **Pri** ma est vt de lege sua nō disputare ratione s; gladio. timuit profecto vt si inter sapientes ventigaret

facillie frivola vana ⁊ p̄nitosa oñ det **In** oppositū ē clāssia xp̄iana ē ligio i q̄ plati hoc n̄ amtes p̄cipue parati cē rōez reddere ea q̄ i eis ē fide **Hoc** enī ad sapientē p̄tinz al signaē rōez ⁊ causā sui opis. al s q̄libet fatu⁹ poss; legem cōdē ⁊ cō cludē q̄t quid vll et dicē. nemo credat cōtrariū asserētib⁹ **Secūda** cautela q̄ vs⁹ vt sacratem n̄ vaca rēt studijs phiē p̄ quā falsitas illi⁹ etiā apud sola rōe nat̄ali vigētes maifeste apparēt **Tercia** cautela fu it vt i p̄ncipio illā n̄ nisi rusticis iſi piētib⁹ ⁊ si plētib⁹ pluaderet. nā cū sup̄dō mō p̄p̄he sibi nom̄ vsurpas set **Ingress⁹** ē ad hoīnes q̄ tāto faci li⁹ q̄libet astutie machinatiōe dece pi poterāt q̄to lōgi⁹ abeēt ab oī sa piētia ⁊ vsu ciuilitatis totius q; hūa ne prudētie honestate p̄ agros et villulas sequestrati q̄ dei nūti⁹ v̄l p̄p̄ha esset aut i q̄ cognosci deberet demiq; quid itē veritate ⁊ mēdatiū iter fatuitatē ⁊ sapiētiā distāct dis certere nesciebāt **Ad** hos decipiēdos cuiusdā astrologi ope et cōfiliō n̄ mediocriter cōfortatus hoīnes ad se pestiferos et viarū iſidiatores. fugitiuos q; et hoīdas sibi aggre gauit q̄ auxiliō suū terozē auxit su p̄ multos **Quarta** cautela fuit q̄ ab dit legē carnalē larās freno lufu ne ⁊ voluptati q̄ hoīes carnales cor rupti m̄re h̄bēt āplectūē **Et** ita pa tz q̄ h̄re i dilataciōe sue secte ⁊ ma hs opādis fuit studiosissimus

Septo reprobus machometus de
scribitur a Jo. euangelista temerari
arrogantissimus. cui dicitur **F**ecit ter
ra sua et habitates in ea adrae bel
tia prima et ipse qui dicitur bestia ratio
ne prius assignata adrae dico non
tanquam deum sed sicut prophetam dei sumum
Tale enim se predicauit et creditus est
a gente illa sua stulta. tante autem te
meritatis fuisse legitur ut ausus fu
isset dicere. credite in deum et nuncium eius
machometum. obedite deo et nuntio
suo. sequimini deum et nuntium eius. **Q**uod
perfecto verbum arrogantissimum fuit si
cut ibi ostendemus ubi ipsum non
deus pseudo prophetam manifesta ratione
monstrabimus. **S**eptimo episcopus
machometus describitur a beato Jo.
seductor periculosissimus. cui dicitur
Fecit signa magna falsa tamen ut et
iam igne faceret de celo in terram descen
deret manifeste patet. et dicit magister
nicholaus de lra hic accipitur
ignis metaphoricus sicut et alia que di
cuntur huius. Machometus enim postquam
magnus effectus cepit cadere epile
ptica passione propter quod ne ex hoc
vilitate et apud uxorem suam et po
pulum suum dicit se hoc patitur appa
ritions gabriel archangelus utpote
homo putus non potest sustinere re
fulgentiam ipsius. sicut daniel capitulo primo
dicitur angelo apparere domino mihi in vi
sione tua dissoluitur si ne contempnas
mee et nichil in me transiit vitium.
angeli vero ignis vocantur secundum il
lud psalmi. **Q**ui facit angelos suos spi

ritus et milites suos igne ventem
vitem quia istud erat falsum et fictum ab
illo nomine machometo. ideo subiugi
tur in conspectu hominum. id est in opinio
ne falsa sibi creditum. **D**ixerunt enim
sui discipuli quod lunam ad se vocata
fecit descendere quod ratio eius conuenit cum
igne. et sic secundum opinionem hominum fe
cit igne descendere et ita ut sequere
seduxit habitates in terra per se et
discipulos suos propter signa que falsa
data sunt de eo et a bestiis hominibus
credita. **O**ctavo episcopus macho
metus describitur a beato Jo. tyrtan
crudelissimus. cui dicitur **H**abitatio
in terra sibi subiecta sed ut faciant
ymaginem bestie. **D**icit autem eius
ymago lex ab eo data in qua scripta est
ei conditio et vita. et precepit firmiter
sub pena mortis illam custodiri
et hoc est quod dicitur ut faciant ymaginem
id est opere adimpleat eius legem. et datum
est ei id est promissum est a deo ut daret
spiritum ymagini id est vigorem sue legi
lex enim dicitur viuam quod diuulgat et mor
tua quam abrogat. ut loquitur ymago
bestie id est sententiam suam ostendat si
cut dicitur. lex talis loquitur in tali casu
nam omnia huius fere accipiunt metaphoricam
sequitur. et quicquid non adorauerit bestiam
id est legem bestialium machometi non
recepit et non eum coluit occidatur et
faciet per violentiam omnes pueros et
magnos diuites et pauperes liberos
et seruos habere caracterem in manu
dextera in opere et in fratribus suis
per omne confessionem

sed ea q̄ data sunt a machometo
non sūt ad vtilitatem fidelū s̄ mo
ad destructionē morū ad virtutum
eximium ad fidē et religiois oīmo
dam extirpationē vt patz maifeste
alchoranū eius legētibz. et iufra
nos ostēdem⁹ cū de errorib⁹ eius
loq̄mur. nullo ergo mō credēdū ē
machometū pphā fuisse dñi.
Quarto sic pphā cū sit inspiratio
vel euēlatio diuina retū curēt⁹ ino
bili veritate denūcians non potest
pphete q̄ a deo ē s̄belle aliqd̄ fal
sū. s̄z secta machometi quā dicit se
habuisse tanq̄ pphā a deo cōtinz
m̄tastā a erronea pluima mēdat
a q̄h inuēnabilia vt patz alchora
nū ei⁹ parētib⁹ et nos ostēdem⁹
cū de errorib⁹ ei⁹ loq̄mur. ergo
impossibile est q̄ machometus fu
erit pphā dñi. s̄z potius dyaboli
q̄ ē pater mēdatioz.
Quinto sic
cū cognitio veritatis eadē sit in dis
cipulis et in doctōe quia cognitio
addiscētis similitudo ē cognitiois
doctōis sicut i rebz naturalib⁹ for
ma generati similitudo q̄d ē gene
ratis. impossibile ē pphās dñi in
doctōis et dēnūciatōibus prophe
tias sibi inuicē adūlati s̄ macho
met⁹ i pluribus cōtradicit doctō
nis et dēnūciatōibus prophetiis
alioz prophetarū dñi vt patz et
patēbit luce clari⁹ i fratrib⁹ ei⁹ er
roribus dicitur ergo impossibile
est q̄ machometus fuit pphā
dñi. **Sexto** sic ex eadem radice

cū veritas cognitionis eadē sit i ma
gistro doctōe et discipulo addiscen
te impossibile est enī prophetā dñi
esse q̄ legi dei et xpi euāgelio adū
satur et cōtraria eis prophetat et
loq̄tur. s̄z machometus plura dñi
legi et euāgelio cōtraria donuit vt
maifestū est legētibz alchoranū et
nos i frā ostēdemus ergo impossibile
est q̄ machometus ipse fuit pro
pheta dei. **Septimo** sic. pphā
dicitur ignota predices vnde pro
pheta quasi procul fās dicitur sed
iste ignota vna p̄terita nulla dixit
et si aliqd̄ de adā. de noe. de abrahā.
moysē et de xpo enatasse dicat de
buit sicut apud nos erat ipse ea ve
ritate predicare et n̄ p multa men
dacia delicias totam penz scripturē
s̄cē veritate s̄būtere. quare q̄tū ad
p̄terita iā de ordine ppharū cecidit
q̄ tot mendacijs veritatē corripit
defuturis vero quasi nichil dixit.
maxie cū eorū q̄ dicit i tota scrip
tura nichil tale inueniatur merito eti
ā q̄tū ad futura a pphete gra ex
clusus habēdus ē et ita id qd̄ p̄d
vnde p̄mississimus hō q̄si pphē
tās de futuris dixerat corpus suū
post eius mortē tertio die deferen
dū esse ad celū in q̄ montū esse
omibus notuit. nā cū p̄ter eius
dictū non statim sepeliretur fetere
maxie ita cepit vt atillime eū se
pelire fetoris magnitudo cōpelleret
Octavo sic ex i° sapie primo
spūs scūs discipline effugiet fictū

Tertia laus quā sibi ascribit machometus ē q̄ de ipso xp̄s p̄phetavit et dixit filijs isrl̄ in euāgelio . anūcio vob̄ de nūcio dei q̄ post me vīet et nomē ei⁹ machometus hoc enī q̄ sit falsū patet ex p̄cedētibus . p̄terea falsitas eius maifestata ē auctis euāgelij legētib⁹ nisi vellem⁹ dicē q̄ ip̄sitate de eo xp̄s p̄phavit q̄n post se aliquos pseudo prophetas p̄dixit eō venturos i vlt̄ib⁹ ouīū et it̄ foret lupi rapaces matri vi⁹ qd̄ potissimē legit de hereticis vt ayt glo . vbi marie videt p̄phatū esse de machometo quia inter oēs alios pseudo prophetas q̄ vnerūt ip̄e potissime seductor fuit et lupus rapax aīaz multaz occisor . **Q**uarta laus quā machometo sarraceni ascribūt est . q̄ nomen machometi scriptū sit ab eterno i throno dei i sup̄iori p̄te ad dext̄ra . Istud plane videtur esse falsū et satis ex dictis patet vbi mōstratū est machometū fuisse pseudo prophetā mēdācē impiū et sceleratissimū tabū enī noiā n̄ scribūt i celo . ayt enī p̄pheta de ip̄is . deleāt de libro viuētū et cū iustis n̄ scribāt . **P**roterea q̄ sit hoc fraudulētū oñdi⁹ sic . petam⁹ a sarracenis q̄ hoc fingūt quis nomē illud i throno dei scripsit an aliquis alius a deo hoc nō cū nedū secula creata essēt . an deus hoc sibi scripsit timēs p̄de nomē suū nisi illd̄ scribēt qd̄ satis absurdū est . si forsi

ta ideo scripsit vt āgelī possēt hoc legē et hoc nō min⁹ est insullū sentie . nō p̄ l̄as loquūt deus angel⁹ s; illuminatioē p̄ntie sue q̄ ill⁹ vbi qz̄ adest . **P**roterea si dicatur p̄ter homines scriptū esse vt ip̄i scirēt et legerēt s; hoc nō . quō enī i throno dei legerēt . restat ergo frivoluū vānūq; hoc q̄ sarraceni de noīe machometi dicūt . **P**ossēt ad hoc induci alia argumētā vt pote de qua materia erat thron⁹ dei i q̄ scriptū dicūt nomē machometi ab eterno quā necesse est deo cōternā confiteri . in q̄ incausto scriptū fuerat nomē illud meternū in eo et similia q̄ manifesta luce oñdūt dictū illud sarracenorū sine veritate esse et de asorū . **Q**uinta laus quā sibi machometus ascribit ē q̄ etiā alij p̄phete p̄phetauerūt de eo . vnde ayt q̄ ip̄e sit ille de q̄ dictū ē abrahe q̄ i semie suo b̄ndicēnt oēs gētes . sane hoc falsissimū ē vbi ayt . quod sancti p̄phete de eo p̄phauerunt nisi sicut dixim⁹ sup̄ de xp̄o q̄ ip̄sitate p̄phatū fuit de eo cū iē mias de pseudo p̄phis loquens dixerit . **N**olite audire p̄phas qui p̄phetāt et capiūt vos visionē cordis sui loquūt nō ex ore dei . iēmie . r; in talib⁹ b̄n fuit prophetizat⁹ machomet⁹ cū inter oēs pseudo prophetas q̄ a p̄ncipio mūdi fuerūt ip̄e p̄nitiosior extiterit . ceterū q̄ p̄phanū et stultū sit q̄ cūter sibi ascribit q̄ fuit in q̄ oēs gētes erant

benedicente. Hoc enim est manifestum quod illi sceleratissimo homini non potest conuenire quia abrahe in ysaac filio sare facta fuit re promissio benedictionis et de sequenda hereditate et non iysmael filio a gar ancille a quo descendunt ysa makehte de quorum genere et populo fuit machometus unde descendentes ab eo agarem debent nominari non saraceni. unde false usurpauerunt sibi nomen a sara tanquam a libera et digniori. de ipso vero ysmahel dicitur generis xvi. q. erit homo ferus et manus eius contra omnes et manus omnium contra eum. Unde machometus potius est in quo et per quem innumera gente s doctrinam eius sequentes dampnationis maledictione sunt maledicti. **¶** Sexta laus quam sepe machometus de se replicat est **Credite in deum et in nuntium eius Obedite deo et nuntio eius**. **¶** Dequinimi deum et nuntium eius. **¶** Blasphemum plane verbum et sacrilega exhortatio quantum ad illam premissam quam ait **Credite in nuntium eius**. **¶** Hanc autem credere in aliquem dicat actum fidei tendentem in eum ut in finem solusque deus sit rerum omnium principium et finis in solum deum credendum est ipseque solus tantum dominus noster et dominus sequendum est. Unde helyas propheta dicit 3. regum xviii. **¶** Si dominus est deus vester sequimini eum **¶** Pretere a cum cultus latine soli deo debeatur ac videtur in vobis predictis stultus

machometus se facere deo partem prae sive consortem et tamen in alchorano habere deum non potest id est non datur ei partem pro se. Solum autem spiritus quae verus deus est et verus homo dicitur potuit illud. **¶** Jo. ix. creditis in deum et in me credite. **¶** Glo. quia ego sum deus. **¶** Et illud Jo. vii. qui sequitur me non ambulat in tenebris sed habebit lumen vitae. **¶** Capitulum quartum quod secta sive doctrina machometi tradita in alchorano non sit lex a deo data

Habito quod est probabile in machometus non fuerit verus dei propheta sed potius pseudo falsus et mendax. facile erit probare quod eius secta sive doctrina execrabilis proflus ac fugienda in qua execratis tenet plurimas gentes non sit lex a deo data. Ad quod ostendendum veniunt fundamentis illis que in sacrorum litterarum libris attribui solent legi que ex deo est. **¶** Dicitur in psalmo decimo octavo **Lex domini immaculata conuertens animas testimonium domini fideles sapientiam prestat paruis**. **¶** Ubi quinque notabiles conditiones attribuntur legi que a deo est quas cum ostenderimus non conueniente secte sui doctrine machometi sufficiant nos probasse intelligemus illam non fuisse a deo data. **¶** Prima viciotio legis quae a deo data esse dicitur est quod sit rationalis. **¶** Cum dicitur **Lex** est quod ratione consistat. **¶** Et tullius in philippicis ait

Lex nichil aliud est quam recta a numie
deorum tracta ratio. Ex qua legis con
dicione luce claret unusquisque intelli
git illam legem a deo datam non esse di
cedam quam ea continent quam omnino a ratione
discordet unde deus maledicit conden
tes leges iniquas psalms iiiiº cum autem
secta machometi nulla ratione consistit
continet namque multa et concedit quam ab
omni recta ratione discordat. primo quam bel
traha sunt ut potest fornicationes ad
ultra per contra naturam perdatores.
furtiva rapinas violentias que etiam
naturalis ratione repugnant quare mani
festum est illam legem a deo datam non es
se. Secunda condicio legis que est a de
o data est honesta. munda. iusta
et sancta precipiat. cum dicitur imacu
lata omnia mala excludens nullam impi
tudiue peccati admittens. psalms
ta. Eloqua domini eloqua casta. et iob
vi. Non inuenietis in ore meo iniqui
tatem nec in faucibus meis stulticia pro
sonabit. hoc enim est de conditione
omnis bone legis que etiam tuus recitat.
d. lex est recta ratio a deo summo trac
ta imponens honesta et prohibens
contra. sic enim videtur esse proprius
effectus legis iuxta aristotilem. i.
ethicorum 2. i. politica inducere homines
ad propriam virtutem virtus autem est que
bonum facit habentem et operum eius bonum
reddit. legis ergo est honesta pre
cepta et sancta. unde de lege a deo data di
cit apostolus ad romanos viiº. lex sancta
mandatum secundum iustum et bonum. cum igitur
secta et doctrina machometi et sar

racenotum non sit imaculata non ho
nesta non sancta cum plurima turpia tam
licita cedat quam inhonestissima sunt a
put omnes que intellectu videntur ut
ex dictis supra patet. manifestum est
quod secta siue doctrina illius dicitur non
possit in veritate lex a deo data. que cum
secus factorum sit non nisi sancta pre
cepta potest. Sed diceret fortassis aliquis
quis nunquam multa bona secta ma
chometi precepit et impat sicut ubi
gratia ut ieiunet orem et fiat elemosine
despondeo quod verum est sed ab ipso tamen ta
lia primo iuncta non sunt. multo enim sac
tus et honestus moyses helias et
alii prophetarum multi iohannes et baptis
ta sed et ipse dominus omnium ihesus christus
et ieiunauerunt et orauerunt et magis
impederunt. nos quoque ieiunare et orare
et elemosinam dare ante prodigiosam
sectam ipsius machometi imitatis et
toto tempore docuerunt. Ceterum igitur ma
chometus earum rerum velle videri ma
gis primo. quod tamen nec dignus fuit in
aliquo discipulus esse vel vltimus.
Absit a nobis talis predicator ieiunij
que post monstruosum ieiunium sic omni
libidini et ingluuii opera impedere
precepit ut non ad aliud videatur
instituisse ieiunium quam ut postea vo
luptuosius et appetitus excitetur
omnis turpitudine libidinum. Tercia
condicio legis est que a deo esse dicitur
quod non solum exterioris actus hominis
sed etiam interioris dirigat et ad deum
conuertat. manifestum est enim quod unusquisque
legislator ad suum finem principaliter pro

Ex q̄b̄ v̄bis ap̄tissimi accipit̄ ae
gum̄tū oia eē falsa ⁊ cōficta mēda
tia q̄ sacraem̄ de miracul̄ ei⁹ figūt
cū ip̄e machomet⁹ confitēt̄ exp̄sse
nulla signa sibi data nisi illa q̄ ti
rānis ⁊ latronibus sūt cōia sc̄z v̄i
olētia armorū **Quinta** cōditio
legis q̄ a deo esse dicit̄ est q̄ sit sa
piētia prestas puulis id ē populus
v̄nde de lege d̄mina dicit̄ deut⁹ iij^o
Hec est sapiētia v̄ta sapiētia enī
doct̄ner̄t dicit̄ eccl̄ vi^o sc̄cūdu nom̄
ei⁹ dicit̄ sapiētia q̄si lapida sc̄cia
quia celestiu ⁊ diuinor̄ dilectione
⁊ dulcedine mētē pfūd̄it hinc lux
serenissima dicit̄ sapiētia celestis
quia intellectū suo splēdōe illuāt
⁊ affectū melliflūo amōe inebriat
v̄n̄ ps̄. q̄ d̄l̄ cia fauab⁹ meis oloq̄
a tua super mel oī meo **Hec** autē
cū nō cōp̄tāt legi machometi que
carnalitat̄is luxurie fetorib⁹ plena
ē manifeste patz illā n̄ a deo s̄ a dya
bolo p̄cessisse **Sexta** cōditio le
gis q̄ a deo esse dicitur est q̄ v̄ra
cōtineat in oibus et doceat v̄nde ī
psalmo .c. xviii. dicit̄ p̄ph̄a . om̄ia
mādata tua v̄itas . item p̄ncipiū
v̄bor̄ tuor̄ v̄itas . p̄bioz̄ v̄in̄ **Ius**
ti sūt om̄es s̄mones mei iquir̄ diuī
na sapia p̄ quā omnes reges reg
nāt ⁊ legū cōditores iusta d̄sc̄nūt
et nō est in eis p̄nū q̄ nec p̄sū. s̄
secta machometi cōtinz mala mē
dacia . errores pessimos atqz p̄ni
ciosos quoz aliquos ita cōmemo
rabim⁹ eos t̄p̄b̄do . v̄nde luce ap

tiffia patz q̄ lex machometi n̄ a
deo p̄cessit . diximus aut̄ notā
ter legis que a deo ē p̄piū esse in
omib⁹ v̄ra esse qm̄ cōtinē aliq̄ v̄
ra ā bō p̄mixta mal̄ ecā dyabli ⁊
h̄eticor̄ doct̄is cōuenit . sic ī secta
machometi cōuenit ibi enī nōnulla
v̄ra inserta sūt . sicut de v̄nitatē d̄i
de vno colendo deo et multis bona
cōmixta sicut de **clōis** faciēdis ⁊ **clōis**
aliq̄n̄ ieiunac̄ ⁊ h̄mōi qd̄ sit causa
fallendi vt falsa p̄p̄t v̄ra credant̄
et vt mala p̄p̄t bona recipiāt . hec
ē h̄eticor̄ calliditas vt ait yso⁹ vt
falsa v̄is malaqz bonis p̄m̄sēat
q̄ten⁹ factus possint p̄uitatē p̄sū
dōḡas sub specie p̄suadē v̄ritatis
Septima cōditio leḡ que a deo
esse dicit̄ ē q̄ ḡuia et solida cōtine
at ⁊ n̄ fabulas v̄n̄ p̄ph̄a p̄s̄ .c. xviii
inquit . **R**arauerūt m̄ in q̄ fabu
lationes quia hecetes et secte cōti
nēt fabulosa multa et cōficta . v̄n̄
seq̄t̄ . s̄ nō vt lex tua . oia mādata
tua v̄ritas . non falsitas . s̄ cū lex
machometi sit plena fabulis veri
for̄is vt patet alchoranū ei⁹ legē
tib⁹ . manifestū habet q̄ n̄ fuit a
deo data s̄ potius credit̄ data a dy
abolo vel cōflata esse eo īp̄itate .
v̄n̄ credit̄ q̄ huāni gen̄is hostis
et x̄pi ane fidei adūsari⁹ dyabolus
vidēs q̄ fides x̄pi crescebat in p̄ti
bus orientis ⁊ q̄ ydolatria deficie
bat iā deuicto cosdroe rege p̄sarū
et medoz̄ ydolatria p̄ emcleū ip̄a
torē et nō poss̄ amplius diffendē

orige lexus machometi

plures suos nec totalit negat legē
 moysi & euāgelium xpi qd̄ iā diuul
 gātū eāt p̄ mūdū cogitauit v̄ decep
 tionē cuius dē legis medie it̄ nouā
 & veterē decipē mūdū. Ad h̄o exequō
 dyā sūp̄sit machometū hoiez male
 fiū cū ydolatriā fortuā pauyē m̄
 te sūp̄bissimū. Et itē diabol⁹ libēcū
 assūp̄siss; hoīnē bone fame si fuis; h̄
 ei p̄missū. h̄oīna sapia n̄ permisit h̄
 vt tale aīal assūmēt & p̄ talē hoiez
 mūdū uadēt. vt mūd⁹ de facti pos; h̄
 acū tēte qual̄ est; lex data per ta
 lem legislatorē. et quia macho
 met⁹ eāt homo ydiota & sine lit
 tēns. dyabolus dedit ei cōmītes
 sibi cōueniētis vt in parte supra
 dixim⁹ quosdam iudeos hēticos
 et quosdam xpianos dictos iaco
 bicas et nestorianos hēticos qui
 maxime cōueniūt cum saracenis
 dicētis qd̄ deus nō est nat⁹ de beata
 virgine sed purus homo ihesus
 xps et ita secta illa cōspirante dyā
 bolo conflata est. Octaua cōditio
 legis que a deo emanat est qd̄ tota
 fit sibi consona et in nullo sibi cō
 pugnans. Vnde i lege diuina dicit
 psalmista Lucerna pedibus me
is verbū tuū et lumē semitis me
is. Vbi ait glosa per lucernam i
 telligitur v̄us testamentum per
 lumen nouum. Proverbiorū vi.
Mandatum lucerna est lex lux &
hec ideo m̄ter alia quia omnes p̄
tes eius cōsonesunt non h̄ abētēs
aliquid cōtrarietatis admixtum

Hec autem cum non habeat legē
 siue secta machometi lex a deo da
 ta nullo modo dicēda est. Nam qd̄
 plurim⁹ cōtrarietates in se cōtin;
 manifestū ē. Vnde de plurib⁹ aliq̄s
 cōmēctem⁹. Dicit enī i plurib⁹ lo
cis qd̄ de⁹ etiā nō prestat ductū
et tñ hortat omē dū vt dirigāt et
educāt a tenebris ad lucē & de iuio
ad directionē. Itē dicit de se ipō qd̄
 fuit orbat⁹ parētib⁹ & ydolatra &
 tñ dicit qd̄ eū t̄ em p̄phā de⁹ essent
 qd̄ qñ de⁹ misit p̄ eo ascēdit ad eū
 vsq; ad septimū celi & ip̄trauit
 quidā āgelo v̄iā qd̄ eāt toto mūdū
 maior mille viab⁹ quē iueit flētē
 p̄cā sua. Itē dicit se eē gnālē p̄phā
 & tñ dicit qd̄ alchoānus edatus sibi
 arabice et qd̄ nescit aliā liguam ni
 si arabicā. Itē dicit in capto de dal
 chā qd̄ it̄ p̄t̄atē bacha qd̄ iu
 dai xpiani et sabei saluabuntur &
 postea abbi dicit qd̄ nullus saluac̄
 nisi in lege saracenorū. Item ipse
 dicit qd̄ noye abraham ysaac et
 iacob & filij eorum fuerūt saracē
 ni tñ ipse dicit mandatum sibi es
 se a deo vt ipse est; p̄or saracēn⁹.
Et multa alia legūt i q̄b⁹ sibi met
ostāiat q̄ calamo n̄o t̄det d̄t̄gē
9. Pona v̄iō legis q̄ deo p̄cessū se di
cit ē qd̄ sit possibīl. Vñ i diffinicoe lo
gis h̄o p̄it vt sit possibīl vt ait be
at⁹ yso. Ver ē honesta iusta possibi
l̄ vt sit possibīl n̄ mō q̄tū ad p̄cep
ta q̄ sep̄ debēt. Et p̄p̄oicio arabico q̄
b̄ iponūc vt p̄hs d̄c; q̄c̄ poliacē

(Marginal notes on the right edge of the page, partially cut off and difficult to read. Some legible words include: "Deo", "legis", "possibil", "diffinicoe", "p̄cep", "arabico", "iponūc", "p̄hs", "q̄c̄", "poliacē".)

sed etiā q̄tū ad ea que tanquā vera
legis fūd amēta narrat. **H**ec autē
cū secta machometi nullomō cōtine
at narrat enī aliqua de seipō et de
angelis et de deo in iue secte cōfirma
tione q̄ ipossibilia adeo sūt vt nul
lus hoim q̄ aliaui? itellcūs et sen
sus sit credere possit ita contigisse
iter alia aut machomet? exponē
do capitulū alchorani q̄ dicit filio
rū isel in q̄ dicit laus ei sit q̄ trās
ire fecit seruū suum sub vna nocte
aboratorio elcharata q̄ est domus
meche vsq; ad oratoriu remotissi
mū q̄ dicit scā i iherusalē circa
quā bñdixim? deū dicit sic hoibus
Vos inq̄ hoies itelligite sero p̄
q̄ recessi a vob̄ vnit ad me gabri
el post psalmodiā vsq; p̄nā dicitq;
michi. **M**achomete precepit tibi
deus vt eum visites cui dixi et vbi
eū visitabo et dicit gabriel in loco
vbi ipse est adduxitq; iumentū ma
ius azino et min? mulo et nomen
eius elberabil q̄ loquebat et in
vna hora trās hē potuit spatio et itā
nē quiquagita miliū ānorū et dix
it in gabriel hūc ascēde et eq̄ta vsq;
ad domū sactā cūq; curatē ascēdere
ēfugiebat iumentū dixitq; ei. **D**ta
firmiter quia machometus est q̄
curat te ascēde. **R**espōdit iumentū
nūquā missū ē p̄ eo. **R**espōdit ga
briel vtq; . et apt iumentū non p
mittā eū ascēde nisi prius rogaue
rit deū p̄ me . ego aut̄ intercessi pro
iumento apud dnm̄ meū . ascēdiq;

iumentū et grabiebatū insistente
me tenui gressu et collocabat vn
gulam pedis sui in orizōte et vis?
fui sicq; vni addomū scām i mino
ri spacio quā ictus oculi cōpleatur
Erat gabriel mecū et adduxit me
ad rupem ad domū scām in iherl m
dixit q; gabriel . ascende qm̄ a rupe
descendes in celū et descendi et ga
briel ligauit animal in circulo ad
rupē et portauit me ihumeris suis
vsq; ad celū . cūq; vni ad celū
mundi . gabriel ad portā pulsauit
dictūq; est ei quis es . **R**espōdit
ego sū gabriel dictūq; est ei iterū
Et quis tecū ibi **R**espōdit . macho
met? **E**t dixit portati? nuquam
missū ē pro eo **R**espōditq; gabriel
Etia? aperuitq; nob̄ portā et vidi
gentē ex āgelis et bis flectendo ge
nua pro eis fudi orationem et p̄
ea accepit me gabriel et tūc duxit
me ad celū scdm̄ et fuit distātia iter
vnū celū et aliud iānē quīgētorū
ānorū . et sicut in p̄mo celo dicit se
pullasse sic p̄ oīa fecit vsq; ad septi
mū celū i q̄ vn? celo scribit se vidit
se populū āgeloz et lōgitudō vnus
cūsq; āgelū erat instar mūdi mul
tis mille vicib? . q̄z aliquis habe
bat septīgēta mille milia ora et i
q̄libz ore septīgēta mille milia lig
uarū laudātes deū septisētis mille
millib? ydoomatib? **R**espexit vnū
āgelū flentē et q̄siuit causā flētis
eius **E**t **R**espōdit culpe sūt **I**p̄e aut̄
orauit pro eo **D**ixit inquit gabriel

Ite marie filii cui commisit euan-
gelium quod lumen est et confirmatio tes-
tamenti et castigam ac recta via ti-
mentibus deum ad vere legis plenitudinem
missum. **P**roterea omnes libros apostoli
tuum qui cum christo personaliter conversati sunt
sarraceni receperunt libros autem aliorum
non habent tam falsate reiciunt. **D**ume-
nus igitur primo ad destruendum macho-
meti errores fundamta illa ab eo
laudata et commendata videlicet legem dei
prophetarum et sanctorum doctrinam et euangelium
christi. **V**eniamus prima loco in argumen-
tatione nostra contra aduersarium sicut in
dialecticis disputationibus ac iudi-
cijs cotrauersis solet contingere aliquibus
cotrauersis pro eum qui iustitiam nostre magis
faueat ant suffragari cognoscemus.

Hoc enim modo dicit sanctus thomas in
summa contra gentiles libro primo capitulo 2o ubi
sunt aliqui doctores in destructionem
errorum gentium quos scire poterat

Capitulum secundum in quo describuntur principa-
les errores machometi et prophanorum

Quia oportet ante nobis di-
uina potentia zelo veritatis ca-
tholice appellare et destruere interducentem
errores dampnatissimi machometi
describemus in primis illos qui principa-
les sunt et magis aperte heretici catholice
et veritatis aduersarij. **C**ontra quos me-
tis nostre actione diuine litteris armata
potissime contuemus quos breuitatis
gratia ad numerum sex redigimus.

Primus error qui negat in diuinitate
trinitatem personarum. **S**ecundus est qui
negat in diuinitate generationem **T**er-

tius est qui negat spiritum sanctum deum esse
Quartus est qui negat incarnationis
mysterium **Q**uintus est qui negat christum
esse deum **S**extus est qui negat christum
fuisse mortuum **S**eptimus est qui ne-
gat christum iudicaturum in die iudicii
Octauus est qui asserit quod iudei corru-
perunt legem et prophetas et christi enati-
ta quod nichil est manserit de veritate legis
et prophetarum ac euangelij nisi quantum in
alchorano continetur. **N**onus est qui
deus sit corporeus attribuens ei me-
bra corporea scilicet manus pedes et
homo **D**ecimus est qui deus sit causa
omnium partium **Undecimus** est quod asserere
videtur omnia ista mundana fortuita esse
Duodecimo est qui asserit creaturam
nec esse substantiam **D**ecimus tertius est quod im-
probat christi adorationem ymagi-
num **D**ecimus quartus est quod im-
ponit christi quod suos sacerdotes
adoret **D**ecimus quintus est quod qui
libet recte viuens in sua secta potest
saluari **D**ecimus sextus est quod
nullus saluabitur nisi in secta sarra-
cenorum **D**ecimus septimus est quod
angeli sunt corpales de flamma ignis
geniti siue facti **D**ecimus octauus est
quod angeli sunt occidendi et tandem in
die iudicii surgent huiusmodi alij **D**eci-
mus nonus est quod asserit angelos
beatos peccare **Decimus** est quod demo-
nes saluandi sunt per alchoranum **D**icimus
in primis est quod angeli ignorabant
natas sunt verba et quod ad aduersum in
posuit **D**icimus secundus est quod
deus precepit angelos quod adorarent

pmū hoīez; **D**icēh⁹ 3⁹ ē q̄ dicit aīaz
ade eē de portioe aīedxi **D**icēh⁹
ijij est q̄s d. oēs hoīes ex vna aīa
eē p̄ductos **D**icēh⁹ quit⁹ q̄s dicit
celū ex fuō q̄ surgit ex vappē ma
ris eē p̄dntū **D**icēh⁹ vi. ē q̄ sol⁹ & lu
na fuerūt fctē eōhs lumīs & ūtu
tis h̄alagabriel lumā t̄gēs obscuā
uit illā **D**icēh⁹ viij est q̄ sit h̄atū
habē pluēs v̄pores **D**icēh⁹ viij est
q̄ sit h̄atū ep̄udiate v̄pore **D**icēh⁹
m⁹ est q̄ tollit tāq̄ h̄atū adul
tū & fornicaciōez **T**ricēh⁹ error
est q̄ cōcēsit tāq̄ h̄atū p̄m̄ oīa
nat̄a **T**ricēh⁹ i. q̄ post r̄surrec
tiōnē eīt vsus ciboꝝ et veneroꝝū
Tricēh⁹ 2⁹ est q̄ posuit felicitatē
fūā in carnalibus dilectatiōib⁹
Tricēh⁹ 3⁹ ē q̄ bibēdē vinū h̄t
marū p̄m̄ **T**ricēh⁹ iij est q̄
oīa creata iuocāt et orāt dēū **T**ri
cēh⁹ iij quītus ē q̄ btā virgo sus
cepta saluatiōe āgeli et concepto
filio dei fr̄igit i lōgiquū lonum vbi
erāt palme & ibi pepit **T**ricēh⁹
septus ē q̄ btā virgo cū p̄tāet fili
ū i brachīs ic̄pabat a vicinis
de p̄cto adulterij **T**ricēh⁹ septi
m⁹ ē q̄s alloat⁹ ē de eā sc̄z mariā
dicēs vt palmā excutēt & q̄s sit su
p̄ eā arcu r̄la ec̄ctia cadēt vñ ip
sa cōdēt **T**ricēh⁹ viij est q̄s
btā virgine ex̄ntē i loco p̄dicto fil
uestri t̄lucia afflicta egressus ih̄s
cōsolatus ē eā **T**ricēh⁹ nonus
ē q̄s pp̄he & apl̄ i fuerūt saracem
fl. ē q̄s ip̄mit dēo m̄t̄ ta falsa & m̄

8acia **¶** Capl^m sc̄m de errore p̄
mo et eius confutatione

Dicēh⁹ machometus n̄ volens
dicē iḡ plūalitatē p̄sonaz di
naz cū v̄mitate cōt̄te negat t̄mita
tem in d̄inis i h̄o secut⁹ p̄fidy h̄eti
tū sabellū q̄ vna essētā posuit et
negavit trinitatem personarum
dicens q̄s vna p̄soā q̄ndō; dicitur
pater quādoq; filius quādoq; sp̄s
sanctus **D**n̄ i alchorano suo dicit
xp̄ianos asserētēs tres p̄sonas i
d̄inis ac si p̄ hoc xp̄iani tres deos
ēberēt & adorāret q̄s tñ falsissimū ē
qm̄ sacra xp̄iana r̄ligio nō ita sē
tit de trinitate d̄inaz p̄soāz h̄ sc̄tāz
trinitatē p̄rēz filiū et sp̄m̄ sc̄m̄ vñ
dēū oīp̄tētem vñ s̄bē lū essēncie
vnius potēcie c̄atorē & r̄ctorē oīm
creat̄ az a q̄ oīa p̄ quē oīa i q̄ oīa
credit & cōt̄tē **E**t h̄o idē ē q̄a vni
tas d̄ine ec̄ctie i nullo repugnat
plūalitati p̄soāz **E**t h̄o c̄m̄ sac̄ doc
toēs assignāt q̄a r̄la^o & marie r̄la^o
oīgis q̄ altēz ē ex altēro n̄ p̄dicat
n̄ q̄s eē suū ad altēzēz p̄p̄t h̄o nichil
diuidit vt d. acelm⁹ n̄ ad id ad q̄s
p̄it oppōnē **N**ullā at̄ p̄it oppōnē
ad ec̄ctiā i ec̄ctia ḡ nullā f̄ct̄ di
uisiōez **E**t iō sē² vt ec̄ā d. boe. q̄s
pat̄ ē de fili⁹ ē de⁹ & sp̄s sc̄t⁹ ē de⁹
& hij tres vñ de⁹ q̄a v̄mitas ec̄cti
e & v̄mitas eē manz i cis cū i n̄ lo
diuidat nec didi possit **D**n̄ q̄a h̄o n̄
intellexerūt arri⁹ & sabelli⁹ nec ise
utor corū machometus negauit
tūt plūalitatē personaz i d̄inis

... q̄ v̄mitas ec̄ctie i nullo repugnat
plūalitati p̄soāz
... q̄a v̄mitas ec̄ctie i nullo repugnat
plūalitati p̄soāz
... q̄a v̄mitas ec̄ctie i nullo repugnat
plūalitati p̄soāz

Hunc g^o errorem cōfutatuū et imp
batur illis utemur ex sacrarū lēg
rū sōabus testimonijs vbi ipa sū
ma et increata diuinitū psonarū tri
nitas cū nature sine essēte vnica
te clausie demōstrat In p̄mis ocue
it illud gen^o In p̄ncipio creauit de
us celū et terrā Vbi dicitur a sepe a p̄e
deū sūt patrē. per p̄ncipiū filiū. p̄
eo qd vbi apud nos habet deus.
Ebraica veritas habet eloy. qd est
plūiale hui⁹ sigularis hel. qd ergo
nō est dictū hel qd deus ē. Et eloy
qd potest interpretari dñi sū iudices
ad pluralitatē psonarū refert. p̄ v̄
bū aut sigularē qd subiūgitur Crea
uit manifeste ostēdit vnitas essen
tie et sic cū vnitate essēte plūalitas
inuit psonarū idiuinis. **Secūdo**
ad idē ipa sac̄e sēp̄a gen^o 1° c. d.
Faciā hōiem ad si multitudinē et
ymaginē nr̄arū dicēs enī pluralitē fa
ciam⁹ et nr̄am plūalitātē psonarū
ōndit. dicens v̄ro singularitē ad
ymaginē vnitate essētie demēat
vt em̄ ait aug⁹ de fide ad patrē si i
illa natura patris et filij et spūs sc̄i
vnatm̄ essz psona n̄ dicēt faciā⁹
Cū om̄ dicit ad ymaginē ostēdit
deū eūdē. nō vnā s̄ plures esse pso
nas Nec potest dici cum veritate qd
v̄ illa dei ad āgelos fuerit. Cū p̄
mo qd āgelū n̄ sūt creatores aīarū
Cū 1° quia n̄ ad ymaginē āgelū s̄
dei fact⁹ homo esse dicit Vnde ime
diatē ibidē post illa v̄ba subditur
Ad ymaginē suā creauit illū Est

igit v̄ox patris ab filiū vel totus
trinitatis ad iuicē. **Ad dē** q̄ ē vn⁹
in essētia ē trīn⁹ i psonis. **Dimle**
argumentū potest accipi ex dictis
machometi in alchorano vbi sepe
in psona dei dicit Nos creauimus
celū et terrā Itē nos iustificauim⁹
hōiē et similia. **Talis** p̄fecto plu
talis locutic pluralitatē indiuinis
iudicat personarū. **Attēto** qd sicut
parū ante dixim⁹ nō p̄tē at s̄mo
fieri ad āgelos qm̄ i opere creatio
nis aut iustificatiois deo āgelū n̄ co
operat⁹ **Tercio** error ille machoē
a luce manifestus cōfūdīt ex illo
q̄ sacra scriptura refert de abrahā
gn̄. p̄ v̄in Quod tres vidit et vnū
adorauit Vbi fact⁹ abrahā trini
tatis diuinitū personarū misse
tū i vnitate essētie apertissie cōfite
tur plane nisi deū intelligēt n̄ vnū
s̄ plures adoraret Cū ergo tres vi
dēs vnū adoraret in figura trīnū iu
uenū vnū deū in trinitate adorādū
intelligit. **Quarto** cōfūdīt h̄ ec
ror ysaie. p̄ph̄e c̄ sexto q̄ se dicit se
raphim vidisse clamātia **Fact⁹** sac̄
tus sanct⁹. dñs de⁹ sabaoth vbi
p̄orsus i eo qd dicit **Tercio** sanct⁹
personarū trinitatē In eo v̄ro qd se
mel dicit dñs deus sabaoth. diui
ne essētie cognosim⁹ vnitate. vt
disputat aug⁹ libro de fide sc̄e trini
tatis. **Quinto** elidit per p̄ph̄am
eximū dauid q̄ i plūib⁹ locis psal
morū trinitatē diuināz personarū
insinuat v̄n̄ ps̄. 31. ait v̄bo dñi

celi firmati sunt et spū oris eius
 oīs ūtus eoz **U**bi manifeste expri
 mit personarū diuinitū plāitas
 cū vnitate eēntie **C**ognitū est enī
 a sapientib⁹ q̄ uerbū differt reali
 ter a dicēte sū pferēte et spūs ab
 inspīate **E**t tñ hī tres uul ut q̄
 tū vnitate pphā statī insinuat di
 cēs cōgregans sicut in litoē aq̄s
 mais **D**ic ergo in persoā dñi ac
 cipimus prem̄ **I**n vbo filiū credi
 mus **I**n spū oris eius spūs sc̄i
 itelligim⁹ vitatē **D**ep⁹ i pba⁹ ex p̄l
 lxi **U**bi ait r̄gius pphā **B**ndicat
 nos dē dē nē bndicat ⁊ cetā **T**ri
 na enī pfessio dei tmitatē expmit
 p̄ oāz **U**nitatē vō eēntie apert cū
 ligulatē s̄biūgit metuāt eū **D**ep⁹
 aptilia luce i pba⁹ ex euāgē qd
 tm̄ om̄bz **D**ñdñs apl̄s loquēs ait
 ma vltiō **C**ūtes doctē oēs gentes
 bantzātes eos **I**n noīe p̄is ⁊ filij
 ⁊ sp̄s sc̄i **I**n noīe vtiq; vt ait ā
 brosius libro de tmitatē n̄ noibus
 vt vnitatē eēntie oñdāc ⁊ p oīa tā
 q̄ supposita sūt tres esse p̄soās de
 clāuit **D**ctā oñdīc ex i⁹ **I**o r v
 bi p̄s ait **E**go ⁊ pat̄ vnū sum⁹ v
 nū dixit vt ait ābroh⁹ ne fiat dis
 tictio p̄tātis nācē ⁊ addidit su
 mus vt prem̄ filiūq; cognoscas ⁊
Nono ehdīc maifeste testimo
 b̄tīsim **I**o q̄ i canoīca sua i **h**
 ait **T**res sūt q̄ testīōniū dāt i re
 lo pat̄ filij ⁊ spūs sc̄tūs **D**caō oñ
 dīc testimoīo b̄tī pauh q̄ tmitatē
 persoāz ac vnitatē euīdētīssie om̄

dās ait qm̄ ex ipō ⁊ p ipm̄ ⁊ i ip
 so sūt oīa **E**x ipō vt ait augustin⁹
 i libro de ciuitate dei ppter prem̄
 p ipm̄ dicit ppter filiū **I**n ipō pp
 t spm̄ sc̄m **E**cce q̄ hē vt iqt aug⁹
Dis sc̄pturā v̄tis ⁊ noui testam̄ti
 dit⁹ inspīata si catholice itelli⁹ h⁹ i
 sinuat q̄ pat̄ ⁊ filij ⁊ spūs sc̄tūs sit
 vn⁹ dē vni⁹ sbe vni⁹ eēntie atz
 i se pabil i deitate vnitatis **M**agna
 ēte mahcia exstat⁹ vī fuisse ma
 chomet⁹ qñ tot sacrarū sc̄pturaz
 laudatū ab eo splēdib⁹ tā clā
 luce insinuātū b⁹ iē ffabil vnitatē s
 atz tmitatē vnitatē illā negadē assūp
 sit **C**apl m̄ octauū i quo sc̄cū
 dus error machometi improbaē
Eter bestialis machomet⁹ q̄
 nō nouit generationem esse
 nisi carnalem per commixtionem
 maris et femine **R**ogat genera
 onem in diuinis in hoc sc̄ctus
 arrium qui filium dei creaturā esse
 dicens manifeste generationem
 que est opus nature in diuinis el
 se negauit **Q**uem machometus
 in sc̄ctus dicit q̄ deus non potest
 habē filiū ad quē erro rē oñm ad
 duo induat stulta argumenta **P**ri
 mum est qd deus non habet v̄o
 rē **D**edm̄ est q̄ si haberet filiū to
 tus mundus eēt i periculo q̄a eēt
 sc̄isma inter eos **C**ontra hos erro
 res dimicatur **I**n primo anima
 aduertendum ⁊ exhortādū esse pu
 ta⁹ q̄ q̄ audit p̄piaz hēc allerē gnā
 tionē in diuinis atz deū filiū habere

nō tm̄ n̄phas cōpi at vt elimet
deū ex cōnubi et permixtione is
mine atian? p̄ualle qd̄ nō **facit** **facit**
nisi aīal corpore mortiq; subiec
tū d̄s aut̄ cū solū sit etern? cui cō
miscere se potuit. aut cū esset cā
p̄tās vt q̄tq̄d̄ v̄llet effice v̄tq;
ad p̄ducēdū filiū alterius soneta
ten̄ idiguit ā p̄robatū ergo hūc
machometi errorē et alioꝝ quos
imitat negatiū generationē esse
in diuinis p̄cedimus i p̄mis rōnis
bus aliq̄bus cōueniētā et p̄babi
litatē fieri n̄e p̄suadēti. sc̄o
lo^o efficacius sacraz litteraz ap̄e
tissis testi. moniis. **P**rimo ratiōne
sic planū q̄d̄ ē q̄ cū generatio cō
tatio nat̄ sit illi max̄ me uenit
qd̄ max̄ie cōmunicabile ē lūmū au
tē bonū qd̄ deus ē max̄ie cōtatiuū
sui ē ergo max̄ie generatio sibi cō
uenit vnde d̄y^o maximus apud
grecos libro de diuersitate nature
c. iiii^o inquit q̄ ex caus̄ amoris sū
mi nō sinit ip̄m sū germis eē. ger
miare aut̄ generare est. **S**i fortā
aliquis cōtradict̄ q̄ hoc generare
diuū sit in diuinitate s̄be et natū
vt icellepit actus s̄dm̄ illd̄ gen̄.
Hec sūt generationes celi et terre
Hoc nichil ē qm̄ ex q̄ generatio ē
cōtabilis nature diffin̄io et hic est
actus ip̄ius boni qm̄ vt ait plato
boni est bona adducē et optimi op
tima. **C**ōsequēt̄ sequitur q̄ optima
nature cōtabili optima cōtatiō
attribuat̄ hoc ē per generationē

diuocā max̄ie cū apud oēs p̄hos
equocū nō potest esse. p̄mū ergo
generatio est in diuinis. **S**ecūdo sic
iuxta aristotilem methaphisice na
tuā ē ex q̄ pullulat pullulās. **V**is
p̄ncipal̄ nature et general̄ est pul
lulāe. hoc enī accipit a p̄ma oīn
et generali cā op̄aret ergo q̄ hec
vis sit i p̄ma causā dicit enī p̄h̄s
in libro de causis q̄ sc̄da causa qd̄
est et q̄ causa est. habet a causa p̄
ma. **V**is ergo pullulādi v̄nū ex ali
o sc̄dm̄ analogiā sibi ouementem
ent in deo q̄ causa p̄ma est. **E**t ap̄t̄
hoc est q̄ dyomisius i libro de d.
n. filiū et sp̄m̄ sc̄m̄ vocat diuos flo
res et diuina lūia. **U**nde etiam bo
etius dicit q̄ natura est vis infita
rebu? ex similib? similia p̄creans
g^o idē qd̄ p̄us sc̄z q̄ generatio sit i
diuinis. **P**reterea 3° sic dicit p̄y^o
Perfectū v̄nū qd̄z dicit̄ cū potest
facere aliū quale ip̄m ē. **S**i ergo
hic ē act? et signū p̄fecti attribuit̄
v̄tq; sūme p̄fecto. max̄ime qd̄ de
us nō facit aut̄ alterū quale ip̄m
ē nisi p̄ generationē ergo ḡneratio
deo ouenit. **A**d intelligētiā vero q̄
lis sit generatio q̄ a p̄p̄anis in di
uinis esse dicit̄. **I**n p̄mis est cōsiderā
dū sicut i parte iā dixim? de i sibi
lem esse irrationem q̄ machomet?
suiq; sequales sacraem̄ siue turc
p̄anos it̄ndēt dicentes deū patrē
habē filiū q̄i deus v̄potē habuerit
cū enī sint carnales nō possūt nisi
sa q̄ carnis sūt et sanguis cogitās

Cuiuslibet ergo sapienti notū est qd
n̄ est idē gnationis modus i oib⁹
reb⁹ s̄ in vna q̄q; re iucit gnatio
sedm̄ p̄p̄tate sue nature. In aliq̄
b⁹ q̄dem aīalib⁹ p̄ matris & femi
ne cōmixtionē. In plātis vero per
pullulationē siue germinatioēz.
In corporibus luminosis per diffu
sionē sicut videmus lucem in cor
pore luminoso qd̄ ē sol ex se gignit
globos lucis et radios q̄rum glo
borum quilibetē tantus quant⁹
ē sol q̄s ex se gignit s̄ sui dir̄ utioē
et mutationē. et formalit̄ eius dē
sūt essentia & lucis cum sole atq; in
alijs rebus alijs. **De⁹** autē n̄ est
carnalis nature s̄c̄inā req̄rat cui
cōmiscē ad proles gnationē s̄ d̄
est spūal̄ et intellectual̄ nature p̄
mo magis super oib⁹ intellectū. Est
ergo in deo accipiend̄ a generatio
sedm̄ qd̄ cōuenit intellectuali nature.
Et quous intellectus n̄ ab intellec
tu diuino dēficat n̄ possumus tam̄
alij loq̄ de intellectu diuino nisi sedm̄
similitudinē eorum q̄ in intellectu
n̄o inuenimus. Est autē aliq̄n intel
lectus nos̄ter i potētia aliq̄n in ac
tu. **Quando** autē actu intelligit qd̄
dam intelligibile format qd̄ est
q̄si proles ipsius. unde & m̄tis cō
ceptus nominat̄. **Et** h⁹ q̄d̄ est qd̄
uoce exteriori significatur ut sicut
vox significās m̄tis cōceptū v̄bū
exteriori dicit̄ ita interior ipse m̄
tis cōceptus exteriori v̄bo signifi
cat̄ dicitur v̄bū m̄tis. **De** autē m̄

tis n̄o cōceptus n̄ est ip̄a mentis
n̄o s̄ba sū cōcēcia s̄ ē qd̄bz actūs ei
nec ip̄m n̄m intelligē ē ip̄m esse
n̄m intellect⁹. **Alioquin** nūq̄ intellec
tus eēt quia s̄p̄ intelligēt. **Verbū**
ergo n̄m intellect⁹ sedm̄ quādā filiu
dinē dici potest vel cōcept⁹ vel p̄
les et p̄cipue cū intellect⁹ n̄ scip̄m
intelligit i q̄tū sc̄z est qdā filiatio im
tellect⁹ p̄cedēs ab eī intellectuali
uitate sicut filius habet filiūdinem
p̄ris in q̄tū est p̄cedens ab eius
generatiua uitate. **Nō** tam̄ p̄p̄e
verbū sū proles nos̄tri intellectus
potest dici filius q̄a non est eius dē
nature cuius est intellectus nos̄ter
non autē omne qd̄ p̄cedit ab a
ho eciam si sit ei simile dicitur fi
lius. **Alioquin** ymago sui quā q̄s
depingit p̄p̄rie filius diceretur
quod nō est vrū. **Sed** ad hoc qd̄
filius sit req̄ritur qd̄ p̄cedēs ab
alio similitudinē habeat eius a q̄
p̄cedit et sit eius dē nature cū eo
q̄a v̄o i deo non est aliud intelli
gere q̄ suum esse consequent̄ nec
verbum quod in intellectu est cō
ceptum est aliquod accidens vel a
liquod alienum ab eius essentia
siue natura. **Sed** ex hoc ip̄so qd̄ v̄
bum habet rationem p̄cedentis
ab altero ut sit eius cuius est ve
bum hoc eciam i verbo nos̄tro
reperitur. **Sed** illud v̄bum habet
pl̄terius qd̄ non sit aliquod accidēs
d̄ nec aliqua pars dei quia sim
plex ē nec aliq̄d alienū a diuina n̄a

si quoddam completum subsistens in natura diuina quod habet rationem procedens ab alio si hoc enim uerbum intelligi non potest. Hoc autem secundum locutionis consuetudinem filius nominatur quod est procedens ab alio in similitudine eius subsistens in eadem natura cum eo. secundum ergo quod diuina uerbis humanis nominari possunt uerbum intellectus diuini filium nominatur deum autem cuius est uerbum nominatur patrem, et processum ipsius dicimus esse generationem filii. Unde anselmus in monologia dicit quod essentia prima cum intelligit se dicit se intelligentiam diuinam dicere se esse patrem generare et filium generari. Et hoc etiam sentit augustinus super geneseos quod deum dicens uerbum esse patrem generare filium. Hunc generationis modum in diuinis esse sacre scripte re nos docet in quibus cautum est filium dei esse uerbum dei. Unde propheta psalmus 31: inquit uerbo domini celi firmati sunt gloria id est filio patris. Item psalmus ex persona dei patris dicit. Eructauit cor meum uerbum bonum quia non de extraneo genui coniugio sed de corde meo sicut homo generat consilium de corde animum sit quid factum? Consilium ergo patris est filius quem ante omnia creata pater ex se genuit et est sensus. cor meum eructauit uerbum bonum id est ex plenitudine mea et secreta essentia genui uerbum id est filium qui dicit uerbum quia pater per eum notus est quod uerbum dicitur bonum quia dei filius in natura sua bonus sit solus bonus est cum patre et spiritu sancto. Unde nemo bonus nisi solus

deus est bonum hoc uerbum quia per eum omnia bona facta sunt. Item idem testatur sapiens ecclesiasticus. inquit ubi ex persona diuine sapientie dicitur. Ego ex ore altissimi prodii primogenita ante omnem creaturam. Beatissimus quoque iohannes euangelista simili modo hanc generationis diuine seriem explicat dicens. In principio erat uerbum et uerbum erat apud deum et deus erat uerbum et hoc erat in principio apud deum. In quibus uerbis beatus iohannes euangelista manifeste et plucide nobis inuenuat diuine generationis modum. Inuuit quidem filii a patre eterna generationem cum dicit. In principio id est in deo pater qui ab omnibus proficitur primum principium erat uerbum sicut super diximus ab eo scilicet procedens in similitudinem eiusdem nature. De deo non potest per se uerbum distinctionem ibi cum ait. Et uerbum erat apud deum. Tercio patris et filii consubstantialitate ibi. Et deus erat uerbum. Unde dicit eorum coeternitate ibi. Et hoc erat in principio apud deum id est coeternum ipsi deo. Et ita ut ait augustinus super iohannem. In nomine. Non defuit aliquid generationi quia nec tempus quiescuit ut generaret quem genuit coeternum neque matrem quiescuit ut generaret qui de se protulit uerbum neque pater generans etate precesit filium ut minore filium generaret. Et quibus omnibus satis aperte ostendisse putamus qualiter sit sumenda generationis quam nobilis ac sanctissima religio christiana aspicit in deo non

Quarto ad idē illud p̄biorū 30
vbi de q̄dā dicitur **N**oui scōtū sciē
tiā **E**t seq̄tur statim. q̄ ascendit in
celū atq; descendit. quis cōtinuit
sp̄m̄ in manib; suis. quis colligauit
aquas quasi in vestimento. quis
susceperat oēs terminos terre q̄s
nomen est ei⁹ et q̄s nomē filij ei⁹
si nosti. **V**bi manifeste de eterna ge
neratione loq̄tur numde nullo nisi
de deo cōtēta i hac auctoritate veri
ficari possint **A**tendēdū tñ q̄ deus
descendē et ascendē nō localiter s;̄
sp̄ualiter intelligendus ē. q̄ celos
quidem ascendē dicitur t̄ascendēdo
eōrū potestātē et in terrā descendē oī
um inferiorū cōtentionem habens et
oīa tam superiora q̄ inferiora dispo
nēs **J**uxta illud sapientie viij^o **A**t
figit a fine vsq; ad finem fortiter
suauiter oīa disponēs. **Q**uinto
cōfutatur error ex illo ysa. lxxvi **D**i
ego q̄ generationē auctis tribuo stōi
lis ero dicit deus q̄si d. nō. **D**ex
to idem colligitur ex euuāgelio ait
eīm iō. xviii. p̄p̄e. ego ex deo pro
cessi et veni i mūdū nec t̄m̄ a me
ipso veni **V**bi nōtur p̄mo p̄cessio
ex patre eterna in q̄ est filius vni
geitus patre coequalis **D**eūdo
notatur aduentus eius in carnem
in q̄ homo factus. t̄m̄ hominibus
ē visibiliter cōsatus **M**ulta alia
testimonia adūsus hūc errorē pro
mittim⁹ gratia breuitatis **E**t
quia hec q̄ dicta sūt potētissime mi
litāt adūsus illū **E**x q̄bus aptissime

patet q̄ stulta sūt argumenta ma
chometi cōtra generationem filij
dei **P**rimū quidē cū dicebat q̄ de
us nō habuit filiū quia nō habuit
v̄porē stulū est **V**t em̄ oīdimus i
p̄n^o capituli : deus nō est carnalis
natūe v̄feminam req̄rat cui com
miscatur ad prolis generationē
Huius em̄ generationis ortū cōdi
tio hab; caduca mortalū. xp̄p̄us
em̄ a p̄tē ita emicuit vt splendor a
luie vt verbum ab ore vt sapiēcia
ex corde vt inquit beatus ambrosi
us et nos sup̄ oīdimus **D**eūdo
etā cū dicit q̄ si deus haberet filiū
totus mūdus esset in piculo plane
vt amens locutus est **S**upponit
em̄ falsū sc; q̄ deus nō posset habē
filiū nisi malum et cōtumacē et i
obediētē profecto cū sup̄ diximus
dī filiū verbū dei eē per q̄s oīa op̄
atur et verbū cōceptū nūq̄ disce
pet ab intellectu cōcipiente **M**ani
festissime in hoc vt bestia oī carens
ratione locutus est stultus macho
metus nisi blasphemādo dicit q̄
deus a semetipso discordet in suo
intellectu et cōceptio sua contradi
cat ei. deus autē semper et oīno im
mutabilis p̄t. nanct. hinc psal.
Tu autē idē ipse es id ē sēper. quia
vt dicit augustinus deus sol⁹ im
mutabilis est quia nec per affcō
nes nec per tēpora mutari potest
Capit m̄ ix. i q̄ 3° error cōfutatē
P Erāndus machometus quem
admodū generationem. in

Inter oēs aut appetitiās operatio-
nes inueniē amor esse p̄cipiū. Cū
ergo i deo sit p̄fectissima cogitatio oportet
etiam in deo ponē p̄fectū amorem.
In q̄ q̄dē p̄cessu p̄ appetitiuā op̄a-
tionē amor exprimitur sicut et i v̄bo
per intellectualē op̄ationē intellectus.
Est aut atēdēda differētia q̄dā int̄
operationem intellectualē et appeti-
tiā. Nam operatio intellectualis et
omnis cognitio op̄atio adimplet̄
per hoc q̄ cognoscibilia in cognos-
cētē q̄dā mō existūt scz sensibilia i
sensu intelligibilia in intellectu. ope-
ratio aut appetitiā cōpletur scdm
quēdā ordinē l̄ motū ad res appe-
titui obiectas. Ea v̄ro que habēt
ocultū p̄cipiū sui motus spūs no-
mē accipiūt. Sic enī v̄nti spūs di-
cūtur quia eoz afflatiois p̄cipi-
um nō appaēt. h̄spiratio aut aut
arteriarū motus ab it̄usico et ocul-
to p̄cipio p̄cedēs. spūs nomē acci-
pit. v̄n̄ cōueniēter scdm q̄ diuina
humanis v̄bis significari possunt
ipse diuinus amor p̄cedēs spūs no-
mē accipit. Sed i nobis amor du-
plex ex causa p̄cedit. q̄nq; q̄dē ex
corporea et materiali causa. qui ple-
tūq; est amor imūdus. quia per eū
p̄uitas mentis parturbaē. q̄ndoz
aut ex ip̄a p̄petate nate spūs sicut
eū amant̄ intelligibilia bona et q̄
roī cōueniūt hic ē amor purus. In
deo aut amor corporalis et materi-
alis locū nō habet. cōueniēter q̄
amozē ip̄ius dei n̄ solū sp̄m s̄ sc̄m

dicim⁹. vt per hoc qd dicit̄ sc̄d⁹
p̄uitas exprimat̄. Manifestū est
aut q̄ nichil amare possum⁹ intellec-
tuali et sc̄o amoē nisi qd actu per
intellectū cōcipim⁹. Cōceptio autē
intellect⁹ vt sup̄ dixim⁹ in p̄cedēti
capitulo est v̄bū. Unde necesse est q̄
amor a v̄bo oriāē. v̄bū autē dei di-
cim⁹ esse filiū. Ex q̄ patet sp̄m sc̄m
esse a filio. sicut enī d̄nū intelligē
est ei⁹ esse. ita et amare dei ē eē ip̄i⁹.
Et sicut de⁹ semper actu intelligit
ita etiā semper amat et oīa amat
suā bonitatē amādo. Dicit ergo dei
filius q̄ est v̄bū dei et subsistēs i na-
tuā d̄na cōternus ē patri et per-
fect⁹ et vn⁹ deus. ita hec oīa de spū
sc̄o cōfiteri oportet. Ex h̄is aut col-
ligē possumus q̄ cū omne qd sub-
sistit in natura intellectuali apud
nos persona dicatur apud grecos
aut ypostasis siue persona. Et itē
de spū sc̄o dici debet. Nulli aut dubi-
um quī deus a q̄ v̄bū et amor p̄ce-
dūt sit res subsistens vt sic etiā
dici possit ypostasis vel persona. Et
per hūc modū cōueniēter ponim⁹
i d̄nis tres personas. scz personā
patris personā filij et personā spūs
sc̄i. Has aut personas n̄ dicimus
eē per essētiās diūsas s̄ per solas
relaciones distictas q̄ ex distictioē
v̄bi et amoris proueniunt. Et ita
p̄p̄iana religio tres distictas perso-
nas in d̄nis cōfites nō tres deos
credit aut fatetur sicut perfid⁹ ma-
chomet⁹ opinatus est. Sed patrē

et filium et spiritum sanctum unum esse natu-
raliter deum nec tamen ipsum patrem esse qui filius
us est nec filium esse qui pater est nec spiritum
sanctum esse qui pater est aut qui filius est. una
est omni patris et filii et spiritus sancti essentia
In qua non est alius pater alius filius alius
spiritus sanctus. quoniam si aliter alius sit
pater alius filius alius spiritus sanctus fundata iam
rationibus convenientibus fidei catholicae
circa passionem et divinitatem spiritus sancti
Duplex est loco aliquibus sacrae scrip-
turae quae machometus accepit et
laudat testimonium quod de spiritu sancto
diximus manifeste confirmare confuta-
do idem praefatum machometi errorem **I**n
primis est illud genus primo ubi dicitur
quod spiritus domini ferebat super aquas ubi
spiritus non potest intelligi nisi spiritus qui
deus est cum hoc dicitur in exordio creatio-
nis quoniam nudi erat caelum **D**ecimo confu-
tat error ex illis in psalmo ubi dicitur
celi firmati sunt a spiritu omnis eius omnis
veritas eius ubi constat quod propheta loquitur
de creatio mundi quae fuit a solo deo
secundum nullum interuentem adiutorio aut
instrumento extrinsecum **I**n quo auctoritate
manifeste testatur quod verbum dei celi firma-
ti sunt. ita quod deus per verbum suum fecit ce-
los **D**icit et testatur quod deus per spiritum omnia
sua fecit seu creavit omnes virtutes eorum
cum autem deus ubi sit quod distinguatur
a dicente siue profete **E**t similiter
de ratione spiritus est quod distinguatur
ab inspirante. plucide sequitur quod spiritus per
quem virtutes celorum factae fuerunt est per
sonaliter differens ab inspirante quod est per
positum **D**icitur glo. super illud et spiritum omnis

aliquid

eius et cetera dicit id est spiritus sanctus. qui a
filio procedit quod est os patris et solida
vittus celorum **T**ertio confutatur error
ex illo **J**ob. 33. Spiritus domini fecit me
et spiraculum omnipotentis dei vivificavit
me **C**onstat autem quod factus hominem et vivi-
ficavit hominem solus dei sit. ergo spiritus
sanctus qui fecit et vivificavit hominem
deus est **Q**uarto confutatur error per
illud psalme **xlviij.** propheta ubi
in persona propheta loquens ait **E**t
nunc dominus deus misit me et
spiritus eius ubi aperte designa-
tur in sacrum trinitatis quia hic
expresse dicitur missus est a deo
et spiritu eius. inter missum autem
et mittentem est personalis dis-
tinctio. et sic apparet distinctio per-
sonalis ipsius filii missi a patre
et a spiritu sancto a quibus mis-
sus est in carnem pro mundi sa-
lute et ita habetur etiam propo-
situm quia spiritus sanctus deus
fit qui missus dicitur cristum. et
multa sunt alia prophetarum tes-
timonia ad idem asserendum pro-
positum a quibus supercedemus us-
que ad brevitatis **I**am igitur ex
euangelio praefatum errorem con-
fitemus **H**abetur enim mathei
primo de virgine beata quod inven-
ta est in utero habens de spiritu
sancto **I**tem luce primo dicitur
responsum accepit symeon a spi-
ritu sancto. **E**t luce tertio dicit **D**es-
cendit spiritus sanctus corporali
specie super christum **I**tem **io. ix.** dicit spiritus

Spūs sctus quem mittet pater i
noie meo ille vobis dabit oia q̄ oia
cū nulli possint cōuenire nisi deo lu
ce clarus oñditur quia spūs scūs
sit de⁹ et vna in trinitate psona.

Sūt etiā ab h̄o alia testimoia i sac̄
scriptura q̄ loq̄u ell; oia notare Co
terū eadē vitas apte colligitur ex
dictis ipius machometi q̄ in suo
alchorano de spū scō ex plona dei
sic dicit **D**edimus ihū filio marie
q̄ faceret prodigia et mirabilia ma
nifesta et perfecit ea per spm̄ scm̄

Ite dicit de beata virgine. **I**nsuffla
uimus i eā de spū nostro. et i plu
b⁹ alijs locis similia loq̄tur de spū
scō **Q**ueritur ergo ab ipso macho
meto et ei⁹ discipulis quis sit isto
spūs sctus de q̄ loq̄tur. nō possūt
dicē q̄ sit aliq̄ creatura vt pote āge
lus ppter tria. **P**rimo quia loq̄tur
singulariter de vno. āgelū vtro plu
res sūt. et cū omēs angeli sint dei.

Nō apparz cū quae de illo singularit̄
dicēt nro et scō **D**ecūdo quia n̄ eēt
magna in hoc cristi oñdatio quē
tamē machomet⁹ ex illis v̄bis sin
gulariter itēdit cōmēdāe cū cōe sit
omibus homib; habē āgelū depu
tatū **T**ercia ratio est efficacior qm̄
āgelū nō sctificat homiez s; ipē sol⁹
deus **S**i vtro machomet⁹ et sui
sequaces rñdeāt q̄ spūs scūs adeo
datus ihū xpo et beate marie de q̄
loq̄it sit verus deus cū aliud dicē
nō possint habetur ppositū scz q̄ i
dūis spūs sctus sit vna psonaz

scz verus deus a patre et filio etna
liter pcedēs et tēporaliter datus xpo
et beate virgini qd̄ castiana reli
gio tenet et docet **C**apit̄ m̄. i. q̄ q̄
tus error reprobat̄

Amplius p̄fidus machomet⁹
guis̄ie errans negat icarna
tionis misturū d. illā nō fuisse ne
cessariā p̄ huāna liberatione sū re
dēptione. quia cū deus omnipotēs
ell; sū carnis assūptione humānū
gen⁹ ēdi mē potēat **I**n cōfutatiōe
p̄ntis erroris machometi et seq̄cū
eius tenētes ordinē i alioz errorz
cōfutatiōibus obfūatū **I**n p̄mo
elucidabim⁹ veritatē fidei catholi
ce **I**n scdo inducem⁹ testimoia con
tra errorē p̄iatum ex fūdamētis
ip̄is q̄ ipse machometus acceptat

Circa p̄mū hoc p̄supponendū.
p̄mo venit tāq̄ idubirabile fūda
mētū. videlicet humanā naturā lap
sam esse ab eo statu i q̄ fuit cōdita
qd̄ nō ē cū saluatoz dicit ma. xvij
Venit filius hoīs saluare qd̄ pierat
Et etiā oñdit i pabola ouis cete
sic q̄ errauāt quā querit donec inue
niat. p̄ quā designat huāz nat̄ā.
qd̄ etiā rōe oñdit ex ipsa morte q̄
nullo mō hoī cōtigisset si nō peccas
set **R**e q̄q̄ em̄ estimādū ē deo oue
nire vt dicit āselmns vt creaturā
quā fecit iustā ad beatitudinē or
dinatā sū. peccato miserā cō cogat
hoiez aut̄ mori **m**iserū est **S**i ergo *miserū*
deus exigit mortē ab h̄c i. sub sta
tu sub q̄ nūc est ergo ē sub culpa

Ergo manifestū ē q̄ natura huā
na lapsa sit a statu sue p̄me cōdi
tiois q̄ cē dicit apl's ad ro. v. q̄
fuit p̄ vnū hoēz p̄t̄m itāuit i m̄
dy ⁊ p̄ p̄t̄m moēs ita i oēs hoies
moēs pertransiuit de q̄ etiā ma
chomet⁹ loquens ait q̄ adam a
deo minie p̄ceptū operatus ius
mortale subiit. **D**edō p̄subpoitue
q̄ natura humana lapsa reparabi
lis est ⁊ ita repanda. qm̄ ita fu
it cōueniens q̄ tū ad ipsū deum
quia in hoc maifestat̄ misericordi
a dei. potēcia et sapiēcia. Miseri
cordia quidem siue bonitas qui a
prop̄ij plasmatis nō desepit iūe
mitate. **P**otēcia vero iq̄tum ipse
omnem defectū nostrū sua v̄tute
vicit. **S**apiēcia autē i q̄tū nich
il frustra fecisse inuenitue. **F**inis
autē ad quem facta ē huāna natu
ra ē vt videat deū ⁊ fruatur eo. cū
autē ad hūc finē perueire nō po
tuisset n̄ repāta fuisset cōgruū fuit
illā repāta. **nisi** preterea etiā hoc con
gruit ex p̄fectioē vniūsi qd̄ totū
quodāmo ad salutē hominis ordi
natur ad vidēdū atē si necesse fu
it ad hō dīna icarna. **D**icēdū ē
hocq; firmē tenēdū ē cōstātillia
fide q̄a hez necessitate absoluta q̄
dicit̄ aliq̄ necessariū siē q̄ aliquid
esse n̄ potest. dei icarnatio necessa
ria n̄ fuit qm̄ de⁹ per suā oipoten
tem v̄tutem cui n̄ est impossibile
ōne verbū. potētat huānā natu
rā m̄tis alijs mod̄ ep̄ae. nichilo

min⁹ tū i⁹ gnē necessitatis q̄ ali
quid dicit̄ necēriū p̄ q̄ cōueniēci⁹
siue congruenti ad finem perue
nit filij dei icarna⁹ necessaria fu
it ad huāne natē ep̄paraciōē q̄ h⁹
est q̄ beatus aug⁹. xij. de trini
tate dicit. **O**stendam⁹ n̄ alū mo
dū possibile deo defuisse e⁹ p̄t̄ati
oia cōtū s̄biacēt h̄ sanāde misēie
nēe oueniēciōē alū modū fuisse.
Pro sup̄posi⁹ igitē p̄mi hoie lapsu
p̄batur ratiōibus oueniētib⁹
q̄ dei icarnatio necessaria fuit
et cōgruenti s̄hā. necessitas vero
patet sic redēpcio est actus iusti
tie cōmutatiue q̄ sedm̄ plm̄. v. e
thicoz consistit in eq̄tate quāci
tatis. **D**icūm autē ep̄p̄ciōis
huāne nature eq̄pollens culpe n̄
potest esse nisi ipse creator et nō
sola creatura. **E**t hoc p̄pter tres
rationes simul iūctas scilicet p̄p̄
valorem redimēdi a captiuitate
hoc em̄ fuit tota humana na
tura in omnibus suis indiuiduis
cui nulla creatura equatur. **D**e
cūdo p̄pter infinitatem offēse q̄a
cū contempt⁹ magnitudinem su
mat ex objecto ut patet in huā
nis q̄ contemptus diuine maiē
tatis habz sibi annexum reatum
infinitum cui non potest equari
meritum cuiuscumque creature
puē cū ois talis v̄tutis sit finitē.
Ded oportet q̄ meritum creatu
re sit op⁹ dei p̄ v̄moēz creaturē cū
deo vt sic accipiat v̄tutem ifiā

• Tertio propter iopia creature q̄
nichil habet boni qd̄ suū sit s̄ totū
est dei. Et ideo cū seip̄ am totā tenea
tur imp̄dē creatori p̄ nullo potest
satisfacē rōni stricti iuris ⁊ hoc ē
qd̄ dicitur i ps̄. xlii. Fratres id ē xp̄s
q̄ est p̄mogenit⁹ i multis fratrib⁹
nō redimet id est nūq̄ poterit redi
mere ⁊ redimet homo sc̄z putus
q̄h̄ dicit. nō. et nō dabit id est nō
poterit dare deo placationē suā id ē
p̄cū anime sue cōdignū. multo ḡ
min⁹ dabit placationē p̄ totahu
mana natura. Cōgruētia aut̄ in car
natiois diuine arguitur et ex p̄te
dei receptiois ⁊ ex p̄te hoim̄is rēp̄
ti. Ex parte q̄dē dei ⁊ ex tribus. sc̄z
ex plenitudine diuine m̄ie. 1.º ex imo
bilitate diuine iusticie. 2.º ex decēti ordi
no sap̄is ei⁹. Quia enī deus ē sūme
bon⁹ et misericors deuit vt nulli
denegat hoc cui⁹ capax eāt. Unde
cū natura humana lapsa esset et
nichilomin⁹ repabilis foret deuit
vt eā r̄paret. quia etiā iusticia ei⁹
imutabilis est cui⁹ lege sanc̄ciū ē
vt nūq̄ peccatū sine satisfactioe di
mittat deuit vt i humana natuā
istituēt eū q̄ satisfacē poss̄z quia h̄
pur⁹ homo per se facē nō poterat
vt sup̄ iā oñdim⁹. Quia vero sūme
sapiēs est cōueniētissim⁹ modū re
parationi adinuenire debuit. Ho
dus cōueniētissim⁹ est vt integro
natura repaētur ⁊ facilius ad illd̄
qd̄ amiserat homo puenire poss̄t.
Si aut̄ hominē p̄ angelū reparet

nō integra ess̄z repācio quia semp
hō āgelo salutis sue debitor eēt et
ita in b̄titudiue equari ei nō poss̄z
qd̄ tñ cōsecutus fuiss̄z si nō peccal
set ficut ⁊ nūc assequūt homines
per grām repāciois vt fuit ficut ā
geli dei in celo. mathei xxi. Et ideo
deuit vt n̄ angelus s̄ ip̄e de⁹ homi
nem reparet. et hoc est qd̄ dicitur
ysaye xlii. Ego sū deus. Ego sū dñs
et non est absq̄z me saluator. Con
gruētia aut̄ incarnationis filij dei
ex p̄te hoim̄is in bonū et quātū
ad hoc multiplex congruētia fuit
iuxta sc̄m thomā. P̄mo q̄dē q̄tū ad
fidem q̄ magis iustificat ex eo q̄ ip̄si
deo loquētū credit. Unde augustin⁹
ps̄. de ciuitate dicit vt homo fiden
tius ābulat ad vitatē ipsa vitas
dei filius hoie assūpto cōstituit ac
fūd aut̄ fidem. De dō q̄tū ad sp̄m
q̄ per hoc max̄ie erigit. Dñ aug⁹
xii. de trinitate dicit. Nichil tā ne
cessariū fuit ad erigēdā sp̄m nōstrā
quā vt demōstraret nobis quātū
diligēt nos de⁹ quid vero hui⁹ rei
isto iudicio manifestius quā vt dei
filius nature n̄re dignat⁹ est inire
p̄so: tū. Ter⁹ q̄tū ad caritatē q̄ max̄
ime per hoc excitatur. Unde aug⁹
dicit in libro de cathozizandis. q̄
maior causa est aduentus dñi nisi
vt oūderet de⁹ dilectionē suā i nob̄
Et postea subdit. si amae pigeat
ē amae nō pigeat. Quarto ad rec
tā operationē in q̄ nob̄ exēplū se
tribuit. Unde aug⁹ dicit in quodā

primo de nativitate dñi **D**e sequēd⁹
erat q̄ videri nō poterat hō sequēd⁹
nō erat q̄ videri poterat **U**t ergo ex
hibēt hōi et q̄ ab hōiē vidētur et
quē hō seq̄retur deus fact⁹ est hō
Qu ito q̄tū ad plenā participati
onē divinitatis q̄ vē ē hōis btūdo
et finis huāne vītē **E**t hoc collatū
est nob̄ p̄ xp̄i huānitatem **D**icit
enī augustin⁹ in q̄dā sermōe nati
tatis dñi **F**act⁹ est de⁹ hō ut hō fi
eret de⁹ **D**e deo accipit cōgruentia
incarnatiōis ex parte hōis ē dēpti
q̄ ad remotionē mali **P**riō quidē
q̄a per hoc istruīf homo ne sibi
dyabolū p̄ferat ⁊ veneretur qui est
actor p̄cti **U**n dicit aug⁹ xij. de
ēmitate ⁊ q̄n sic deo coniūgi potuit
huāna natura ut fieret vna p̄soā
supbi illi maligni spūs nō ideo se
audeant hōi p̄ponē q̄a nō habent
carnē **D**e deo q̄a p̄ hoc istruīf hō
quāta sit dignitas huāne nature
ne eā inquinem⁹ peccādo **U**nde di
cit augustin⁹ de vā religione **D**e
mōstravit nob̄ deus q̄ excellū lo
rum in ē creaturas habeat huāna
naturā in hoc q̄ hōiō i vtro hōiē
a paruit **E**t leo papa i sermone
natahs dñi **A**gnōsce o xp̄istiane
dignitatē tuam et diuine cōsors
factus natuē noli in veterē vilitatē
de generē cōsolationē rediē **T**ertio
quā ad p̄sūptionē hominis tollē
dā gratia dei nullis meritis pre
cedentib⁹ in homine crīsto nob̄is
potissime cōmendat⁹ ut dicitur in

1° de ēmitate **Q**uarto q̄a supbi
a hōis q̄ maximū impedimū est
ne inheret deo per tātam dei hu
militatem ē dargui potest atq; sa
nari ut augustinus dicit ibidem
Quito ad libertādū hominē a ser
uitute **Q**uō q̄dē ut augustin⁹ dicit
xii. de ēmitate fieri debuit sic ut
diabol⁹ iusti cā hōis ihū xp̄i supā
reat⁹ qd factū est xp̄o satisfaciē
te p̄ nob̄is. hō p̄us satisfaccere nō
potent pro toto genere huāno. de
us aut̄ satisfaccere nō debebat. vñ
oportebat deū et hominē esse ihū
xp̄m **U**nde leo papa in sermone de
natiuitate dñi. suscipit a m̄a iesta
te humilitas. ⁊ v̄tute ihermitas ab
eteritate mortalitatis: ⁊ ad dependē
dum cōdicōis nature debiti. na
ē a inuiolabile nature est v̄nita
passibili. ⁊ deusq; v̄tus et homo
v̄tus in v̄nitatem persone tempe
ratur ut quod n̄ ostriis ē medijs cō
gruebat vnus atq; item dei homi
numq; mediator: ⁊ mozi possit ex
vno et resurgere ex altero **N**isi e
nim eēt v̄t⁹ de⁹ nō afferret ē me
diū **N**isi esset v̄t⁹ homo non p̄be
ret exemplū **I**llustrata iam v̄ri
tate fidei catholice religionis xp̄is
tiane: super est inducere aliqua
diuinatum scripturatum ydonea
testimonia quibus et veritas ca
tholice fidei omni errore sublato
firmissima ostendatur et error
p̄fat⁹ p̄fidi machoētī manifeste ex
p̄bre **A**t enī ysa. p̄phet. ysa. vij.

Ecce vgo concipiet et pariet filium et
vocabitur filius eius emanuel quod in
terpretatur nobiscum deus quia verbum dei
caro factum est et habitavit in nobis
io. primo. Secundo est idem propheta ca. ix
vbi incarnationis misterium consequens
ait Puer natus est nobis et filius
datus est nobis. et impetum super
humerum eius et vocabitur nomen eius
mirabilis. consiliarius. deus. fortis
pater futuri seculi. princeps pacis
vbi plene describit incarnationis
misterium. Primo quod in ipso concepto
designatur humana natura cum dicitur
Puer natus est quia in humanitate
in quo puulus fuit natus est nobis tem-
poraliter. Et loquitur propheta de futuro
per modum presentis propter ceteritatem prophetie
Secundo designat in eo divina naturam
secundum quam non est natus temporaliter sed
datus. cum dicitur. Et filius scilicet natura
habet ipse dei patris datus est. secundum
quod dicitur io. 3. Sic deus dilexit mundum
dum ut filium unigenitum suum daret. da-
tus est ergo ex divinitate. natus ex
virgine. Patet quod sentiet occasum. da-
tus qui nesciet exordium. Natum qui etiam
matre esset minor. datus et nec pa-
ter esset antiquior. natus qui morietur. da-
tus ex quo vita nasceretur. Tercio tan-
gitur passionis sue efficaciam. cum sequitur
Cuius impetum super humerum eius
crucis sibi hauriendo ut dicitur io. xix
per quam peccata aeris debellavit
et ad regnum suum potest intravit secundum
illud in exitu ultio. Porro patitur propter
ita in gloria sua. Quarto descri-

buntur sermoia quibus luce splendidi-
us patet quod puulus ille nobis natus
fuit verus deus. Primum nomen est
mirabilis scilicet in miraculis faciendis
onem facultatem nature supergredienti-
bus. Secundum est consiliarius ut doc-
tor perfectionis consilia evangelica precep-
tis decalogi super addendo. Tercium est
deus in quo demonstrat manifeste eius
divinitas. Quartum est fortis inter-
num spoliando. Quintum est pater futuri
seculi. electos ad civitatem celestem ad-
mittendo. Sextum est princeps pacis
scilicet interne quantum ad conscientiam et
suprae quantum ad celestem gloriam propter
quod in eius natiuitate angelus cantave-
runt Gloria in excelsis deo. Et inter-
ta pax hominibus bone voluntatis.
Tercio eadem veritas fidei catholice
solidatur et confundit error pernici-
chometi per illud ysa. 33. vbi ait pro-
pheta. Dominus enim iudex noster. dominus
legifer noster. dominus rex noster ipse
vivet et salvabit nos. vbi expresse
designatur adventus dei in carne pro hu-
mani generis saluatione. Quarto
eadem veritas fidei patet et error ma-
chometi confunditur ex illo ysa. xlv
ve tu es deus absconditus deus israel
saluator. et infra de quo saluatione lo-
quitur insinuas ait. Israel saluatus est
in domino id est per virtutem omnipoten-
tis dei. salute eterna. Hoc autem non
potest exponi de aliquo saluatione tem-
porali filiorum israel quia nullam talem
in preteritis temporibus filij israel ha-
buerunt. Quinto confunditur predictus

Secūm ē q̄ dicit xp̄m̄ dixisse iudeis
adorate deū meū et deū v̄r̄m̄ domnū
meū et dnm̄ v̄r̄m̄ **D**i vero xp̄s fu
isset deus taha v̄ba nō dixisset vt
ait yfidorus machomet⁹ **Q**ue q̄dē
hēsis seu infidelitas dyaboli machi
natiōe cōcepta fuit .p̄uo p̄ artū
sciata .deinde p̄ machometū p̄uec
ta .p̄ anti xp̄m̄ ex toto sc̄dm̄ itētiōez
dyaboli cōplebit̄ .q̄ nō modo dicit
xp̄m̄ nō deū aut filiū dei esse s̄ nec
bonū hoīnē **N**ichil quippe tā ostra
riū ē humani generis iūmico sicut
fides diuinitatis i xp̄o **Q**d aut̄ hec
infidelitas machometi maifeste p̄
cessit ex ip̄⁹ demoīs v̄bis q̄ ma
chomet⁹ ad leam̄ libro suo iseruit
clarissime mōstrare potest **A**it enī au
g⁹ p̄v̄ij. de ciuitate dei . p̄p̄hiciū
p̄hm̄ postq̄ a xp̄ianitate miserabili
ter apostatauit i libris suis quos
cōtra xp̄ianos edidit etulisse q̄ ora
cula deorum asuluerit .et de xp̄o q̄s
esset interrogaueit **R**espōsū v̄ro
a demonib⁹ fuisse q̄ xp̄us bonus
q̄dem vir fuit s̄ discipulos suos
gūit perasse q̄ ei diuinitatē ascri
bentes rē quā ip̄e de se non dixerat
ascripsit **Q**ue Inī a pluib⁹ in locis
et eis⁹ fere v̄rb̄ in suo alchorano
reperit̄ **Q**uāta aut̄ hec dyaboli s̄b
tilitas extiterit vt de xp̄o aliq̄d bo
ni dicet de q̄ si ex toto male dixisset
nullaten⁹ iā sibi credi sciebat . nō
aut̄ q̄s crist⁹ putaret dūmō diui
tas q̄ marie saluat hoīes i illo nō
credet̄ **H**ic aut̄ error et si ex cōfu

tatiōe erroris p̄cedētis circa icar
natiōnē imp̄batus satis apparet
nichilomin⁹ tñ p̄ ampliori maī
festatiōe veritatis et p̄fida ip̄si⁹ ma
chometi repellēda .impugnabim⁹
illū oñdētēs maifeste v̄r̄ā eē catho
lica fide quā cristiani profitēt̄ alle
rētēs cristū p̄fctm̄ deum p̄fctm̄q̄
hoīnē esse **C**ui⁹ veritatis ydonea et
luce clariora testimonia sumem⁹
Priō app̄his .i. a deo patet .3. ab
ip̄so cristo: quarto ab ip̄s ap̄olis
quīto ab excellētia miraculoz ip̄⁹
septo a testimonio etiam demonū.
septimo idē patet per machome
tū ex cōcessis per eūde **I**n p̄mis q̄
prophete sci testēt̄ veritatē fidei
predictā et detestēt̄ errorem̄ p̄fctū
patet dicit enī exim⁹ p̄phatū da
nid psal. i. loquēs **A**scendit reges
terre et p̄ncipes et cetera **E**t ista i
persona cristi dicit . dñs dixit ad
me filius meus es tu ego hodie ge
nuī te . que v̄ba superius opposita
sūt i cōfutatiōe sc̄di erroris **Q**ue
tū verifitari nō possint nisi de filio
dei naturali vt ibi probatū est . ma
nifesta luce p̄ xp̄m̄ nō solū hoīez
s̄ et̄v̄ctū deū eē **D**eū idē cōdit̄
psalino p̄liij vbi propheta de xp̄o
loquēs maifeste oñdit illū et diui
nā et huānā habē nat̄ā **D**e diuina
natūa dicit **D**edes tua deus in seculū
seculi v̄ga directiois v̄ga regni
tui **D**e huāna v̄ro subdit **V**xit
te deus oleo leticie p̄ cōfortibus
tuis xp̄m̄ a c̄imate id ē ab v̄nctio
ne significās sic v̄ctū . q̄ et huāna

natura fuit vnus plenitudine g
cie ab instanti creationis anime
pae omnibus intellectualibus cre
aturis **P**ropter quod dicitur **Jo**
hannis tercio q datus e ei spūs n̄
ad mensurā **T**ercio eadē veritas
patet et cofutatur error prefatus
ex illo p̄sa **plvii**. vbi describit li
bēatio facta per xp̄stū et dicitur
Hoc dicit dñs rēptor tuus id est
filius dei incarnatus q̄ rēptor mū
di est et vnus deus cū patre et spū
scō **E**go dñs deus tuus. ratiōe dei
tatis. docēs te vtilia id est euāgeli
ca cōsilia. q̄ licet n̄ sint necessaria
ad salutē. tam disponūt ad p̄fecti
onem **E**cce. manifestū testimoniū
dīnitatis in xp̄sto **I**te iōē testat̄
Ierē. p̄pha de xp̄sto loquens ait
Ierē. **i**. **E**cce dies veniūt et susci
tābo dauid id est enī quī factus
est ex semine dauid scdm carnem
et reguabit rex **P**ropter hoc ma
thei vltimo **D**ata est michi cōs
potestas in celo et in terra. et sapi
ens erit **S**apiencia icreata et cre
ata **E**t faciet iudiciū **D**equitur. et
hoc est nomen quod vocabūt eū
Dñs iustus nosē **M**ulta alia ex
p̄phetis veritatis testimonia in
ducere facile nobis esset ad cōuin
cēdum filios p̄ditionis falsitatis
discipulos. machometū suosq; se
quaces. sed gracia breuitatis su
perseuimus **P**ropterea secundo lo
co eadē veritas luce clarius splen
det testimonio patris celestis **V**n̄

materi habet **E**t ce et al apti sūt
ei scilicet xp̄sto **E**t vidit dei spū
ritū descendere sicut colūbā veion
tē super se **E**t ecce vox de celis **D**ic
est filius meus. scz naturalis dilec
tus i q̄ in oplacui **I**de habet luc. **3**.
Ubi ih̄u baptizato et orate apertū
est celū et descendit spūs sanctus
corporali specie super ip̄m et vox de
celo audita ē **D**ic ē filius meus dilectus
scz naturalis i quo in complacuit
ip̄m audite **T**ercio loco cofutā
error machometi multipliū testi
monio ip̄ius xp̄i quib; aptissime
testat̄ sit se esse verū deū. maria
enī p̄ij habetur q̄ cum sumus sa
cerdos iterrogaret ip̄m dicens **T**u
es xp̄s filius dei benedicti **R**espon
dit ihesus. et dixit illi **E**go sum. et
videbitis filiū hominis sedentem
a dexteis virtutis dei **E**cce mani
festa professio q̄ crist̄ esset deus
Unde in hac responsione sumus
sacerdos scindēs vestimēta et cetera
Item ait. **io. vi** **E**go sum panis vi
te qui de celo descendi **S**i quis ex
hoc pane manducauerit viuēt in
eternū **C**larissimū est autē q̄ p̄is
vite de celo descēdes q̄ potest p̄ser
uare a morte et prestare vitā eter
nā et celestem. nō potest esse nisi
verus deus **U**nde manifestū est in
hoc xp̄m asseruisse se deū esse **I**te
Jo. viij. ait **E**go sū lux mūdi qui
me seq̄tur nō ambulat in tenebris
sed habebit lumē vite. cū autē per
essentiā lucē et prebē seq̄entibus

se lumen vite non possit competere nisi deo vero clarissimum est quod in hoc verbo christus testatus est se esse verum deum. Item habet ex omnibus illis locis euangelii. ubi ipse ait Ego sum veritas et vita. Item ubi ait Ego sum ostium per me si quis introierit saluabitur. cum ista non nisi deo convenire possint. manifeste testatur se esse verum deum. Item ite patet io. viij. ubi interrogatus a iudeis Tu quis es. dixit eis ihesus Ego principium qui et loquor vobis. Simile dicit in apo. Ego sum alpha et principium et finis. ubi manifeste testatur se esse deum cum solus deus rerum omnium principium ab omnibus esse credat. Item io. iij. habet quod cum ipse iudeis volentibus eum lapidare petere propter quod vellet eum lapidare responderunt iudei de bono opere non lapidare te sed de blasphemia quia tu cum homo sis factus teipsum deum. Item io. xix. allegantes iudei causam coram pilato quare debet uocari christus. dixerunt quia dei filium se fecit. Item post resurrectionem inquit apostolis Accipite spiritum sanctum quorum remiseritis peccata remittentur eis. sed dare spiritum sanctum et habere potestatem remittendi peccata solius dei est. quod patet. Dicit enim ysa. xliij. Ego sum deus qui deleo iniquitates et peccata. Ex his manifeste patet male et false iduississe machometum in sui erroris argumentum quod christus nunc se asseruisset deum.

Quarto loco predicta veritas patet testimonio angelorum. Sic enim angelus ad virginem mariam quod nasceretur ex ea vocabitur filius dei luc. i. Item luc. 2. habetur quod angelus apparens pastoribus in natiuitate ipse ait ad illos Annuncio vobis gaudium magnum quod erit omni populo. Ratus est vobis saluator mundi qui est christus deus. Quarto loco predicta veritas patet testimonio apostolorum in sacro euangelio ostentato. Unde matei xvi. christo interroganti discipulos Vos autem quem esse dicatis. Respondens petrus tanquam principalis inter omnes alios pro se et pro alijs ait Tu es christus filius dei viui. naturalis scilicet. non adoptiuus sicut alij et pro omni eiusdem nature cum patre. Unde sic petrus confessus est veritatem diuine nature et humane in eodem supposito quam confessionem christus commendans et remunerans ait Beatus es sy non bariona quia caro et sanguis id est homo mortalis non eue lauit tibi istas. veritatem huius patet meum qui est in celis. Et dico tibi quia tu es petrus et super hanc petram edificabo ecclesiam meam et cetera. Et tibi dabo claves regni celorum. Item io. vi. cum christus diceret ad xij. Nunquam et vos vultis abire. Symon petrus pro se et alijs respondit. d. ad quem ibimus verba vite eterne habes et nos credimus et cognouimus quia tu es christus filius dei scilicet naturalis. Item io. x. post resurrectionem ipse

cū crīst⁹ thome dubitātī diceret
Infer dīgitum tuū huc ⁊ vide ma-
nus meas ⁊ pedes meos ⁊ noli eē
incredulis sed fide lis f̄spōdit tho-
mas deus meus et domin⁹ meus
Ubi maifeste confitetur dīnitatem
in crīsto cōtra p̄fidiā arrianam ⁊
machometi **I**tem beatus io. baptis-
ta **Jo. i.** Ego testimoniu phibui q̄a
est filius dei scilicet verus ⁊ natūa-
lis **D**epto loco veritatem dīnita-
tis in xpō testatur ipsa miraculo-
rū xpī emīnētia que crīst⁹ opera-
tus est **U**nde ipse inquit **Jo. v.** ip-
sa opa que ego facio testimoniu
phibent de me quia pater me mi-
hi plane verissimū ē quoniā mira-
cula que crīst⁹ fecit sufficiētissima
testimonia fuerūt ad maifestādy
dīnitatē **F**̄m̄ tria vt t̄agit sc̄s tho-
mas **P**rimo quidē sc̄dm̄ ipsā sp̄z
opū que trāscēdūt omnē potesta-
tem create virtutis **E**t ideo nō po-
tēnt fieri nisi virtute dīna. et pp̄t
h̄o cecus illuminat⁹ dicebat **Jo. i.** ip-
sa scenlo nō est auditū q̄ quis ap-
uit oculos cecī nati nisi esset hic a
deo non posset facere quicquid **D**e dō
pp̄t modū miracula faciendi qui
a scilicet propria virtute miracu-
la facebat non autem orādo sicut
alij dicūt **U**n̄ dicē luc vi. q̄ virt⁹ de
illo exibat ⁊ sanabat omnes pp̄t
quod ostenditur sicut trullus
dicat q̄ non accipiebat alienam
virtutem sed cū esset naturaliter
deus pp̄riā virtutē sup̄ infirmos

ostendebat **E**t pp̄t hoc innumerabi-
lia miracula faciebat **T**er⁹ ex ipa
doctrina q̄ se deū dicebat q̄ nisi vera
ess̄ n̄ ostendēt miraculis dīna vir-
tute factis. et ideo dicitur mar. i. q̄
nā doctrinā hec noua q̄a ī potestate
sp̄ritibus imūdis imp̄at ⁊ obedi-
ūt ei **M**irū est valde q̄ machoēt⁹
qui pp̄hetas et euāgelū tātū cō-
mēdat tāta cecitate occupat⁹ fuit
et mentis exetudine p̄cūsus q̄ tā-
apta tāq̄ clarissima testimoia di-
uinitatis in xpō non intellexit **C**eterū
si hec eadē veritas p̄bat v̄b̄ ⁊ o-
fessioe ipsi⁹ dyaboli q̄ t̄ij vt ī p̄o p̄i-
cipio capituli dixim⁹ hanc infideli-
tate in mentibus hominū dissemi-
nauit **U**nde mathei viij. habetur q̄
demonēs exēntes in corporib⁹ ho-
minū clamaucrūt dicentes quid
nobis et tibi ihesu fili dei cur ve-
nisti huc ante tempus torquere
nos **I**tem luce iij. **E**xibant demo-
nia a multis clamantia et dicen-
tia quia tu es filius dei ⁊ icēpās
nō sinebat ea loqui quia sciebāt
deum esse crīstum **P**reterea pro-
pleiori ofutatioe erroris machoē-
ti ex v̄b̄ suis q̄ ī laudē xpī ī alchoā
suo iducit sumam⁹ arma cōtra eū
Commendando enim xp̄istum in-
ter alia verbum dei nominat illū
Cum enim in hoc intenderit com-
mēdāe xp̄m̄ nō ē itelligēdū crīstū
ideo v̄b̄ nō inuisse q̄a v̄ba dei tenu-
tauerit. tū q̄a h̄o ē omne alijs
pp̄hetis v̄n̄ dauid ait ps̄. xvij.

Pronūciaui oīa v̄ba oris tui tū
q̄a nō p̄pter hoc q̄ aliq̄s pronūci
at verba dei verbū dei dicit **Ūn**
nullus vnq̄ p̄phetarū v̄bū dei le
gitur appellatus nisi xp̄ist⁹ **Io. i.**
Ubi dicitur **In** p̄ncipio erat v̄bū
Et nunc i alchorano **Ergo** neces
se est vt cū xp̄ist⁹ dicit v̄bum dei
nō accipiatur v̄cale. v̄latile trāsi
toriū. sed p̄p̄rie reale et substācia
lit et p̄sonale et sic v̄bū dei ē et
nū ab intellectu pat̄no p̄cedens.
quod aut̄ procedit ex deo sicut su
pra ostendimus cū de generatiōe
filij dei locuti sum⁹ essentia aut̄ de⁹
est **Sic** ergo patet ex cōcessis p̄t̄
ipsū machometū q̄ xp̄s fuit ver⁹
deus **Ex** q̄bus oībus testimonijs
clare cogitur p̄fidus machoētus ā
xp̄istū verū deū credē. aut̄ false
cōmendasse p̄ph̄as et euāgelij de
veritate **Ad** id vero q̄ machoētus
i robur erroris sui inducit q̄ xp̄s
dixerit iudeis adorate deū meū et
deū v̄strū. et dnm̄ meū. et dnm̄
v̄strū si esp̄odem⁹ q̄ hoc nō repi
tur in euāgelio xp̄istū dixisse iu
deis **Nichilomin⁹** tamē q̄a io xp̄i
dixisse legitur ap̄lis **Ascēdo** ad pa
trē meū et pat̄rē v̄strū deū meū et
deū v̄strū. dicimus hoc esse intel
legendū ab eo dictū sc̄dm̄ naturā
humanā. sc̄dm̄ quā ipse dicit io.
17. **Pat̄r** maior me est. nō autem
sc̄dm̄ diuinā naturā. sc̄dm̄ quam
ipse dicit io. 11. **Ego** et pat̄r vnū
sum⁹. sc̄dm̄ q̄ filius ē eq̄lis pat̄r

Unde vt dicit augustin⁹ p̄mo de t̄
nitate v̄trūq̄; merito scriptura di
cit equalem sc̄z patri filiū. et pa
trē maiore filio illud enī prop̄t̄ for
mā dei hoc aut̄ p̄pter formā sui
sine vlla dubitatiōe itelligi. **Ca**
pitulū xij^m in q̄ cōfutat̄ur septus
error ipsius machometi

Quētrū p̄fidus machometus
addens errores errorib⁹ ne
gat xp̄istū fuisse mortuū sed aliū
sibi similem **Unde** in alchorano ca
pitulo xi. sic inq̄t muchēs contra
iudeos. q̄ marie blasphemiā et i
moderātā cōtumeliā inferūt q̄ xp̄m
marie filiū dei nūtiū pemisse se p
hibent **Sed** nequaq̄m eū sed sibi si
mitem suspendētes interfecerūt **Sz**
deus incomp̄rehensibilis et sapiens
eū ad se trāsmigrāē fecit **Q̄** p̄ni
tiosus error **Q̄** dāpnatissim⁹ q̄
nobis tollit oīa antidota salutis
hinc enī q̄ machomet⁹ negat xp̄m
mortuum negat p̄ oīs oīa sacra q̄
ex veritate passionis xp̄i efficaciam
habent **Unde** nulla sacramenta ve
raciter ponit in q̄ oībus hereticis
p̄nitio hor̄ inuenit̄ **Ceterū** q̄a sar
tacenī negant xp̄i mortē. crucē do
mini. et locum sepulture eius veri
dent **Dicit** machoētus in alchora
no suo xp̄m i fine mūdi moriturū
et resur̄recturū cū ceteris **Profecto**
error iste p̄ncipiosissim⁹ est cū nō
tollat beneficiū redēptiōis q̄d per
passionē et mortem xp̄i miserico
diter suscepim⁹ **Circa** cui⁹ erroris

improbationē obseruatū ordinē i
alijs cōtinuabim⁹ In pmo verita
te fidei quā sacra xpianorū religio
credit et tenz stabiliem⁹ siue decla
tabimus ⁊ que est q̄ cristus pro li
beratione seu ēdemptione humani
generis veraciter mortu⁹ sit **D**ē dō
induemus testimonia ad hoc. ee
ozem machometi cōfutādo ex eis
scripturatū locis que machomet⁹
laudat et acceptat **C**irca p̄mū pre
supponim⁹ cum veritate q̄ cum dei o
pera sint p̄fecta deutro. xxxij. In
omnib⁹ opibus suis presertim i
hjs que sunt circa gubernationē
generis humani reuolent simul su
a misericordia et iusticia **U**nde p̄s
xxxij. **U**niuersē vie domini mise
ricordia et veritas id ē iusticia **U**n
de in ēdemptione humani generis
non debebat relucere dīna miseri
cordia vtputa per solā voluntatē
parcendo peccatis seu remittendo
Ded etiā elucere debebat dīna ius
ticia scilicet p̄ offensa i deū cōmis
sa quoniā ad iusticiā p̄inet nullū
malū impunitū ēlimquere **E**x quo
patet q̄ ad p̄fectionē redemptio
nis humane ptinebat vt iusticia
ita in eo reluceret vt peccatū homi
nis sine satisfactiōe debita n̄ elax
aret **P**reterea cū satisfactio per
xp̄m fienda n̄ debuit fieri p̄no ho
mine tantū sed pro tota humana
natura **R**ecessario cōtinere debuit
conditiones duas. vnā scilicet vt
esset vniuersalis respectu omnīū sa

tisfactionū **D**eda vt est exēpla
ris om̄ p̄ticulariū satisfactionū ⁊
Uniuersal̄ aut̄ debebat esse n̄ p̄ dīca
tionē q̄si p̄ multas satisfactiones
p̄ticularēs multiplicata ⁊ vt ha
bēs v̄tute respectu om̄ **D**ñi n̄ opoz
tebat q̄ ip̄e oēs penas q̄ ex peccato
quāq; oleq; possūt assumeret i se ip̄
so h̄ illā ad quā oēs ordināt ⁊ q̄ o
tinet i se oēs penas quīs nō actu
cui⁹ modi mors **F**inis enī om̄ tre
ribiliū est mors vt dicit p̄. ⁊ ethi
corū **U**nde iusticia dicit̄ p̄ passio
nē mortis debuit esse satisfactio
fienda p̄ xp̄m in q̄tū v̄ro debuit eē
exemplaris respectu n̄ēaz satisfac
tionū debuit habere magnitudinē
excedēt̄ omnes alias satisfacti
ones quia exemplar debet esse
p̄stantius exēplato et ideo se
cundum maximam penatū debu
it satisfacere per passionem scilicet
et mortē et ita cristus per pas
sionem ⁊ mortem suam satisfecit
sufficienter pro humano genere.
Ceterum conuenientia huius q̄
cristus satisfactorius pro humano
genere debuit pati mortem colla
gitur aperte ex eo q̄ humanum
gen⁹ morte adiudicatū fuit prop
ter peccatum ⁊ secundū illud ge
n̄is secundo. **Q**uacūq; die co
mederitis mortē mouemini **E**st
aut̄ conueniens satisfactiōi mod⁹ cū
q̄s s̄bicit se pene quā al̄ meruit ⁊
iō ducens fuit vt p̄s q̄ satisfaci
oneat p̄ huāno genē mouerit

Unde prima p. 3. **X**p̄s semel pro peccatis nostris mortu⁹ est. Si vero machometus vel alius pro eo replicaret. q̄ cum vita quā p̄p̄t⁹ p̄ passionem dedit pro redemptione humani generis fuerit corporalis q̄ per cōs nō fuit sufficiens ad cōpensandum vitam sp̄ualem quā p̄ peccatū homo amiserat cū nichil corporale sic equalēs rei sp̄uab̄ fieri pondem⁹ rationē istam inuaidā esse. vtpote ex defectu cōsiderationis p̄cedētē. Sic aut̄ arguēs n̄ debuit cōsiderare vitam xpi secūdu huānitatis naturā solum. sed scdm̄ personā carnē allumentē et in ea patientē inq̄tū sc̄z erat caro et vita dei et qua habebat dignitatem infinitā. Unde vita corporalis xpi habebat infinitū valorē ex dimitate cōiuncta inq̄tū non erat vita puri hoīs sed dei et hoīs. et ideo poterat esse sufficiens ēcōp̄satio vite sp̄ualis ad satisfaciēdu p̄ oibus peccatis huāni generis. et p̄cipue ratione caritatis eximie ex q̄ offēbatur.

Declarata itā p̄ nostrā efiguitate fidei xp̄iane relogiois veritate circa conueniētiā mortis xpi p̄ redēptione huāni generis f̄ estat obseruādo ordinē n̄m̄ iducē testimoia cōmendata et laudata p̄ ipm̄ machometū per que fidei nostre veritas luce splendidior reluceat et machometi error aptius falsus et p̄nitios⁹ esse mōstretur. Occurrit ī p̄mis eximi⁹ p̄phetarū danū qui

ex p̄sōā xpi loquēs ait p̄s lxxij. que n̄ rapui tunc exsoluebā. Glō. ambrosij .q. d. non peccauī et penas dedi si apuit enī adam et eua presumentes vt dyabolus de dimitate rapere voluerūt dimitatē et p̄diderūt felicitatē. Cū aut̄ cris⁹ soluit. satisfecisse p̄fecte intelligit p̄ peccatis n̄is. Sed loco occurrit nobilis p̄pheta ysa. qui liij. ca. sic de cristo ad leam loq̄tur. Vere languores nostros ipse tulit. et dolores nostros ipse portauit. ipse vulneratus ē propter iniquitates nostras attritus est propter scelera n̄ra. dispersa pacis n̄re super eū. et linoē ei⁹ sanata sumus. Omnes enī nos quasi oues extraiim⁹ vnus quiq̄ in viam suam declinauit. et deus posuit ī eo iniquitatē id ē penā p̄ iniquitatib⁹ oib⁹ expiādis oim̄ n̄m̄. Et quia xps hanc penā ex maria caritate sustinuit subditur. Oblat⁹ est quia ipse voluit id ē p̄pter obedientiam patris et pro liberatiōe humani generis. Et n̄ aperuit os suum sicutet verbis recalcitrādo sed magis coram false accusantibus et iniuste iudicātib⁹ tacēdo. sicut patet in euāgelio. Tercio idē p̄pheta de turpitudine mortis ei⁹ loquens ait vbi sup̄. Et cū sceleratis ēputatus ē. quia int̄ latrones fuit crucifixus vt p̄ hoc participēs maleficij eorū a vulgāibus reputāretur. Ipse multorū peccata tulit et pro trāsgressorib⁹ rogauit. p̄n̄ luc. 23.

iquit pater ignosce illis quia nesciunt quid faciunt Quarto loco offert se nobis verbis testis Ieremias qui tremorū i^o ita in persona xpi loquitur **D** vos omnes qui transitis per viam attendite et videte si est dolor sicut dolor meus **I**n quibus verbis acerbissima eius passio demonstratur Veniamus iam ad testimonia sancti euangelij quod ipse machometus tam magnifice laudat et sunt plurima testimonia luce clarioza mathei xx^o inquit xps de se ipso non de alio **E**cce ascendimus iherosolimam et filius hominis tradetur principibus sacerdotum et scribis et comederunt eum morte et tradet eum gentibus ad illudendum et flagellandum et crucifigendum et tertia die resurget **I**dem habetur luce xxviii^o et luce xxxiii^o habetur quod duobus discipulis existens in castellum emaus et dubitantibus de resurrectione christi christus apparens dixit ad illos **S**tulti et tardi ad credendum in omnibus que locuti sunt prophete nonne oportuit pati xpm et ita ire in gloriam suam **O**portebat siquidem xpm pati **T**um propter patris ordinationem **T**um etiam propter ipsius xpi exaltationem **T**um propter humanam redemptionem **T**um propter scripturarum adimplerionem **P**ropter quod sequitur et incipiens a moysi et omnibus prophetis interpretabatur illis in omnibus scripturis que de illo erant

excitab⁹

Tertio occurrit illud Jo. xi^o **E**xpedit ut unus homo moriatur pro populo ut non tota gens pereat quod quod de cayphas prophetice dicit ut euangelista testatur **I**tem Jo. xiii^o inquit **D**icit moyses exaltavit serpente in deserto ita exaltari oportet filium hominis ut omnis qui credit in eum non pereat sed habeat vitam eternam quod de exaltatione crucis intelligendum est **I**tem Jo. xix^o dicit **C**um ergo accepisset ihesus accitum dixit **C**onsumatum est et inclinato capite tradidit spiritum **Q**uid plura **T**otum euangelium plenum est **U**nde mirandum est certe quod ubi sunt tam splendida lucerne testantes mortem xpi caligavit phidus machometus et negat crucifigum mortuum esse **E**t tamen ipse eius error qui magis stulticia dicendum est aperissime evidetur ex verbis suis in alchorano **A**it enim capitulo xxxviii^o ex persona christi dum inter homines conuersaret iniunxit michi scilicet deus nec me vitum defilem sed malorum expectem creavit et super me est divina salus in die meo natiuitatis et mortis a qua iterum vivus accedam hec ille **E**t hec de presentis erroris confutatione sufficiant **¶ Capitulum xlii. in quo confutatur error septimus per phidum machometi**

Ceterum phidus et bestialis machometus sicut negat in x^o dimitate ita iudicaria potestate

Regat enī ipsū iudicaturū in fine
seculi ait enī capitulo alchorami
Dolū deū iudicaturū et nō cristū
sed ad sonū buche angeli mortis
ihesu cristū vna simul cū angelis
et demōibus et alijs oibus viuē
tibus creaturis solo deo creatoē su
pstrate moriturus resurrecturū qz Cir
ca impugnationē huiusmodi erroris
p̄hdi machometi q̄tū ad illā p̄tē
p̄mam in qua dicit cristū nō iudi
caturū q̄a aliorū ex supiorib⁹ fal
sitas maifesta luce patet Tenēbi
mus ordinē obſuātū in alijs In p̄
mis solidabim⁹ veritate fidei xp̄iane
In secūdo inducem⁹ tā pro cōfirmā
tione illius q̄ ad cōfutand⁹ p̄fesa
tum illius machometi errorē Test
imonīa ex illis sc̄tib⁹ sacrarum
scripturarū quas ipse machomet⁹
laudat Circa p̄mū est firmiter
credēdū q̄ iudiciaria potestas cōue
nit xp̄o tam sc̄m dinā naturā q̄
sc̄m humanā Secūdū dinā pa
tet qm̄ sicut pater fecit oīa verbo
nūm sit ars dei oīpotentis io. p̄mo
Omnia per ipsū sc̄z verbum facta
sūt Et in ps. Verbo dñi celi firma
ti sūt Ita oīa iudicat verbo suo fia
tio enī iudicij ē lex sapiētis vel ve
ritatis sc̄m quā iudicat Cū autē
filius dei sit sapiētia genita et vi
tas a patre p̄cedens et ipsū p̄fecte
rep̄sētans iudiciaria potestas si
bi attribuenda est Et hoc est q̄d
dicit io. v. Omne iudiciū filio de
dit q̄ pro tāto dicitur q̄a iudiciū

est per sapiētā dinam **S**apiētia
autē cōicitur filio et per oīs potes
tas iudiciaria Cōuenit etiā cristo
iudiciaria potestas sc̄m humanā
naturā p̄pter capitis dignitatem
sc̄m illud io. vi. Potestātē dedit
ei iudiciū facere q̄a filius hoīs est
Unde omnes res humane subdūē
eius iudicio q̄d ex tribus accipē
possum⁹ **P**rimo si cōfiteam⁹ ha
bitudinē aīe xp̄i ad verbū dei Si
enī sp̄ualis iudicat oīa vt dicit ap
postol⁹ ad cor. 2. et in q̄tū mēs ei⁹ v̄o
inheret multo magis aīa cristi q̄
est plena veritate verbi dei sup oīa
iudiciū habet **S**ecūdo apparet idē
ex merito mortis eius quia vt di
cit i. rō. xij. In hoc crist⁹ mortu⁹
est et resurrexit vt viuorū et mortu
orū dominet **E**t ideo sup omnes
habet iudiciū p̄pter quod ap̄l⁹ s
ibi subdit q̄ oēs stabim⁹ ante tri
bunal xp̄i **E**t danielis vij. dicitur
q̄ dedit ei potestātē et honorem et
regnū et oīs populi tribus et lig
ue ſuient ei **T**ercio apparet idem
ex compatiōe rerū humanarū ad
finē humane salutis **C**uicūqz enī
cōmittitur p̄ncipale cōmittatur et
accessoriū **O**mnes res humane or
dinantur ad finem beatitudinis que
est salus eterna ad quā hoīs ad
mittit vel etiam ēpellit iudicio
cristi vt patet mat̄i xxv. **D**ñi mai
festum ē q̄ ad iudiciariam potesta
tem cristi p̄tinent omnes res huā
ne **C**eterum optimo iure potestas

data est homini et congregabuntur
ante eum omnes gentes. quia tunc nullus
poterit latere et sepabitur et cetera. Et
ita ut dicitur actus 17. Constitutus est
a deo pater iudeorum et mortuorum
eorum. Ex quibus manifeste relinquitur
improbatus sufficienter error profanus
machometi. **Capitulum 111. in**
quo confutatur error octavius machometi

Respondeo pro fideus machometi
et sequaces sui saraceni. videlicet
aduersus se tot tanquam clarissimi
ma ex ipsius sacris scripturis quas
ipsi commendat testimonio in suorum
errorum colorem fingerunt quod iudei
corruptant legem moysi et scrip-
ta prophetarum et christiani euangelium
et quod non remanserit de veritate le-
gis et euangelii nisi quantum est in
alchorano. Hec autem fictio hec ma-
nifestam continet falsitatem et erro-
rem maxime in hoc non probet licet
secundum omnia iura allegans scripta
aliqua esse corrupta hoc probare te-
neatur. Nichilominus nos pro apostoli-
ca denudatione perfidie machometi et
saracenorum hanc falsitatem et errorem
confutabimus tanquam autoicantibus scrip-
turae sanctae quae euidentibus rationibus.
paucis tamen: quoniam fictio ita mani-
feste falsa est ut non sit opus ad hoc os-
tendendum multa inferre testimonio.
In primis occurrat nobis illud quod ha-
bet psalmus 117. ubi propheta de durabili-
tate et firmitate ecclesie usque ad
finem seculi loquens ait. In ciuitate
te dei nostri deus fiduciam eam in

eternum. Cum autem ut ait osce pro-
pheta. Iustus ex fide uiuat tam diu
dicitur ecclesia durare aut populus
dei quam diu in ea fides perseuerat. Unde
ieronimus. Ubi fides ibi ecclesia. Ergo
quam diu ecclesia durat tam diu fides incor-
rupta manebit. Cum ergo pollicitatione
dina ecclesia in eternum permanens
sua est ergo eadem pollicitatione fides
incorrupta permanebit. Proinde pro-
pheta baruch loquens de lege dei ca-
pitulum 6. ait. Lex que est in eternum ergo
non est corrupta. Tertio est propheta
dauid psalmus 138. In eternum perma-
net uerbum tuum et in seculum seculi
ueritas tua. et ita idem quod prius.
Quarto est ad idem quod illustris pro-
pheta ysaia capitulum 40. ipse de christo loquens
ait. Super solium dauid et super reg-
num eius sedebit ut confirmet et cor-
roboret illud in iudicio et iusticia
usque in sempiternum. Unde angelus
gabriel consonans prophete ait lucas 1.
Dabit illi dominus deus sedem dauid
patris eius et regnabit in domo
iacob eternum. Cum autem christus non
regnet in domo iacob id est eternum
nisi per fidem et caritatem si fides
esset corrupta et uiciata iam reg-
num suum non permaneret. et tamen ip-
se cristus ait mathei ultimum. Ego autem
uobis cum sum usque ad consummationem
seculi. Quinto occurrat propheta osce
in persona domini loquentis ecclesie sacre
sue capitulo 2. Sponsabo te mihi in se-
mpiternum in fide. Si ergo matrimo-
nium christi et ecclesie sempiternum debet

esse deus nunq̄ permitteret fidem
suam viciari et corrumpi vniuer
saliter quoniam corrupta fide dis
solueretur matrimonium Sexto
error prefatus improbat ex euā
gelio. Primo ex illo mathei.
xvi. cūstus petro confitenti eum
filium dei esse ait Super hanc
petrā id est fidem quā professus es
edificabo ecclēsiā meā et seq̄tur et
portē inferi nō preualebūt adūsus
eam Secūdo ex illo luc. xxiij. vbi
xps pollicetur petro Ego autē roga
ui pro te vt nō deficiat fides tua
fides ergo petri p̄mā sua erat vsq̄
ad finē Septiō ad idem est illud
apoc. xiiij. Vidi altū angelum vo
lante p̄ mediū celī habentem euā
gelium et t̄nū. Cum autē tante au
toritatis testimonia nō possent i
veritate stare si lex et euāgelium es
sent iam corrupta manifesta luce
apparet falsitas et malicia macho
meti et saraceniū dicētiū legē
et euāgelium esse corrupta. Pro
pterea ratione pfatus error cofutā
Primo sic Talis scripturā tū cor
ruptio p̄dictarū nō potuit esse ge
neralis et manifesta quia sic ahe
nationes habuissent noticiā huius
modi corruptiois et sic illa corrup
tio fuis̄ notoria sed hoc manifeste
et notorie est falsū nec eciā
potuisset esse particularis et ocul
ta quia alij codices integri et incor
rupti remansissent quod est falsū
nam i omni lingua et in omni p̄

uincia siue regione inuenitur lex et
euāgelium vniuersim scripta. De
cundo sic Tertio legis veteris apud
hebreos ē i lingua propria et lite
ra que fuit in synai data patribus
per moysen et postq̄ fuerūt ex
puli a terra promissionis et per
orbem dispersi eandem legem te
nent vbiq̄ terrarum sine aliqua
variatione ergo talis corruptio
nō potest veteri testimonio apph
cari Et multo minus nouo q̄ sic
patet Nam quatuor euāgelia nō
sunt scripta nec eodem tempore
nec eodē loco nec eodē ydeomate
nec ab eodē scriptore sed matheo
i iudea i hebreo Jo. in gr̄co i gre
cia. Luc. i achaia etiā i greco. Mar
cus in italia in latino et eorum
t̄nlatio est facta per beatum Je
rominum et alios ante tempora
machometi et remanserunt exem
plata in omnibus linguis ergo
nō poterunt per aliquos falsa
rios viciari quoniam manifeste
sciretur sed hoc non fuit in opi
niōe apud alios Quod ergo ma
chometus dicit fictio est et dilira
mentum maliciosum Tertio ma
ifeste hō ostēdit falsissimū qm̄ adhuc
libri aliq̄ p̄phāz et euāgelioz origi
nales ē p̄mā apud xpianos q̄ fue
rūt scripti a n̄q̄ nat̄ est machometus
et omnes concordant cum alijs
posteriorib⁹ et cetera. Quarto sic
Quomodo cristiani potuerunt
cū iudeis i tali corruptioe venire

a quibus tam antiq̄ odio diuidū
tur. Quō eciam cōueniūt xp̄iani
et iudei in corruptiōe eius in quo
marie discordant. scz in xp̄o quē
iudei dicunt nō esse deū. nec bonū
homine. xp̄iani vero n̄ solū dicūt
illum esse santissimū oim̄ hominū
sed eciam verū deū. **Quinto** arguit̄
ex dictis ip̄hus machometi. ipse
p̄mo mandat obseruare legem et
euāgelū. quēro ab eo an illa q̄ a
put nos sūt. et hoc nō. q̄a illa di
cit esse corrupta nec etiā aha ab il
tis tū nulla aha iueniātur in toto
orbe vt est manifestum ergo et cetā
Sexto sic ipse in alchorano dicit
in capitulo de iona. Si fueritis in
dubio de hoc qd̄ reuelamus vobis
petatis ab illis qui legerūt librū
antequā nos. Illi aut̄ qui legerūt
librū p̄usq̄ saraceni sūt iudei et
xp̄iani. qui receperūt pentateuchū
et euāgelū sicut exponit machoē
tus. ergo machometus p̄cipit sar
racenis q̄ petant a xp̄ianis et iu
deis de dubijs. sed qm̄ mitteret
oēs machoētus. ad mēdatia tolli
monia si esset verus p̄pheta vt ip̄
si saraceni dicunt. Non ergo vici
ati erāt libri iudeorū et xp̄ianorū
temp̄e machometi. Nec possunt
dicere q̄ postea fuerūt viciati. Rā
d̄ i alchorano i capitulo elchagar
q̄ interpretatur lapis. Nos inq̄ in
p̄sona d̄i descendere fecimus recoe
dationē d̄i et nos eādē custodi
mus. **Lex** aut̄ moysi et euāgelū

santū apud saracenos d̄ni recoe
datio dicitur. ergo deus semper a
pud suos fideles testimoniū sue scrip
ture cōsuauit ante machometū et
cōsuabit postea. **Septis** error p̄fa
t̄ sic ip̄batur. Si saraceni oim̄o
volūt dicere q̄ lex moysi et euāge
lū sūt corrupta aut viciata. osten
dant nobis legem moysi et euā
gelū incorrupta et recipiam⁹ ea
marie si ostenderūt vniformiter i
oib⁹ linguis sicut nos ostēdim⁹.
sed hoc illis est impossibile. ergo
falsum est q̄ machoēt⁹ dicit q̄ lex
moysi et euā^m corrupta aut vici
ata fuerūt. h̄ fictio fuit maliciosa
et p̄niosa ad tenendū gentē illā
ececata i errorib⁹ suis. **Capit̄ m**
xx in quo confutatur nonus er
ror perfidi machometi

Perfidus machomet⁹ in tā
tum bestialis stetit vt non solū
in veritatibus pure fidei oberraret
verū eciam in hys q̄ aput omnē
bonū p̄m clarissima sūt quasi si
cut p̄ma principia. **Asserit** enī deū
esse corpeū et habētē mēbra cor
porā. In hoc secutus est hereticos
dicos **antropomitas** qui simpli
citate rusticana deum habere huā
na membra arbitrati sunt. **Unde**
ait in visione de qua supra in ca
pitulo iij^o. Quod tetigit eū deus
manu sua inter humeros adeo vt
frigiditas manus eius perueniēt
vsqz ad medullā d̄si eius. **Tac**
tus aut̄ nō potest nisi corpū esse

atp̄omorphitas

et resta^r tota phiā **C**ui error mai-
feste confunditur autoritatibus sa-
crae scripture et rationib⁹ **I**n p^{ri}mis
occurit illud sapiē^r **S**piritus do-
mini repleuit orbem terrarū **H**oc
autē impossibile ē cōuenire rei cor-
porali vt patet ergo impossibile ē
deū esse corporeum **I**te per p^{ro}pheta^m
domin⁹ deus loquēs ait ysa[·] xliij
Celum et terrā ego impleo **H**oc au-
tē impossibile est rei corporee cōue-
nire ergo **T**ercio ex p^{ro}ph^{et}ia cōfuta-
tur per euāgelium **J**o[·] iij[·] dicitur
Spiritus ē deus et per cōsequēs
nō est corporeus: quoniā vt dicit
Iuc[·] vltimo **S**pūs carnē et ossa nō
habet **R**atioibus isup cōfundi-
tur error p^{ro}bat^r **E**t iuxta ea q̄ non
solum p^{ro}pianus sed oīs bon⁹ p^{ro}ph^{et}us
sicut apparet in metha. **A**ristol⁹ at-
tribuit deo induxerūt lex ratioēs
Primū attributū dei est q^o est
p^{ri}mū ens **E**x hoc sic p^{ri}mo arguit^r
Omne cōpositum cuiusmoi est oē
corporeū est p^{ro}sterius suis cōponen-
tibus. sed deus est p^{ri}mū ens. ergo
impossibile est q^o sit cōpositus
ex aliq^uibus componentibus. **D**e-
c^ondum attributū est q^o est ens si-
plicissimū per abnegationē oīs cō-
pōnis et cōponibilitatē vt tota
phiā clamat **E**x hoc sic arguitur
Omnis res corporea hab^{et} partes
componentes sed nullū tale ē oīo
simplex. impossibile est igitur q^o
deus aliq^umodo sit corpore⁹. **T**er-
ciū attributū ē sit q^o purus actus

Ex q^o sic arguit^r **D**e⁹ est pur⁹ act⁹
ergo impossibile est q^o sit cōposi-
tus **M**odi est oīs res corporea cō-
sequētia pat^r. quia cum in omni
cōposito necesse sit eē actū et potē-
tiā. non enī plura possūt simpli-
citer fieri vnū nisi aliquid sit ī ac-
tu et aliud ī potētia. que enī actu
sūt nō vnū ē nisi q^u colligata siue
cōgregata q̄ nō sūt vnū simpliciē
Quartum attributū est q^o de⁹ est
ens nobilissimū ī fine nobilitatis
Ex illo arguitur sic **N**ulla res cor-
porea potest esse nobilissimū ens
omniū entium. patet quia spint⁹
nobilioris et altioris nature est
cum ergo de⁹ sit ens nobilissimū
manifeste apparet q^o impossibile
est q^o sit corpore⁹ aut res corpo-
rea **Q**uintum attributū est q^o est
eternus **E**x hoc arguitur sic **S**i de⁹
ess^{et} corporeus necessario ess^{et} cōpo-
situs sed omne cōpositum ab alio
componitur. quod autem ab alio
componeretur non esset deus sed
ille potius qui eum componeret
Item si ab alio cōpositus ess^{et} iā
eternus non esset cum in sui com-
positione incipēt esse. ergo mani-
feste patet q^o error ille sit stult⁹.
Sextū attributū est q^o sit necesse eē
Ex q^o arguitur sic **O**mne cōpositū
ex potētia dissolubile ē q^u ē de ra-
tione compositionis licet in ali-
quo sit ad dissolutionem repug-
nans. quod autem est dissolubi-
le in potētia est ad non esse.

quod deo non potest competere cum sit
necessario esse ergo impossibile est quod
deus sit compositus et per omnes quod sit cor
poratus. Non debet ad huiusmodi
affectionem mouere machoentum nec
quod alium quod sancta scriptura attri
buit deo ternam dimensionem. dicit
enim iob xi. Caelum: celo est et facies
profundior inferno et vnde cognos
ces. longior est terra mensura eius
et latior mari. Item lineamenta
membrorum que tangunt de homine fra
gile et composito describuntur scilicet
ut de oculis facie capite manibus bra
chijs et cetera. ut iob pli. Si brachi
um habes ut deus. et in ps. Pauli
domini super iustos et dextera sua
facit virtutem et similia. que cum
secundum litteram non absque nefando
sacilegio possunt intelligi super eo que
est inuisibilis ineffabilis incompre
hensibilis inestimabilis simplex et in
compositus est. Oportet ut huiusmodi
significatione membrorum diuinas effici
entias et imensas operationes se
ntiamus que nobis nisi per hec vni
uersa vocabula non quunt intuari. Deo
necessitate quadam sancta scriptura tra
didit nobis spiritualia et diuina sub si
militudinibus corporalium. Vnde osee
xij. dicit dominus. Ego visionem mul
tiplicavi eis et in manibus prophetarum
assimulatus sum eis. Et hoc conueni
enter factum est. deus enim omnibus
promittet secundum quod eorum competit na
ture. Est autem naturale homini ut
per sensibilia ad intelligibilia per

niat eo quod omnis nostra cognitio a se
su iudicium habet. Vnde conuenienter in
sacra scriptura traduntur nobis spiri
talia sub metaphoris corporalium. et hoc
dicit dyonysius. 2. capitulo celestis ierarchie
Impossibile est nobis aliter elucere
diuinum radium nisi veritate sacrorum ve
laminum circūuolutum. Ceterum hoc con
gruentissime egit diuina prouidentia
ut sacra scriptura que omnibus comu
niter proponitur sub similitudinibus
corporalium proponatur ut saltem sic
eam capiant qui ad intelligibilia
secundum se capienda non sunt idonei. Vnde
cum in eadem dimensionem deo attribuit
sub similitudine quantitatatis corporee
quantitatem virtutalem designat ut po
te per profunditatem virtutem ad cognos
cendum occulta. per altitudinem. affec
tum dilectionis ad omnia. vel ut dicit
dyonysius. 1. capitulo celestis ierarchie per pro
funditatem intelligitur incomprehensi
bilitas essentie ipsius per longitu
dinem. precessus virtutis omnia penetra
tis. per latitudinem vero super ex
tensum eius ad omnia in quantum videli
cet sub eius preteritione omnia continentur.
Sic etiam partes corporee attribuuntur
deus in scripturis ratione suorum
actu et operationum ut puta signifi
cacione oris colloacione eius que in
archanos aie sonus solent elementa in
fundi vel que in patribus nostris atque
prophetis idem locutus sit agnoscimus.
In oculis imensitatem perspicacitatis que
vniuersa plustrat et perspicat in animi
nursu peractioe prouidentia et operatione

qua ipse sit oim creator et conditor
sciamus. b: achii quoque virtutis
et gubernationis eius insignia. q
iusta sustentat moderatur et regit
et ita similiter de alijs partibus
**Capitulum xvij. in quo confuta
tur error p: machometi**

Omnem quæ stultus et maliosus
machometus ad deum errorem
dicit deum esse causam omnium peccatorum
Unde ait quod si deus vellet omnes gen-
tes unam gentem efficere sed huc ab-
tere illum recta via progredi pro-
velle suo perficit qui errores dila-
tabit usque ad finem mundi Unde ex-
clamans ait **D**eus quibus vis
rectam quibus vis malam viam
probes **H**anc error iste nimis pi-
tulofus et perniciosus est et digne
bonitatis inimicos valde prebet
enim peccatoribus occasionem in pec-
catis perseverandi ac culpas suas et
peccata in deum retorquendi sed hic
error facile improbat **P**ro quo
notandum quod homo est dupliciter causa
peccati alterius uno modo directe
inclinando voluntatem eius ad peccatum
= dum alio modo indirecte scilicet
dum non retrahit aliquos a pecca-
to Unde eze. xxxiii. dicit dominus
speculatori **S**i non annuntiaueris
impio et cetera. morte morietis
sanguinem eius de manu tua
requiram quod autem nullo in-
torum modorum deus posset esse causa
peccati cuiusque manifeste ostendi-
tur **E**t primo quidam scilicet directe

hic **O**mnne peccatum mortale est a
uerio ab ultimo fine sed impossi-
bile est quod deus faciat voluntatem
alium de ultimo fine auerti
cum ipsemet sit ultimus finis
primo ipse deus omnia inclinat et
conuertit in semetipsum sicut in
ultimum finem sicut dyo. dicit 2. ca-
pitulo de d. n. a. ergo impossibile
est quod deus sit causa cuiusque descen-
dendi ab ordine qui est in ipsum in
quo consistit ratio peccati. **S**ecundo
error prefatus expellitur ex
illo sapientie xi. Diligis omnia
que sunt et nichil odisti eorum
que fecisti. odit autem deus pecca-
ta et errores hominum secundum illud sa-
pientie x. iij. pariter odio sunt de-
o impius et impietas eius et etc.
p. **O**mnne excrementum erroris
odit deus **I**tem 2. i. ps. v. Odisti
omnes qui operantur iniquitatem
ergo non potest dici deus primo modo
scilicet directe esse causa peccati
= **T**ercio patet eadem veritas et con-
culcatur prefatus error ex illo Jo.
primo sine ipso factum est nichil id
est peccatum **Q**uarto ratione sic
eadem veritas ostenditur **D**eus
non est actor illius cuius est ultor
ut manifestum est sed deus est vl-
tor peccatorum et errorum hominum deuter. 32.
Mea est ultio et ego retribuam et
i. ps. In iudicia omnes peccatores et etc.
ysa. lvi. **D**ies autem ille domini
dei exercituum dies ultionis ut lu-
mat videntiam de inimicis suis g. de. 2. n.

est dicendus causa peccati. **Q**uoniam
peccatum et error dicuntur privatio
nem et defectum deordinatum carentem
debito fine. sed facere tale defectum
repugnat potentie et sapientie et bo
nitati divine. Est enim in peccato priva
tio utilitatis ordinis et entitatis
ergo cum nichil sit attribuendum deo
nisi quod deceat suam potentiam et bo
nitatem. manifestum est quod attribuendum
deo quod sit causa peccatorum non solum est
falsitatis sed blasphemie et impi
etatis. **P**roterea quod etiam deus non
possit dici causa peccati sed modo
se indirecte patet licet ita ostendat
quod deus aliquibus non prebeat auxiliu
ad vitandum peccata quod si preberet
non peccaret hoc tamen facit secundum
ordinem sue sapientie et iusticie cum
ipse sit ipsa divina sapientia et ius
ticia. unde non imputatur ei quod ali
quis peccat sicut causa peccati sicut for
nicator non dicitur causa meretricis
navis ex eo quod non gubernat na
vem nisi quando subtrahit gubernati
onem potest et debens gubernare.
deus autem ex iusto iudicio facit quod
aliquibus auxiliu non prestat ut non
cadant quia ipsi impedimentu pres
tant gratie in quantum aueruntur a
lumine ut dicit sanctus dionysius. pa
tet ergo quod deo nullomodo est attri
buenda causalitas peccatorum vel er
rorum. dicit enim augustinus quod nullo sapi
ente homine auctore sit homo de
licet. Est autem deus omni sapiente
homine prestantior multo ergo minus

deus auctore aut volente sit homo
delictior. Et ita clarissima luce patet
falsitas prefati erroris machome
ti. **C**apitulum xxij in quo confuta
tur error xxij machometi

Consequenter philosophus macho
metus asserere misus est oia
ista mutata fortuita esse et non
regi divina providentia. ait enim in al
chorano capitulo sexto. Si vobis
adversitates intubuerunt simili
et ceteris intubuerunt. Isti quidem sunt
dies casus et fortune et in capitu
lo lyi. Datote vitam huius mundi
nichil esse nisi ludum et ludicru
mane ornatuque vacuu in quo er
rore fatuo philosophus machometus inse
cutus est errore quorundam antiquo
rum philosophorum ut demetrii et epicureo
rum qui mundum istu dixerunt non gu
bernari divina providentia sed a casu
et fortuna omnia puenire. Sed
error iste faciliter ostenditur falsus
stultus et impossibilis. Quis enim
ut inquit lactatius non sentiat huc
mudum tam mirabili ratione per
fectu aliqua providentia gubernari
quando quidem nichil est quod possit si
ne vlla moderatione consistere sicut
domus ab habitatore destituta dilabi
tur. navis sine gubernatore currit
infessum. et corpus relictum ab
anima defluit. Redu putem tan
ta illa molem aut construere sine arti
fice aut stare tam diu sine rectore
potuisse. Ostendamus ergo illius
erroris falsitate via qua superiores

reprobauim? sacratū scilicet he
teatū testimonijs & veridicis ratio
nibus. **P**atet in p̄mis eius falsi
tas ex illo sapientie viij. **U**bi de
sapientia dina dicit q̄ attingit a
fine vsq; ad finem fortiter et dis
ponit omnia suauiter. **D**edo ex il
lo sapientie ix. **T**u autē patē guber
nans omnia prouidentia. **R**ati
one vero sic confutatur error pre
fatus. **E**t probatur q̄ oumnia tam
bona q̄ mala tam necessaria q̄ cō
tingentia tam species q̄ indiuidua
regantur dina prouidentia. **S**ic
ad quecumq; pertingit ordo proui
dentie illa subsūt eidem prouiden
tie sed ordo dīne prouidentie om
nia attingit sapientie viij. quia
omnia ordinantur ad aliquod bo
num vniuersū in tātum q̄ si per
aliquā maliciam vno modo ab ip
so deficiant statim alio modo in ip
sum ordinantur siue sit malum na
ture quia corruptio vnius est ge
neratio alteri et deformitas mōl
trorū cōmendat decorem proporti
onis naturalis siue sit malum cul
pe quia illud cōmendat honestatē
virtutis et per penam dinam ius
ticiam. **S**ecundo sic. **Q**uecumq; ha
bent certum ordinem oportet q̄ a
liqua prouidentia gubernentur. **S**i
res huius mundi tenent certum or
dinem in suis motibus ergo oportet
dicere q̄ prouidentia aliqua
et non a casu vel fortuna gubere
nentur. **T**ercio sic. que sunt diuer

sa non conseruantur in aliqua
cōiunctione nisi per aliquā prouide
tiam gubernantem sed in mundo
videmus cōtraia & diuersa admi
tem collata permanere. ergo mū
dus ipse prouidentia regitur. **Q**uaer
to sic. **O**mnne illud q̄ p se nō potest
facere nec potest per se cōseruari i
diget aliquo gubernatore quo cō
seruetur. sed res create per se in es
se cōseruari nō possunt quia que
ex nichilo facta sunt per se i nich
lum tendunt vt dicit dama. ergo
oportet dicere res mundanas cum
a deo sint create dina prouidentia
gubernari. **Q**uod autē hoc sit ve
rum non tantum de rebus natura
libus sed etiam de humanis acti
bus patet per illud mathei. **O**m
nes capilli capitis numerati sunt
ergo etiam minima in humanis
actibus prouidentia dina ordinā
tur. ratione patet punire & premi
are et precepta dare sunt prouide
tie actus quia per huiusmodi qui
libat puilior subditos suos gubere
nat sed deus hec omnia circa hu
manos actus agit ergo hūmani
actus diuine prouidentie subduntur.
Unde dauid non sicut machometus
stultus videatur dicere sed vt sapi
entissima cristiana religio sapit
q̄ omnia que sūt in mundo sub
iecta sunt dīne prouidentie quo
niam vt fiant mala vero vt ordi
nentur vt nichil inordinatum sit

in regno prudentie et ut ex eis a
liquod bonū sequatur et sicut de
naturarū bonaz creator optimus
est ita malozū iustissim⁹ est ordiā
tor. **Capitulū xviii in quo cōsu
tatur error xij⁹ machometi**

Amplius phidus machoēt⁹
asseruit circūstitionē esse ser
uandā. In quo errore cōuenit cū
iudeis et certis hereticis qui corā
thiam dicitū sūt qui error facile cō
futatū si reuocem⁹ ad memoriā
qualiter deus p̄miserat se daturū
legem nouam per xpm̄ aliā a lege
veteri que multo p̄fectior illa est
sc̄dm̄ illud ieremie 31. **Ece dies ve
nient dicit domin⁹ et feriā domui
israel et domui iuda p̄m̄ id ē fidei
bus cōstitentibus fedus nouū idē
legem nouam n̄ sc̄dm̄ pactum qd̄
peperi cum patribus eorū id est se
cundū op̄a veteris testamenti sed
hoc erit pactū qd̄ feriā cū domo
israel. Post dies illos dicit domin⁹
dabo legem meam in viscerib⁹ eo
rū et in corde eorū scribam eam
et ero eius in deū. Ex qua autori
tate habentur duo. vñū est qd̄
daturus erat legem nouam. dicit
ysa. 33. **Domini iudex noster legi
fer noster dñs rex noster ipse veni
et et saluabit nos. Secundū est qd̄
h̄ lex noua alio⁹ danda erat q̄ a
tiqua nā erat scribenda in cordi
bus sicut antiqua scriptura fuit i
tabulis lapideis. ad denotādum
firmitatē seu stabilitatem legis****

scilicet noue. et infirmitatem seu
instabilitatem antiq̄. Cū ergo lex
noua compaētur ad veterē sicut p̄
fectum ad imp̄fectū necessariū est
vt adueniētē p̄fecto suauet qd̄
imp̄fectum est si ad idem ordinē
gratia enī nō facit per duo quod
per vñū facere potest. nec natura
Vnde cerimonialia precepta n̄ fu
erūt iussa seruati nisi vsq; ad ad
uentum xpi veri p̄phete de quo le
gitur deutro. xviii. p̄pheta de gē
te tua suscitabit tibi de⁹ ipsū sicut
me audies. Et subditur. **Ponam
verba in ore eius loqueturq; ad
eos omnia verba q̄ p̄cep̄ero illi.**
Ex quo relinquitur qd̄ adueniētē
xpo qui ibi fuit p̄nūciatus iuxta
disposicionem illius. credere debe
bant legalia et ad imperiū illius
cessare. Vnde p̄ illud mathei xi. **Lex
et p̄phete vsq; ad Jo. retractauit
cerimonialia et alia instituit pot
ora. Vnde aug⁹ cōtra faustum. Da
mē** crata q̄ obseruabatur nūciatiua
erāt xpi venturi que cū suo aduen
tu impleret. ablata sunt. et alia
instituta virtute maiora. vtilita
te meliora actu facilia numero
pauciora. Preterea hac ratione q̄a
lex et sacerdotiū pari passu cecērit
apostolus ad hebreos i. dicit qd̄
translato sacerdotio necesse sit vt
legis translatio fiat. Erat enī lex
sub administratione sacerdotiū ergo
mutato sacerdotio necesse ē qd̄ lex
mutetur. Et huius ratio est iuxta

sanctum thomam quia mutato
fine necesse est mutare ea que sunt
ad finem **O**mnis autem lex ordina-
tur ad conuersationem humanam gu-
bernandam et regendam **U**nde se-
cundum philosophum in politicis **M**utata o-
uisione necesse est mutari legem
Dicit autem lex humana ordinata
est ad regimen mundanum ita lex spiri-
talis et diuina ad regimen diuinum
Hoc autem regimen designatur per
sacerdotium: translato ergo sacer-
dotio necesse fuit legem transferri
et ita precepta ceremonialia cessa-
re debuerunt post aduentum christi
noue legislatoris **U**nde augustinus super
illud iudicium. v. vit eius fuit ma-
nasses dicit **A**dueniente christo et sole
euangelij clarescente in mundo om-
nis illa obseruantia cessat et qua-
si uis melle collectio transiit **C**um
autem circumcisio non est precep-
tum non enim est de dictamine ratio-
nis naturalis unde non fuit omni
nationi data sitque imperfecta res-
pectu baptismi data in noua lege
Et hoc tripliciter **P**rimo quidem
quantum ad significationem quia
non significabat ita expresse emun-
dationem totius hominis ab im-
mundicia culpe originalis sicut ab-
lutio baptismatis **S**ecundo circum-
cisio fuit imperfecta respectu bap-
tismi quantum ad efficaciam quia
non tam habundans gratia ad op-
erandum et reprimendum fontem
in circumcisione dabatur sicut da-

tur in baptismo **T**ercio erat im-
fecta respectu baptismi quantum ad
utilitatem quia non erat eius utilitas
ita communis sicut baptismi cum
illa haberet determinatum populum
determinatum sexum. determina-
tum tempus quod in baptismo non acci-
dit **E**t ideo adueniente tempore pluri-
tudinis gratie debuit circumcisio ces-
sare baptismo instituto **U**nde fide-
les non tenentur ad circumcisione
primo si circumcidetur grauissime
peccaret dicit apostolo ad galatas vi
Si circumcidimini christus nichil uobis
proderit id est fides christi quia cum
circumcisio fuerit signum et gesse-
rit typum passionis qui adhuc
utretur circumcisione crederet ad-
huc signa durare et non uenisse sig-
natum et sic existeret a christo
Patet ergo machometum graui-
ter errasse dicendo circumcisio-
nem adhuc esse obseruandam **N**ec
mouere debuit machometum nec
cuiquam alium quod genisis pre-
dicitur quod circumcisio data sit
in fedus eternum. quoniam e-
ternum accipitur ibi pro seculo
quod longam durationem habet
sed finem tandem sed non est de-
terminatus nobis **N**el dicitur quod
circumcisio corporalis est in fedus
eternum non per litteram sed qua-
tum ad suum significatum quod
est duplex **U**num est circumcisio
spiritualis que est omnium uicio-
rum deputatio de qua moyses dicit xxx

circumcisio
fuit signum
et gesserit
typum
passionis
qui adhuc
utretur
circumcisio-
nem
adhuc
esse
obseruandam
Nec
mouere
debuit
machometum
nec
cuiquam
alium
quod
genisis
predicitur
quod
circumcisio
data
sit
in
fedus
eternum
quoniam
eternum
accipitur
ibi
pro
seculo
quod
longam
durationem
habet
sed
finem
tandem
sed
non
est
determinatus
nobis
Nel
dicitur
quod
circumcisio
corporalis
est
in
fedus
eternum
non
per
litteram
sed
quam
ad
suum
significatum
quod
est
duplex
Unum
est
circumcisio
spiritualis
que
est
omnium
uiciorum
deputatio
de
qua
moyses
dicit
xxx

pphetauit dicens **Circūcidet** dō
deus tu⁹ cor tuū ⁊ cor seminis tui
vt diligas dominū deum tuū **Ite**
ppheta ieremie ijij^o **Circūcidimī**
domino et auferre p̄putia eos
dñi vestrorum viri iuda ⁊ habita
tores ihrlm̄ **Ista** ē circūcisio sp̄ua
he que in nobis p̄putio manē de
bet quia p̄putiū nostrū id ē oō
vitiū a nobis abscindēdum est vt
simus sācti ⁊ imaculati in medio
nationis prauē et puerse **Hec** ē
perfecta circūcisio cordis signifi
cata per illam carnalē scilicet vt
deponamus veterē hominē cū suis
actibus qui corūp̄t ⁊ induam⁹
nouū hominē idē xp̄m̄ **Secund⁹**
significatum per circūcisionem car
nalem est futura carnis nostre re
surrectio gloriosa que metnū id ē
sine fine durabit **Tunc** enī v̄ssimī
me circūcisi eum⁹ hoc est ab oīb⁹
carnalibus vicijs corūp̄scentie ⁊
corruptionib⁹ spoliati similes ā
gelis nec insuper mouere debuit
machometū ad astruēdum errozē
suū q̄ castus circūcis⁹ fuerit qm̄
hoc n̄ fecit in exemplum imitatio
nis sed ne iudeis daret occasiōem
incredulitatis sicut dicit angustī⁹
in omelia de circūcisione **Capitū**
p̄p̄ in quo cōfutatur erroz
p̄p̄ machometi

Item p̄fidus machomet⁹
deridēs xp̄ianos improban
do illis adoraciones ymaginū di
cit illos in alchorano capi xxxvij

ydolatras dā p̄nādos qz illos igne i
ferm̄ **Hic** aut̄ erroz accidit macho
meto q̄a rudis et grossus erat atz
bestialis **Deuīssēt** enī intelligere
q̄ religio xp̄iana plena sapientie
et dīne lumne ḡe **Illustrat** yma
gines nō deos appellat nō eis ser
uit vt dijs nec ab eis expectat
futurū iuditiū sed ad memoriā et
recozdatiōnē p̄mitiōrum v̄racit̄
eas adorat sed nō fuit cultu dīno
nec alicui creaturę vt in septima
synodo sancti patres dixerūt **Nā**
vt habz glo^a ad coloz. nulla yma
go dei colit̄ nisi illa que hoc est
q̄d ille **Unde** ad maifeste intelligē
dum q̄ vsus ymaginū dei et setō
rū apud cristianos n̄ sit ydolāta
vt p̄fatus bestialis machometus
garrit sed sit vs⁹ h̄ctus ⁊ religio
sus **Notand⁹** q̄ sicut dicit p̄h̄s
libro de memoria et remiscētia
duplex est motus aīme in ymagi
nem vnus in ymaginem ipsam
scdm̄ q̄ est res quedā vt puta lig
nū aut lapis aut argentū depictū
Alius est motus in ymaginē in q̄
tum est ymago alterius et inter
duos hos motus hec est differētia
Quia p̄mus mot⁹ quo quis mo
uetur in ymaginem prout est res
quedam est alius a motu q̄ est in
rem q̄ est ymago **Sec⁹** autē qui
est in ymaginē inq̄tum est ymago
est vnus ⁊ idem cū illo qui est i res
ymagini autē inq̄tum est res q̄dā
puta lignū sculptum vel depictum

nulla reuerentia aut honore debe-
tur sicut nec alij lapidi vel ligno
Unde ymagini hoc respectu exhi-
bere aliquem cultum aut reueren-
tiam esset vere ydolatrie. Hoc
autem modo christiana religio non
veneratur ymagines. ymagini
vero secundum quod est ymago
bene exhibetur reuerentia et eade-
que debetur rei cuius est ymago.
et hoc non est ydolatrie quia y-
maginis honore non sinit in yma-
gine sed transit siue pertinet ad
ymaginatam siue ad exemplar ni-
ius est. et ita in ymagine non
veneramus lapidem aut lignum sed
deum aut sanctum cuius est. **U**nde
non est apud christianos usus adora-
tionis ymaginum qui erat apud
gentiles et paganos ydolatrias
propter duo. **P**rimo quidem
quantum ad hoc quod quidem eo-
rum adorabant ipsas ymagines
ut res quasdam credentes in e-
is aliquid diuinitatis esse prop-
ter responsa que demones in e-
is dabant et alios mirabiles
huiusmodi effectus. **S**ecundo
propter res quarum erant yma-
gines. **S**tatuierant enim yma-
gines aliquibus creaturis ut so-
li vel lune ponentes spem salu-
tis in eis. **U**nde ipsas venerabant
vnde ratione latere et hoc est
ydolatrie. **T**alis autem usus
adorationis ymaginum non est
apud illustrem religionem christi-

anorum. **C**ristiani enim ado-
rant adoratione latere christi y-
maginem qui est verus deus non
propter ipsam ymaginem sed
rem cuius est ymago. **N**am si-
cut supra diximus iuxta damas-
scenum. honorem ymaginis refertur
ad prototypum id est exemplar.
Et augustinus libro de eode doctri-
na christiana dicit. **Q**ui veneratur ta-
le signum diuinitatis institutum cu-
ius vim significationemque intelli-
git non hoc veneratur quod vide-
tur et transit sed potius quo tali
a cuncta referenda sunt. **U**nde pa-
tet quod hoc non est ydolatrie ut mo-
tatur machometus. **N**ec obstat
vsus venerationis ymaginum a re-
ligione christiana obseruato illud
exodii. **N**o facies tibi sculptile
nec omnem similitudinem. **Q**uo-
niam non prohibetur illo precep-
to facere quauicunque sculpturam
vel similitudinem sed facere ad ado-
randum. **U**nde subditur. **N**on
adorabis ea nec coles. **E**t quia
sicut dictum est idem est motus
in ymaginem et in rem cuius
est ymago. **E**t illo modo pro-
hibetur adoratio ymaginis quo
prohibetur adoratio rei cuius
est ymago. **U**nde ibidem intelli-
gitur prohiberi adoratio ymagi-
num quas gentiles faciebant
in veneratione suorum deorum id
est de monum. **I**deoque premit-
tunt. **N**o habeis deos alienos contra me

Preterea illud fuit prohibitum p
eo tēpore in quo deus humanā na
turā nondū assūperat Tunc enī
tū omnino esset incorporeus et p
oñs ifigurabilis nulla ymago cor
palis poterat ei imponi Sicut di
citur ysa. iij. v. t. n. ait dama⁹ i
spie sūme ē et impietatis figurare
qđ dñū est Et ideo prohibitum est
in veteri lege ne ymagines fierēt
ad adorādū et p̄cipue q̄a p̄ioni
eiat ad ydolatriā ex hoc qđ totus
pene mūdus ydolatrie insistebat
Sed postqđ deus factus est homo
potest habere ymaginē ratione sue
humanitatis assūpte et i sua yma
gine corpali adorari Nec moueri
debit bestialis machometus ad
irridendū xpianos circa adoratio
nem ymaginū eo qđ nichil in euā
gelio de eo reperiat institutū Quo
niam multa a postoli tradiderunt
obseruanda que n̄ sūt scripta Nā
quedam familiari instinctu s̄acti
spūs apostoli fidelibus tradiderūt
seruanda que n̄ reliquerūt i scrip
tis que scilicet in obseruatiōe ec
clesie per successionē fidelium sūt or
dinata vt apostolus paulus dicit
scđa thesal. ii. Statē et tenete tra
ditiones siue per s̄monem scilicet
ab ore plati siue per ealām scrip
to t̄āmissas Et inter has traditi
ones est vsus ymaginū in ecclesia
Vnde etiam dama⁹ dicit qđ lucas
depinxit ymaginē xpi q̄ rome ha
betur et beate virginis Et xps yma

ginem ab agaro regi depictā dixer
it vt dicitur in ecclesiastica histo
ria Preterea vsus ymaginū apud
fideles n̄ fuit absq; ratione intro
duct⁹ p̄mo rationabiliter multū
Primo ad instructionem rudium
qui eis quasi q̄busdā libris edocē⁹
Secdo vt incarnationis mis̄erū
et sanctorū exēpla magis i memo
ria n̄a eēt tū cotidie oculis ēp̄se
tetur Terdo ad excitandū deuoti
onis affectum qui ex visis effici
us excitatur qđ ex auditis Vnde ora
tius segm⁹ irritant animos de
missa p̄ aures qđ q̄ sūt oculis sub
iecta fidelibus Et tantū dictū sit p
cōfutatione p̄fati erroris machoē
ti ¶ Capitulū xx^m in quo cōfuta
tur error xijij⁹ machometi

Dependente p̄fidus macho
metus grauit̄ errat imponē
do xpianis qđ etiā suos sacerdotes
adorent h^o enī falsū est et mēdolum
Quoniā xpiani maiores suos p̄
latos et sacerdotes nō adorāt ado
ratione late que solido competit
sed honorāt et reuerētur ea vñ in
tione que apud sapiētes greca sig
ua duba vocatur Alio enī mō vt
dicūt sapiētes nostri hoīnes alio^o
deus adorari precipitur vsu nāq;
veterū superiores quicq; ab inferiori
bus adorari dicebantur quādo e
is siue in curuatiōe genuū siue ca
pitis inclinatiōe ab hīs euerētia
exhibeatur Deū autē adorare est
ei mentē totā per humilitatē et

eos benea

deuotionem subicere et ipsum princi-
 cipium et finem omnis boni crede-
 re. Ad honorandum vero sacerdo-
 tes et prelatos suos rationabili-
 momentur fideles. tum quia sacre-
 dotes sunt patres spirituales sunt
 doctores sunt gubernatores sunt
 rectores aliorum. Unde tam pre-
 cepto diuine legis que doctrina sal-
 uatoris honorandi sunt. Precep-
 to quidem legis patet dicitur eni-
 de uel. v. Honora patrem tuam idem
 carnalem vel spiritualement quomodo
 sicut pater carnalis est principium
 in esse nature ita sacerdotes sunt
 per ministerium principium in esse
 gracie. Unde. i. cor. 4. 3. Ego per eu-
 gelium uos genui. Item eccl. 1. 10.
 dicitur tanquam dominis seruiet hijs
 qui se genuerunt opere et sermo-
 glo. Non in uolua ut ostendat
 pater spiritualis maxime dignus
 honore. Item eccl. quarto Coram
 presbitero humilia animam tuam
 Item in euangelio clarissimum ha-
 bemus ad hoc mandatum. Christus
 enim de obedientia exhibenda sa-
 cerdotibus ait matth. 23. Dup-
 cathedram sedebunt scribe et pha-
 risei facite que dicunt Obedientia
 autem que ad reuerentiam pertinet.
 nulli dubium est. Ait enim pau-
 lus apostolus prima thi. 2. Du-
 pli honore digni qui bene presunt
 presbiteri. Et ad romanos 13. di-
 cit. Omnis anima potestatibus
 sublimioribus subdita fit. Quia

alia possent induci ad confutatio-
 nem presentis erroris sed quia
 non est necessarium supersedem?

**Capitulum xxi in quo con-
 futatur de iniquis error macho-
 meti**

O ceterum perfidus macho-
 metus asserere videtur
 quod quilibet recte uiuens in
 qualibet secta saluari potest nisi
 a secta machometi apostolatus.
 Dicit enim in ca. de balthara quod
 interpretatur vacra quod iudei et cris-
 tiani saluabuntur et in capitulo
 113. alchoram dicit sic. Videndum
 autem generaliter quomodo omnis
 recte uiuens iudei siue christiani seu
 lege sua relicta in aliam tendens
 omnis scilicet deum adorans indubie au-
 tem diuinum amorem consequetur
 Ille error est pessimus et per-
 nitiosissimus dans occasionem
 manendi multis infidelibus in er-
 rores suis. Pro confutatione au-
 tem huius erroris pessimi nos pre-
 mittimus aliqua fundamenta
 verissima ex quibus luce clarissima
 apparebit falsitas prefati erroris.
 Primum quod nullus potest saluari nisi ius-
 tificatus fuerit per hoc fundamentum quod b. titu-
 do iuxta philosophum est principium iustitiae. ius-
 ticia autem secundum eundem
 philosophum et ethicorum est om-
 nis uirtutum. Unde sapiens v. d. Iusti autem in-
 petuum uiuent et apud dominum est mer-
 ces eorum. Et iterum per xxvi. iniusti-
 punientur et iterum impiorum peribit

2 **S**ecūm fūdamētū est q̄ nullus
homo purus in hac vita est dicen
dus iustus nisi habeat v̄ā fidem
de deo patet p̄ illud osee 14. **I**ust⁹
ex fide viuit **E**t itē cōmēōrat apol
tolus ad rōm. **H**ic dicit aug⁹ q̄ v̄
bi sana fides nō est nō potest esse
iusticia ergo cū per fidem iustus
viuat et sū fide n̄ possit quis esse
iustus impossibile ē aliquid salua
ri sū fide **H**ic ap̄tol⁹ ad hebreos
xi. inquit sine fide impossibile est
placere deo **F**ides enī ē honorū om
niū fūdamētū fides est humano
salutis iūctū. sū hac nemo potest
ad filioꝝ dei numerū ptinere quia
sine ipsa nec in hoc seculo quis q̄
iustificatiōis graciā cōsequetur.
nec in futuro vitā possidebit eīnā
3 **T**ercū fūdamētū qd̄ oīm saluā
dorū oportet eē v̄nā fidē de deo ita
q̄ sicut vnus est conditor et rector
deus ita vna veritas fidei qua vnū
et idem credāt omnes de eo et non
diuersū. nō aliud. nō cōtrariū **I**n
de ap̄tolus ad ephē. iij. **V**nus de
us vna fides glo. i. vnū et idem ē
qd̄ creditur a cunctis fidelibus **E**t
idē ap̄tol⁹ dicit ad cor. 1. **E**t idē aplū
dicat omnes et nō sint in vobis
4 scismata **Q**uartū fūdamētū est
q̄ ista fides oportet q̄ sit plena
et integra **U**nde ap̄tolus ad he
bre. xi. dicit **A**ccedam⁹ cum vero
corde in plenitudine fidei **I**n plei
tudine dicit q̄a n̄ suffiat credē aliq̄s
articulos et aliquos nō **Q**uīntū fū

damentū est q̄ ista vnitas plene
et integre fidei nō est in oībus sec
tis siue legibus quib⁹ hoīnes per
mūdum iherēt nec repibilis est s̄
varie et lōge dissonant credulita
tes eay de deo circa essentiam diuī
nitatis. circa simplicitatē eiusdē.
circa oipotētā. circa prouidētiam
circa p̄sonay dīnay pluālitatē. cir
ca incarnatiōis misterīū. circa be
atitudinē. circa sacra. sicut no
tū est eis qui diuersas ifideliū sec
tas parerūt **E**t nos sup̄ i parte of
fēdim⁹. improbando errores va
rios secte machometi et rios fide
xpianorū **E**t istis enī fūdamētis
maifeste patet falsitas et p̄ncipes
erroris machometi. qm̄ nō mō
falsū sed impossibile iuxta p̄fata fū
damēta est q̄ quilibet in secta su
a siue lege sua possit saluari cū in
fide sine qua n̄ est salus que vna
et simplicissima et imutabilis est
nō cōueniāt omnes sed in plurib⁹
adinuicē cōtradiciunt vt maifestū
est **E**t ap̄tolus 2. ad thesa. 3. nō
enī omnīū est fides **U**nde thobie
1. dicit vitam illā expectam⁹ quā
deus daturus est hīs q̄ vitam suā
nūq̄ mutauerūt ab illo **D**extum
fundamētum ē q̄ sola fides xpia
na est illa sine qua nō est salus
hoīnib⁹ **H**ec enī ē fides **M**atho
mētī quā nisi quisq; fideliter sit
mitterq; crediderit saluus esse nō
poterit **H**oc autem nos ostendē
autoritatib⁹ et ratiōib⁹ **A**utoritate

quod per se ex illo ^{Geno} ubi moyses
de se prophetas ait. prophetam de gente
tua et de fratribus tuis sicut me sus-
citabit dominus deus tuus ipsum
audies. ergo fidei doctrina danda
per christum erat in qua saluandi
eramus. Item ex illo marci ultimo
Ubi cristus ait apostolis suis. Cum
ites in mundum vniuersum predica-
te euangelium omni creature id est
omni nationi gentium qui credi-
derit et baptizatus fuerit saluus
erit. Qui vero non crediderit con-
demnabitur. Item Jo. vi. ait.
qui credit in me habet vitam eternam. Item
Jo. p. ait. Ego sum ostium per me si quis
intraverit seipsum fide saluabitur. Et in eo-
dem. qui non intrat per ostium in ouilem
id est ecclesiam sed ascendit abun-
de illo fure est et latro. Item Joh. h.
p. iij. dicit cristus. Ego sum via
veritas et vita. Si ergo cristus est
vita nostra sequitur quod fides qua
vixit iustus qua vixit omnis qui
saluandus est sola fides est cris-
ti. Preterea ratione improbare
proferatur errorem facile est. si ad
memoriam reuocentur que supra
annotauimus iuxta scripturas sa-
cras de nativitate siue conuenien-
tia incarnationis filii dei et eius
passione pro redemptione huma-
ni generis ex quibus apertissime
constat quod post lapsum ad nullum
saluari potuit absque fide mediato-
ris. nullus enim ab illo peccato poterat
liberari nisi illum mediatorem cre-

deret vel ipse si esset adustus vel
alius pro ipso si esset paruulus.
Et ratio huius est quia cum gra-
tia et veritas per christum facta sit
liberatio ab illo peccato facta per
merita christi non se extendunt ni-
si ad illos qui efficiuntur eius mem-
bra et ei copulantur per fidem.
Unde sicut impossibile sit nunc a-
liis saluari quemquam nisi ei copule-
tur vel per fidem vel per fidei sacra-
mentum. sic etiam impossibile fu-
it prius post lapsum aliquem ad
salutem peruenire qui aliquo mo-
do in christum saluatorem non cre-
deret. Ideo autem dicitur aliquo mo-
do. quia fides mediatoris potest
haberi dupliciter videlicet implicite vel explicite.
Explicite ut si quis crederet si-
lum dei assumpturum nostram hu-
manitatem nasciturum de virgine
passurum in cruce. et surrecturum
in tertia die. Hoc autem modo expli-
cite credere non erat omnibus o-
portunum siue necessarium. sed qui-
bus a deo erat reuelatum sicut
sanctissimis patribus. Implicite
vero credere est expectare futurum id est pro-
prie qualiter autem et quomodo hoc
debeat esse credere non tenebant omnes sed
sufficiebat credere deum esse ali-
quando facturum secundum quod illi
credebant quibus a domino et
hoc quidem erat omnibus o-
portunum quod figuratum est ma-
thei xxij. ubi habetur quod ingredien-
te primo iherusalē die primo et tunc quod p-

cedebant et sequebantur clamabant
dicentes **D**ivina benedictus qui ve-
nit in nomine domini qui precedebat
seniores etiam id est patriarche et p-
phete ceterique sancti qui ante ad-
ventum christi de adventu eius crederunt
et predicaverunt sequentes sunt apol-
toli alij novi testamenti qui idem cre-
dunt et predicant qui licet diuersis
temporibus fuerunt tamen in omnibus
vnde opultationis spiritus fuit **E**adem
enim est fides mediatoris sicut dicit
augustinus que nos saluat et saluos ius-
tos faciebat antiquos pusillos cum
magnis quia sicut credimus christum
in carne venisse ita in illum venturum
illi credebant **E**adem enim est fides
nostra et illorum proinde cum omnes
iusti siue ante incarnationem suam
post necesserunt nec viuunt nisi ex fi-
de incarnationis christi **D**iofecto quod
scriptum est actuum non esse aliud no-
men sub celo in quo oporteat saluari
nos ex illo tempore valet ad sal-
uandum genus humanum ex quo vi-
tium est **E**x quibus manifeste
tres conclusiones sumuntur **P**rima
est quod hanc fides christiana eligibilis est
sana et verissima qua christiani cre-
dunt nullum hominem suum maioris sui
perue etatis liberari a contagione
mortalis et obligatione peccati quod
ab adam contraxit nisi per fidem ihesu
christi domini nostri **S**ecunda conclusio
est quod fides ista diuersificata est quod
tunc ad modum credendi secundum diuer-
sitate temporum et statuum nos enim qui

bus tantum beneficium exhibitum est
magis tenemur credere quam illi qui
fuerunt ante aduentum christi **T**unc
etiam aliqui magis explicite sicut
maiores et illi quibus facta est a-
liqua reuelatio spiritualis illi etiam
qui sub lege erant adhuc magis
explicita quam ante legem quia data
fuerunt eis aliqua sacramenta quibus
si per figuram representabatur christus
Sed gentilibus qui fuerunt salua-
ti sufficiebat quod crederent deum esse
remuneratorem que remuneratio non
fit nisi per christum **U**nde implicite cre-
debant in mediatorem **T**ertio con-
clusio est quod est falsissimum quod quis
saluari possit in secta machometi
patet conclusio tam ex dictis quam ex
improbatione sequentis erroris
**¶ Capitulum xxij^m in quo confutatur
vnde error ipsius machometi**

Quoniam machometus tanta
caligavit erroris densitate
ut sibi contrarius in pluribus inue-
niatur erroribus **U**nde in meo a-
mens et delirus machometus ip-
se erroris precedentis subiungit hunc
omnino contrarium quod scilicet nullus
saluabitur nisi in lege saraceno-
Nec mirum quia ut ait lactantius
Nec est natura mendaciorum ut co-
herere non possint quorum vero tra-
ditio vera est quadrat vndique ac
sibi tota consentit et ideo persuadet
quia constanti ratione suffulta est qua
vnde ex supradictis sufficere patet stul-
ticia huiusmodi erroris et temeritatis

Lactantius de mendaciorum

pauca inferenda veniunt ad eius
confutationem. Patet quidem in
primis falsitas eius quoniam lex
machometi ut superius ostendimus
continet exorbitantissima a recta
fide. Est etiam plena erroribus
plena vicijs. Unde impossibile est
ut in ea spes sit aliam salutis.
Secundo quod error ille dampnatissimus sit sic ostendit apostolus
i. cor. i. dicitur. Nos predicamus
ihesum christum crucifixum. iudeis
quidem scandalum. gentibus
stulticiam. Vnde si christus cruci-
fixus est iudeis scandalum et gen-
tibus stulticia. profecto in secta
sarracenorum que in gentibus
commemorantur nulli saluari possunt.
Tercio error prefatus ostenditur
permissivissimus quia dampnat
omnes sanctos veteris et novi
testamenti quia omnes ut de-
clarauimus supra in fide christi mor-
tali sunt et non in secta sarraceno-
rum. Quarto idem error damp-
natissimus ostenditur quia asse-
rit ecclesiam in iherosolimam in er-
rorem semper fuisse antequam
secta sarracenorum fuisset exor-
ta. quo nichil permissivius dici
potest. Et est contra illud osee. secun-
do. Responsabo te in fide usque in
sempiternum. Et ad ephes. quin-
to. apostolus ait. Christus dilexit
ecclesiam et semetipsum tradi-
dit pro ea ut eam sanctificaret
mundans lauacro aque in verbo

vite ut exhiberet ipse sibi glori-
osam non habentem maculam
aut rugam. et hec tantum suf-
ficient ad confutandum amenti-
am erroris prefati. **¶ Capitulum**
vicesimum tertium in quo
confutatur de non septimo error
machometi

Certum perfidus ma-
chometus non solum
erant circa deum sed etiam
circa angelos. Circa quos multipli-
citer errauit. Quorum errorum
tantum sex peruenimus. Primus
est quod angeli sunt corporee substan-
tie de flamma ignis generati. Unde
in alchorano capitulo vicesimo
quarto dicit. quod demones nolentes
adorare hominem. hanc excusatio-
nem assignans dixerunt se esse
de igne genitos. hominem vero de
luto. Et in capitulo sexagesimo
quarto dicit ille scilicet de homine de-
celat atque dyabolum ex ignis flamma
condidit. Deinde dicit quod de
quosdam angelos condidit cum
duabus alijs aliquos cum tribus
alios cum quatuor. Error iste qui
ad primam partem ubi dicit an-
gelos esse corporeos in quo sentitur ter-
tuhannu hennu qui dicit angelos corpo-
reos lineamentis corporibus figura-
tos. non modo est contra scripturam sanctam sed
etiam contra bene prophetas philosophos
apud quos omnes intelligentie si-
ue angeli substantie spirituales et ima-
teriales et incorporeales dicti sunt

Unde ps ceteris xvi. de deo loquens
ait qui fecit angelos suos spūs.
Et beatus dno⁹ iij^o de d^o n^o inqt
q^d p^{ri}me creature sunt incorporeales
et imateriales Et rō huius ē mai
festa quoniā opatio cui⁹ ai q³ rei
est scdm modū substātie eius In
telligere autē est opatio penitus in
ma^oalis qd ex obiecto apparet a
quo actus quilibet recipit spēm et
rationem Sic enī vnū qd q³ intel
ligitur inq³ tū a matia abstrahit
quia forme in materia sunt indi
uiduales quas intellectus non ap
prehendit scdm q^d huiusmodi Un
relinquitur q^d omnis substācia in
intellectualis est imaterialis et p
o^{is} incorporea quo ad partē vero
qua dicit āgelos factos siue gene
ratos ex flāma ignis maifeste pa
tet eū delirasse grauitur q³ errasse
Nam angelus est creatus et ita
de nichilo ergo nō est de flāma ig
nis generatus cōsequētia patet ex
precedēti quoniā omnia que sunt
cōposita ex materia et forma cōtra
rietati subiecta oportet generabili
a esse Cū generatio sit ex cōtrario
et materia et ita nō possūt talia p
creationē esse e⁹ moi sūt substātie
intellectuales et oīa corpora celestia
etā materia p^{ri}ma Hinc dicit^r gen^o
1° In p^{ri}ncipio creauit de⁹ celum
et terrā et i ps dicitur laudate eū
omnes āgel eius Et postea sub
dit Quoniā ipse dixit et facta sūt
Tercia vero pars p^{ri}fati erroris i

qua dicit āgelos creatos alatos
q^d stulta sit ex cōfutatiōe p^{ri}me par
tis erroris sui sufficētissime constat
nec oportet per huiusmodi stultici
as machometi p^{ri}currē quoniā ip
sarū dāpnatio oibus in q³bus al
quid viget ratiois notissima est
¶ Capitulum xxij^m in quo cōfuta^r
error p^{ri}ij⁹ machometi

Amplius amens et dicitur
machometus cetera āgelos
erās dicit illos esse mortales Un
de in libro de doctrina sua dicit q^d
de⁹ in fine mūdi occidet omnē cre
aturā Etā angelos et archange
los et nichil remanebit viuū nisi
deus et tandem ē suscitabit eos Er
roris istius falsitas aperte colligi
tur ex p^{ri}cedentis erroris cōfutati
one ubi ostensū est ex testimonio
dauīd p^{ri}phete angelos spūalis na
ture esse et p^{ri} o^{is} incorporee et in
materiales sunt substātie et ex cō
sequēti in corruptibiles Unde bea
tus dno⁹ sanctorū apost^olorū cōe
taneus et pauli discipul⁹ iij^o de an^o
dicit q^d intellectualis substātie vi
tam habent indeficētem ab vniū
sa cōruptione morte et materia et
generatione mūdi existentes Con
futa^r etiā ratiōe p^{ri}fatus errori sic
nichil corrūpitur nisi p^{ri} hoc q^d for
ma eius a materia separatur sed
angelus nō est cōpositus ex ma
teria et forma p^{ri}mo ex ipā forma
subsistēs vt patet ex precedēti ca^o
ergo impossibile est q^d angel⁹ sit

Suo

De 1

substantia corruptibilis. Ceterum cum mors non intrauerit mundum nisi per peccatum dicit apostolo ad romanos quinto. **—** **D**ixit per unum hominem peccatum intrauit in mundum ita et per peccatum mors. sed angeli et archangeli boni non peccauerunt. ergo non est aliqua ratio unde eis attribuatur mors nec secundum naturam nec secundum iusticiam. **—** **P**roterea si omnes angeli sint in fine occidendi. **—** **Q**uestitur ab ipso stulto machometo quo sustentabitur thronus dei quem in libro suo de doctrina sua dicit sustentari ab octo angelis. **—** **C**eterum cum resurrectio sit iuxta damasum eius quod cecidit et dissolutum est. iterata compositio siue resurrectio non competit nisi mortalibus et corruptilibus et dissolubilibus. **—** **C**um autem angeli ut patet ex superioribus non sint mortales nec corruptibiles apparet manifeste falsitas erroris prefati machometi dicentis quod angeli sunt resurrecturi in fine mundi et aliqua alia que sequuntur suam naturam sunt incorruptibilia. **—** **N**ec autem posset deus omnia illa redigere in nichilum non tamen rediget quia redigere aliquid in nichilum est non pertinens ad manifestationem gratie. **—** **C**um magis per hoc divina potentia et bonitas ostendatur quod ea in eis

se conseruat. **—** **U**nde ecclesiastes tertio dicitur. **—** **O**mnia opera que fecit perseverant in eternum. et maxime de angelis patet quoniam deus sic vnamquamque rem in stituit ut ei non auferat suam proprietatem. **—** **U**nde dicitur Johannis vndecimo in glosa quod deus qui est naturatum conditor contra naturas non agit. **—** **E**t si aliquando in argumentum fidei in rebus creatis aliquid supra naturam operetur. **—** **S**cilicet autem immaterialium cuiusmodi sunt angeli et substantie spirituales et etiam materialium que contrarietate carent sicut sunt corpora celestia. **—** **P**roprietas naturalis est earum sempiternitas quia in eis non est potentia ad non esse. **—** **U**nde sicut non auferit igni naturalem inclinationem quam sursum tendit ita non auferit eis prophetis sapientiam ut eas in nichilum educat. **—** **N**ec obstat quod dicit in psalmo. **—** **O**pera manuum tuarum sunt celi et ipsi peribunt. **—** **E**t illud luce vice simo secundo. **—** **C**elum et terra transibunt. **—** **Q**uia ille auctoritates intelligende sunt non quod substantia pereat sed figura ut apostolus ait primo corinthios. **—** **D**ecimo. **—** **E**t gregorius tractat libro xvii. **—** **C**apitulum xxxv. **—** **I**n quo confutatur falsus error machometi.

— **T**ertius error quem machometus perhibuit circa angelos asserit esse quod angeli beati peccant.

[Marginal notes in a smaller script, partially legible, including 'et sic dicitur in ecclesiastes' and 'et sic patet in ecclesiastes']

Dicit enim in quadam visione sua in
credibili de q̄ in capitulo iij^o q̄. cū
ascēdiſſi i cēlū ſep^m **R**eſpexit enī
āgelū flētē q̄ ſuū cāz flēt⁹ q̄ reſ
pōdit **C**ulpe ſunt **I**pſe autē orauit
p̄ eo **E**rroꝝ iſte emanauit ex peccato
re ſatūi ⁊ temeꝛij hominis. **D**icit
enī beatus auguſtin⁹ xi. ſup̄ gen̄.
ad litterā q̄ illa natura q̄ peccare nō
poſteſt in ſandis āgelis eſt. **P**reter
rea h^o nos oſtedim⁹ aptiſſimis ra
tionib⁹ **P**rimo beatitudo beatorū
conſiſtit in hoc q̄ deū per eſſentiā
vident. **J**o. xxij. hec eſt vita eterna
vt cognoscant te ſolū deū et quē
miſiſti ih̄m xp̄m **E**ſſentia autē dei
eſt ipſa bonitas **U**nde hoc mō ſe ha
bet angelus ad ipſū deum ſicut ſe
habet quicūq; vidēs recte ad ratio
nem boni **I**mpoſſibile eſt autē q̄ a
liquis q̄dā vult aut opetur niſi
atēdēs ad bonū vel quod diuer
tere vult a bono inq̄ tū huius mōi
ergo beatus angelus nō poſteſt velle
vel agere niſi atēdēs ad deū ſed
ſic volens vel agens nō poſteſt pec
care ergo impoſſibile eſt q̄ beatus
angelus peccet **D**eō peccatū in vo
lūtate nō accidit ſine aliqua ig
norantia intellectus nichil enī vo
lūtās vult niſi bonū vtrū vel appa
rens p̄pter qd̄ dicitur p̄uerbioꝝ
ij. **E**rant qui opant̄ malum **E**t
ph̄s ⁊ ethicoꝝ **O**m̄is malus ig
norans **D**ed angelus beatus in
deo oīa videt que ad ſuā p̄tinent
p̄fectionē nullo ergo mō poſteſt pec

care **T**ercio bonū inq̄ tū huius mōi
diligibile eſt qd̄ ergo app̄hēdit̄
vt optimū eſt maxime diligibile
Ded angeli beati vidēt deū per
eſſentiā app̄hēdūt eū vt optimū
ergo maxime ipſum diligūt **D**ed
hoc habet rō amoris vt volūtates
ſe amātū ſint cōformes **E**t per
cōſequens talū beatorū angelozū
volūtates nō poſſūt fieri p̄ſe pec
cando **P**reterea cum angeli ⁊ max
ime beati ſint ſuperiores hoībus
ordoꝝ diuine p̄uidētie habet vt i
feriora p̄ ſuperiora iuēnt mag
nus p̄fecto ſtultus et temeꝛat⁹ ar
guitur fuiſſe machometus dicens
ſe oīaſſe pro ſandis angelis. **C**a
pitulum xxvi. in quo cōfutatur er
roꝝ xx. machometi

Item p̄fidus machometus
cōtinue errorib⁹ ſe i uolūēs
aſſerit angelos malos ſive demo
nes ſaluandos p̄ alchoranū **I**n h^o
ſerūtus eſt machomet⁹ erroꝝ ori
geis qui vt ait aug⁹ xxij. de ciui
tate dei dixit demones quādoq; p̄
dei miſericordiā liberādos eſſe a pe
nis qui erroꝝ aptiſſime ſacꝝ ſcrip
turarū testimonijs quas ipſe ma
chomet⁹ cōmendat et ecīā ratioē
ehditur. auctoritate quidē p̄mo ex
yſa. c. vltimo **U**bi de oībus dāp
natis loquēs ait **V**ermis eorū nō
moriētur. et ignis eorū nō extig
uetur **I**tem idē yſa. c. 33. **Q**uis ha
bitabit ex vobis cū ardoribus ſe
pitnis **D**eō ex euāgelio mathei

xxx. ubi habetur qd ensus dictu
rus est malis in die iudicii. **I**te
maledicti in ignem eternum qui
paratus e dyabolo et angelis ei?
ubi manifeste habetur qd dyaboli
eternaliter id est sine fine punien
t. **T**er^o ipse error p^rfat^o ex
illo apoc^o xx. ubi habet qd dyabo
lus qui seducebat eos missus est
in stagnum ignis et sulphuris v
bi bestia et pseudo prophete crucia
buntur die ac nocte in secula secu
lorum. Per quod in scriptura e
ternitas significari consuevit.
In quo manifeste ostenditur fal
sitas prefati erroris. **H**oc au
tem etiam ostenditur ratione.
Pro quo notandum qd origenes
quem machometus in hoc erro
re secutus est posuit qd omnis vo
luntas creature in quolibet sta
tu propter libertatem arbitrii po
test flecti et in bonum et in malum
excepta anima p^risili propter
vⁿionem verbi. **U**nde putavit de
mones quandoq; per liberum ar
bitrium posse redire ad bonum et
per diuinam misericordiam vni
am assequi peccatorum. **H**ec
positio erronea est cum manifeste
contrarietur sacre scripture vt
dictum e. **P**reterea ratione sic er
ror prefatus confutatur. demo
nes obstinati in malo semper per
seuerant et perseuerabunt in per
petuum in peccato suo. ergo fal
sum est qd liberabuntur quandoq;

consequentia patet quia pena
sequitur culpam. antecedens pa
tet cum per illud ps. **E**x verbis
eorum qui te oderunt ascendit
semper. quod de demonibus pro
ponitur tum patet per illud i.
Johannis sexto. **A**b initio dyabo
lus peccat. quod exponens augu
stinus vnde amo de trinitate dei.
dicit qd semper peccat ab initio
sui peccati. **E**t beatus gregorius
tricesimo quarto m^a dicit.
Cor antiqui hostis sicut lapis du
rabitur et nulla vng^o conuersio
nis impugnatione molletur.
Secundo sic angelus medius est
inter deum et hominem sed deus
habet liberum arbitrium inuer
tibilem ante et post. homo habet libe
rum arbitrium vertibilem ante
et post. ergo angelus medio mo
do se habet vt sit vertibilis ante
et n^o post. **N**on autem impossibile e
vt scilicet sit vertibile post et n^o ante.
Cum autem huiusmodi inuertibilita
tis siue obstinationis in demoni
bus non est accipienda ex graui
tate culpe sed ex conditione na
ture seu status. **H**oc enim est
hominibus mors quod angelis
casus vt damianus dicit. **M**a
nifestum e autem qd oia mortalia pec
cata hominum siue magna siue p
ua ante mortem sunt remissibilia
p^o mortem vero irremissibilia et ppe
tue manentia sunt. **A**d inquirendum
autem h^o mo^o obstinationis causam

Cōfide tandū q̄ vis appetitiua in
omnibus p̄portionatur app̄henti
om̄ interius qua mouetur sicut
mobile motu. Differt aut̄ app̄hē
tio intellectualis angeli ab app̄hē
sione hominis in hoc q̄ angelus
apprehendit immobiliter per intellec
tum sicut et nos immobiliter appre
hendim⁹ p̄ma p̄ncipia quorū est
intellectus. homo vero per ratio
nem apprehēdit discurrendo de vno
ad aliud habens viam p̄cedi ad
vtrūq; oppositū. vnde et volūtas
hoīs adheret aliquid mobiliter quia
potēs est ab eo discedē et cōtrauo
adherē. volūtas autē angeli a p̄
cipio potest adherē huic et opposi
to in hijs que nō naturalit̄ vult s̄
postq̄ iam adhefit immobiliter adhe
ret. Patet ergo q̄ ex cōditioe na
ture volūtat̄ āgelice surgit vt im
mobiliter angeli perseuerēt vel ī
amissioe vel successioe sup̄naturalis
boni. Ex parte esse extrinsecō imuta
biles etiā sunt vel in bono vel ī ma
lo post p̄mā electionē quia tunc fi
nitur in eis status viatoris. Vnde
ad rationē diuē sapientiē nō p̄ti
net vt vltērius gratia demomib⁹
insidatur per quā ēuocētur a ma
lo p̄me amissiois ī qua immobiliter
p̄seuerēt vt pulcre ostendit sanct⁹
thomas. Patet ergo fallitas p̄fati
erroris machometi et tāto magis
quāto stultius subiūgit q̄ demo
nes saluandi essent p̄ alchoranū
eius. ¶ Capitulū xxvij. in quo cō

fitatur xxi. et lōi machometi

Item p̄fidus machometus
asserit q̄ deus p̄p̄at ange
lis vt corā p̄mo homine se p̄oice
rent humiliantes se corā eo. de q̄
in capitulo xxij. ait ex p̄sona dei
cū me plasmatum hominem de
luto angelis intimaui iūgēs vt
se coram eo p̄icerent humiliātes
omnes paruērit p̄ter belgebub
se subicere nolentē sed erroꝝ iste
faciliter confutat̄ tam ab ipsa le
ge que ab ipso deo cōdita ē vt beuē
v. Et in euāgelio luc. iij. vbi ha
betur q̄ solus deus est adorandus
ergo falsū est q̄ a deo v̄to ep̄icit
p̄ceptū angelis hominē adorare
Et dō cū adoratio debeat̄ ratioe
dignitatis excellētis. nūq̄ sup̄iora
adorant inferiora sed ecōūso. Et h̄
est quia superiora h̄nt excellētē
dignitatē supra inferiora et non e
cōūso. Cū ergo āgeli sint sup̄iores
hominib⁹ excellētia dignitatis.
nō videtur cōforme rationi vt d̄
p̄ciperet angelis q̄ superiores sunt
adorare siue venerari v̄llo modo ho
minem. Tercio confutat̄ p̄fatus
error quia in sacra scriptura legi
mus homines ante incarnationē
adorasse angelos et non ecōuerso
vt patz de abrahā ḡn. xvij. Quā
do tres vidit et v̄nū adorauit. Item
iosue i. habetur q̄ iosue adorauit
videns angelū qui dixit ego sum
p̄iceps ep̄icerat̄ domini. Itē etiā
post incarnationē beatus iohānes

adorauit

euangelista uoluit adorare ange-
lum. Unde ait apc. tricesimo ter-
tio. Cecidi ut adorarem ante pe-
des angeli. Verum angelus ad of-
fendendum q̄ maxime exaltata
esset humana natura post incarna-
tionem et q̄ magna est gloria
dei in humana natura prohibuit
se adorari etiam dulcia dicens. Vi-
de ne feceris conseruus tuus sum
et fratrum tuorum. Ergo non vi-
detur uerisimile q̄ deus precepe-
rit angelis a dno hoie; Et ita stul-
tū uidet eē qd machometus hic dicit
**Ca^m p^m iij i q̄ d^m futac p^m iij. et
eror machometi**

Item phid^m machomet^m bestia
hēde angelis loquēsdicit i ca^m
secūdo alchorani q̄ deus doauit a
dam uocabula omnium eorum que
angelis nondum erant cognita.
Hic error uidetur q̄ adam ali-
qua uocabula cognouerit que pri-
us angelis cognita non fuerunt
confutatur tam sacre scripture
auctoritate q̄ et ratione. Scrip-
tura inquit eze. uicesimo octauo de
dyaolo loquens. tu plenus sapiē
et perfectus decore. Plane sapien-
tia plenus a sui origine non fuis-
set si rerum omnium a deo crea-
tarum noticiam non habuisset.
Preterea apud philosophos hoc
habetur erroneum. tum ut dici-
tur in libro de causis. Omnis in-
telligentia est forme plena id est
speciebus intelligibilibus. ergo

ab ipso sue originis principio ha-
bent cognitionem omnium eorum
naturalium. Ratione insuper cō-
futatur error prefatus. tum quia
quidquid potest uirtus inferior
potest superior. Si ergo intellectus
primi hominis qui ordie nature ē
infra intellectum angelicum cog-
nouit res naturales ponens uoca-
bula. multo magis et plenius hec
cognoscebant angeli. Tum scien-
do quia si substantie separate mo-
uent corpora celestia ut philoso-
phi ponunt. quidquid prouenit
ex motu celestium corporum attri-
bitur ipsis corporibus sicut in-
strumentis eo q̄ mouent mota
Substantiis autem separatis si-
cut principibus mouentibus. a-
gunt autem et mouent per intel-
lectum. Sunt ergo causantes ea
que fiunt per motum corporum ce-
lestium sicut artifex operatur per
sua instrumenta. forme ergo e-
orum que generantur et eorum
puntae sunt intelligibiles in sub-
stantiis separatis. Unde et boeti-
us in libro de trinitate dicit. q̄
ex formis q̄ sūt sine materia uie-
runt forme q̄ sūt i materia. Cog-
noscūt 9° substantie separate n̄ solū
sbas separatas s̄ etiā spēs rez mate-
rialiū. nā si cognitioē hnt spēs gena-
biliū et corruptibiliū corpū tāq̄ p
pōz effectū multo magis spēs cor-
pū celestiu. q̄ p̄p̄ior instrumen-
torum. Multo ergo perfectius

angeli habuerunt naturalium rerum
cognitionem quam ipse primus homo et
antequam ipse haberet. unde manifeste
patet falsitas prefati erroris ma-
chometi. **Capitulum xxxij. in quo
confutatur error xxxij. machometi**

Perfidus machometus etiam
erravit circa animas. Aste-
rit enim circa animam ad portionem
esse anime dei. Dicit enim sic in capitulo
xxxij. alchorani ex persona dei. Cum
me plasmatum hominem de luto et
cidere anime mee etiam portionem insu-
flatum angelis intimaui. Error iste
est periculosissimus in quo stultus
machometus secutus est errorem quem
quidam stultorum phariseorum et tanquam
etiam errorem manicheorum dicentium
quod spiritus rationalis sit de substantia
et natura dei. hic autem error mani-
feste confutatur tam auctoritate quam
ratione. Dicitur enim generaliter primo. Fa-
ciamus hominem ad ymaginem et si-
militudinem nostram hoc non est dictum
quo ad corpus cum deus sit incorpo-
reus ergo secundum animam. anima homi-
nis est facta hoc secundum divinam essentiam
non cadit factio vel mutatio ergo
non poterit dici quod anima ad se fue-
rit ex divina essentia vel substantia.
Preterea secundo sic. Quicquid est
essentiale deo est deus ergo secundum hoc
quilibet homo esset deus secundum a-
nimam quod stultum est dicere et inco-
ueniens et hereticum. Tertio quod
quid essentialiter est deo est invari-
abile et impetrabile sed anima ho-

minis est variabilis a bonitate in
malitiam a veritate in errorem a gau-
dio in tristitiam. Substantia autem dei
est incommutabilis sicut corpus anime
conceptio doctorum ergo impossibile est
quod anima ad se sit de portione siue sub-
stantia dei. Quarto cum deus sit
substantia impartibilis utpote si-
mplicissima non potest aliquid eius
substantie esse nisi sit tota substantia
eius. Substantiam autem divinam est
impossibile esse nisi unam. si ergo a-
nima esset de divina substantia se-
queretur quod omnium hominum esset
eadem anima quod manifeste est fal-
sum et stultum. Et multa alia possent
argui quod aptissima luce sunt erro-
nea primo blasphemia que sequuntur
ex illo errore. Nec mouere debuit
machometum ad hanc astruendam
stultitiam id quod dicitur generaliter primo. In-
spirauit in faciem eius spiraculum
vite. quia ut dicit augustinus vii. super
generaliter primo ad hebraeos illa auctoritas non
cogit ponere animam de substantia
dei esse quia etiam homo flando vel
inspirando non emittit aliquid de sub-
stantia sua sed de extranea natura.
Emittit enim aerem quem aspirando
attraxerit. Unde figuratiue dicitur
ibi flare id est flatum facere vel in-
spirare id est spiritum facere. Unde quod di-
cit inspirauit in faciem eius intelli-
gitur quod spiritum fecit ex nichilo. Et
hoc confutatur psalms lviij. vbi sic di-
citur. Spiritus a facie mea egredietur
et omne flatum ego facio. Et psalms

ps. h° dicit dñs creās celos et
extēdes formās terrā et dās flatū po
pulo q̄ ē sup terrā et spiritū oib⁹ cal
cātib⁹ sup eā. Ca^m xxx in q̄ cōsu
ta^o vicēsim⁹ q̄rt⁹ error machoētī

Ad p̄dicto errore tendit i al
ū machoēt⁹ errorē vt dicat
omnes animas hominum ex vna
anima esse productas. In hoc se
ntus est quosdam hereticos anti
quos qui hui⁹modi erroris pie
fuisse leguntur autores. sed er
ror iste tam a philosophis q̄ a
theologis iudicatus est insanus
vt. aq; ergo via ostenditur repro
bus et falsus. Dicit enim philo
sophus de animo sexto de anima
libus et tertio de anima. q̄ intel
lectus ab intrinseco est et in libro
de proprietatibus elementorum
dicit q̄ in nato fit spiritus vite
iussu dei. Hoc etiam auctoritate
sacre scripture ostenditur. Dici
tur gen. is secundo. Creauit deus
hominem ad ymaginem et simili
tudinem dei. secundum animam
ergo omnes anime rationales
sunt de nichilo create et non ex a
liqua alia vna anima. **Secu**
do sic gen. secundo habetur q̄ facta
muliere dixit adam hoc os de os
sibus meis et caro de carne mea
non dicit anima de anima
Tertio confutatur error p̄fat⁹
ex illo psalmo vicēsimosecundo.
vbi ait p̄ o pheta **Qui** finxit sigil
lati corda eorum. ibi enim cor po

nē p̄ anima eo q̄ sebes aie seun
dū phos est in corde. **Et** ysa. xliij.
Dñs nē flatū ego feci. cōstat q̄ de
flatu corporali nō intellex. t. ergo
de flatu spūali q̄ ē aia rōnal⁹ i
nut solus deus iussit in faciem
spīritualium vite ita creauit aiam
cuiusdam hominis et p̄ cōns nō de
alio p̄duxit hęc nichilo fecit. **D**e
terea ratione confūdē et destruit
error p̄fat⁹ sic. si ex vna aia
omnes anime essent p̄ducte aut
illa anima dat alijs partem sub
stantie aut totam substantiam.
si dat totam substantiam ergo o
nes anime hominum sunt vna a
nima substantialiter quod est ma
nifeste falsum. **Si** partem. hoc
non tum quia anima est singula
ris nō habens partem et partem.
tum quia sequeretur q̄ alia p̄duc
ta ex ea ipsa minor maneret q̄ an
te erat et tandem d. sineret esse nisi
sepe aliqd sup adderet vnde desti
tuat qd decisū ē ab ea q̄ oia apud
oēs sapientes q̄ de natura aiatū
rōnalū aliquid cognoscunt delira
mēta t̄putat. et ideo meo hūc
errorē eicit et t̄ p̄bat fides xp̄iano
rū q̄ dicit q̄ ostēte q̄ oēs aie rōna
les n̄ ex aliq̄ alia p̄ductū h̄ forma
tis corpib⁹ a deo creat⁹ et creādo i
fūdū et i fūdū p̄ducta. aiaz v̄o
p̄ductio ēz de sibi soli debuit t̄ hū
re. tū p̄t̄ eaz dignatē. tū p̄t̄ eaz i
mortalitatem. **P**ropter eaz digni
tatem quia aī anima rationalis

fit ymago dei et nata immediate fecit in deū et beatificari in ipso dū gendo cum toto corde totū suū esse immediate debuit ab ipso deo habere ut ipsū toto corde teneat diligere hoc etiā ppter aīarū imoz talitatē nūm enī solus deus fit qui habeat vitā in semetipso et vitā indeficiētē solus est qui potest naturam facere immortalem et vitē indeficientis et ita impossibile est creaturam aīam rationālē que est imortalis pducere Et ideo eius pductionem debuit sibi deo reseruari et ita patet et cetera **Capitulū xxxi^m** in quo confutatur error xxxi^m phidi machometi

Proster iste machometus oīa confidens erroribus suis circa celum etiā errauit dicens celum ex fumo factum esse Dicit enim ille scultus in libro narratio nū qd celū sit de fumo qui est fumus de vapore maris et de mōte quodam qui vocatur cas qui tangit totū orbem et sustinet celum Sic error manifeste confutatur cū sit cōtra scripturā dīnā dicitur enī gē. i. In principio creauit deus celū et terrā Si creauit ergo de nichilo fecit et ita non de fumo aliquo **P**roterea si celum eēt de fumo factum esset alērabile et corruptibile qd falsū ē cū corpus celeste absqz cōtrarietate sit **C**orruptio autē et generatio ex cōtrarijs pmo phisicorū et pmo de generatione **P**roterea

si celū factum fuit de fumo necessarium est qd aut elemētum aut elementatum esset sed nullū horum est. Dicit enī phūs de substantia orbis qd celum nec graue nec leue nec calidū nec frigidū nec humidū nec sicum est **O**mne tamē elemētū et elementatū est in aliqua istarū qualitātū **P**roterea qd cōsequēter ait qd mons sustineat celū ita notorie fatuū est et derisione dignum ut nō sit op^o alio testimonio **Capitulū xxxii^m** in quo confutatur xxxii^m error machometi

Amplius fatuus est machomet^o cū asserit qd sol et luna eēt equalis luminis et virtutis et non erat dicēdo inter diē et noctē sed quadam vice volabat gabriel et accidit ut ala sua tetigerit lunam quo obscurata est sicut nō videmus **H**ec ponit in doctrina sua **I**ste error qd ad omnes suas partes ita manifeste est non mō falsus sed dehrus ut nō sit opus multa inducere **I**n pma sui parte cōtradicit sacre scripture que ait gē. i. Fecit deus duo luminaria magna lumine maius ut pēssz diei et luminare min^o ut pēssz nocti **E**t ideo patet erroneū esse dicere qd sol et luna creati sunt equalis luminis et virtutis **I**n scda parte est etiā cōtra scripturā sanctā quomā vbi supra sic dicitur **F**iant luminaria in firmamento celi diuidant diē et noctem et sint in signa et tēpora

distinō

et dies et annos. Et ita patet qd
a principio creationis luminariū
fuit distinctio inter diem et noc-
tem. de tertia parte in qua dicit
qd gabriel ala sua regens eam
obtenebrauerat. ita manifeste in
omnibus stultum est ut vanum
sit aliqua testimonia ad hoc in-
ducere. ¶ Capitulum xxxij. in qd
confutatur error viceimus septi-
m^{us} machometi

Tertium per fidus machomet^{us}
etiam circa matrimonium et-
rans concedit tanq^{am} licitum plures
habere uxores. sicut manifeste pa-
tet per disensum alchorami sui.
Error iste pessimus est. redigit e-
nim humanā naturā ad similitudi-
nem peccidum et beluarū. Nam u-
lucres pene omnes faciunt matri-
monia et paria iunguntur. Vñ error
iste facile improbat et confutat tam
sacras scripturas imutatilibus testi-
monijs q^{ui} irrefragabilib^{us} v^{er}it^{at}ib^{us}
Occurrit in ps. illud g^{en}. Erunt
duo in carne vna. in vna dixit nō
pluribus. ¶ Ratione etiam con-
futatur error iste quoniam vide-
tur esse de iure naturalis rationis
qd vnus v. r. non haberet plures
uxores sicut nec vna plures viros
tum hoc homini in sua institutio-
ne est indictum. Jus autem ut di-
cit ysa^{ias} est quod incipit ab inici-
o rationalis creature sed ab initio
vnus habuit vnicam non duas
g^{en}. scilicet. relinquet homo patrē

et matrem et adheret uxori sue
non dixit uxoribus. Et illud ma-
thei de amonono. ergo habere
uxores plures sicut machometus
concedit non videtur posse esse li-
citum. ¶ Oportet secundum philoso-
phum primo philosophorum. sicut
mulier appetit virum sic materia
formam et turpe bonū s^{ed} n^{atur}a ē
tū vna materia vni^{us} forme i actu
nō plurium. g^o vide^{re} epugnaē qdā na-
tū ē q^{ui} vn^{us} habeat plures uxores. 3°
sic amicitia i qdā q^{ui}litate consistit si-
g^o mulieri nō licet h^{ab}ere plures viros
qa h^{ab}et vna cōtitudinē. Si li-
cet viros h^{ab}ere plures uxores nō est e-
q^{ui}l^{itas} amicitia v^{er}o ad v^{er}ū et cōsūso
Vnde hec ratio experimento proba-
tur quia apud viros habentes plu-
res uxores quasi ancille habentur
uxores. Quarto amicitia inten-
sa non habetur ad multos ut pa-
tet per ph^{ilosophum} octavo ethicorum.
Si ergo v^{ir}o habeat v^{ir}um vnū
tantum. v^{ir}o autem habeat plures
uxores non erit equalis amicitia
ab vtraq^{ue} parte non ergo erit a-
micitia liberalis sed quodāmodo
seruilis. Quinto sic matrimoni-
um in hominibus ut distingatur
a bestijs oportet ordinari secundū
qd competit ad virtutis bonum et
bonos mores colendos. Non pe-
tinet autem ad bonos mores habe-
re plures uxores quia ex hoc se-
quitur discordia in domestica
familia ut experimento patet.

fallū est ergo et erroneum q̄ ha-
tum sit vni homini habere plures
vxoꝛes. nec debuit moueri macho-
metes ex hoc q̄ in antiqua lege a-
liqui etiā sancti viri habuerūt plu-
res vxoꝛes sicut abrahā iacob et
dauid et alij plures. Tū p̄mo q̄a
nō habuerūt plures p̄pter libidinē
sed p̄pter prolem educandam in cul-
tu dino quia tunc erat paucitas
hominū fidelū. Unde augustin⁹ li-
bro de bono coniugali. antiqui patres
nuptias copulabant non vici li-
bidine sed ducti pietate. Tū sc̄do
quia nec hoc fecerunt p̄p̄tia auto-
ritate sed ex dispensatione que a so-
lo deo qui auctor nature ē fieri po-
tuit. Et facta est eo tēpore q̄ opor-
tebat nature p̄ceptū p̄termittī vt
esset maior multiplicatio plis ad
nulum dei educandē. nunc autē ad-
ueniente xp̄o fuit tēp̄s plenitudinis
gracie xp̄i p̄pter quā cult⁹
dei propagatiōe carnali multipli-
cabat et cōseruabat quare et cetera.
**Capitulū xxxij. in quo cōfuta-
tur error xxvij. machometi**

Ampli⁹ p̄h̄d⁹ machomet⁹ dicit
tanq̄ licitū ē pudū vxo-
ris vt patet in alchorano c. vij.
et lxxij. Error iste facilliter osten-
ditur permissus. p̄mo quia est
cōtra doctrinā legis et dinam insti-
tutionē quod patet. xp̄s enī inter-
rogatus vt habet mathei xix. an
licet homi dimittere vxoꝛē ex q̄
cūq; causa respondens ait illis. nō

legistis q̄a q̄ fecit homines ab in-
cio masculū et feminā fecit eos.
et dixit. p̄pter hoc elinquet homo
patrem et matrē et adhaerebit vxo-
ri sue et erunt duo in carne vna.
Et sequitur q̄ ergo deus coniūxit
homo non sepe. Vbi dicit crisost⁹
in glō. nō solum ex modo creatio-
nis sed etiam ex modo legis latio-
nis monstrauit q̄ p̄ter naturam et
p̄ter legem est vxoꝛem dimitte-
re p̄ter naturā quidem q̄a vna caro
diuiditur. p̄ter legem autem quo-
niā deo copulante et iubente non
diuidi vxoꝛ dimittitur. Sec̄do er-
ror p̄fatus im̄p̄batur quoniam
est contra doctrinā xp̄i qui in eodē
capitulo mathei xix. dicit. Dico
autē vobis. q̄ quiūq; dimiserit
vxoꝛem nisi ob fornicationem et
aliam duxerit mechatur. quia
scilicet remanet adhuc vinculū il-
lus dimisse cū viro p̄ore. Item cō-
fucatur error iste ab apostolo i.
cor. i. dicente. hīs autē qui matri-
monio cōiuncti sunt p̄ceptio non
ego sed deus vxoꝛem a viro non
discedere q̄ si discesserit manere in
nuptam aut viro suo cōsistari et
vix vxoꝛem non dimittat. hec apo-
stolus. Dicitur et error ē p̄batus
simus ostenditur quoniā insepa-
rabilitas matrimonij videtur esse
de lege nature. Quod sic patet.
Matrimonij enī ex intentiōe na-
ture ordinatur ad educationem p̄-
lis nō solum per tempus sed per

totam vitam proles. **Unde de lege**
 nature est qd parentes heredes
 vt filij parentum sint heredes. Et
 ideo cum proles sit cōe bonum vi
 ri et vxoris oportet eorum societa
 tem perpetuo manere indiuisam se
 cundum legis nature dictamē. Et
 ita patet qd inseparabilitas matri
 monij sit de lege nature. **Secun**
do idem ostenditur sic. Naturalis
 quidem sollicitudo in est hominib⁹
 de certitudine proles. Unde qui an
 q; certitudinem proles impediunt
 faciunt contra naturalem instinc
 tum humani speciei. **Si autem**
 vir possit vxorem dimittere vel vx
 or vicum et alterā copulari impe
 ditur certitudo proles cum mu
 lier a primo cognita postmodum
 a secundo cognosceretur. **Est ergo**
 contra naturalem instincum spe
 ciei humane qd mulier separaretur
 a viro. **Tercio confutatur error**
 prefatus sic. inter vicum et muhe
 rem amicitia maxima esse videtur
 non solum in actu carnalis copu
 le que etiam inter bestias quan
 dam suauem amicitiam facit sed
 etiam ad totius domesticæ conuer
 sationis consortium. vnde in sig
 num hui⁹ homo propter vxorem
 relinquit patrem et matrem vt
 dicitur genese secundo. **Non est**
 ergo licitum primo inconuenien
 tissimum matrimonium dissolui.
Quarto idem ostenditur et con
futatur error prefatus sic. Necessē

est ad id quod est optimum in ho
 mine omnia alia ordinari. **coniū**
ctio autem maris et femine non
 sic solum est ordinata legibus se
 cundum qd ad prolem generandā
 pertinet vt est in alijs animab⁹
 bus sed etiam secundum qd con
 uenit ad bonos mores quos recre
 tatio disponit vel quantum ad ho
 minem secundum se vel secundum
 qd homo est pars domesticæ fami
 lie aut pars societatis. **Ad que**
quidē bonos mores pertinet indiuisa
coniūctio maris et femine. Sic eni
 fidelior amor vni⁹ ad alēū erit dū
 cognoscūt se indiuisibilitate coniūctos
 et erit vtriq; sollicitior cura i eb⁹
 domesticis dū se perpetuo amāntes
 i eadē rerū possessōe estimāt. **H**
trahunt etiam ex hoc discordiarū ori
gines quas oportet acide si vir
et vxorē dimitteret inter vicū suū et ppi
qs vxoris sit firmior iē affiēs dilec
ctio. Tollunt etiā adultēriōz occasiōes
 qd daret si vir vxorem dimitte possit
 aut cōiūcto. **Per hoc enī daret vi**
a facile sollicitudini matrimoniā
aliena et inuēntia iduēntia si
iuxta stulticiā erroneā machoēti
licitū foret epudicē vxorē. nec ppi
et macho ad hūc errorē astruēdy
moueri debuit qd i vni lege pmissū
fuit epudicē vxoris qd h' radū ē ppi
iudicōz dicitā vt dicit pps ma. 3.
qā pni erant ad occasiōē vxoris
Permissū est ergo minus malū
ad excludendum maius malum

ifinita

Marginal notes in a smaller hand, partially illegible due to fading and bleed-through from the reverse side. Some legible words include "materia", "conuenit", "ad id", "quod", "est", "optimum", "in", "hominem", "omnia", "alia", "ordinari", "coniunctio", "autem", "maris", "et", "femine", "non", "sic", "solum", "est", "ordinata", "legibus", "secundum", "quod", "ad", "prolem", "generandam", "pertinet", "ut", "est", "in", "alijs", "animabus", "sed", "etiam", "secundum", "quod", "conuenit", "ad", "bonos", "mores", "quos", "recreatio", "disponit", "vel", "quantum", "ad", "hominem", "secundum", "se", "vel", "secundum", "quod", "homo", "est", "pars", "domesticæ", "familie", "aut", "pars", "societatis", "ad", "que", "quidem", "bonos", "mores", "pertinet", "indiuisa", "coniunctio", "maris", "et", "femine", "sic", "eni", "fidelior", "amor", "vni", "ad", "alium", "erit", "dum", "cognoscunt", "se", "indiuisibilitate", "coniunctos", "et", "erit", "vtriq;", "sollicitior", "cura", "in", "eibus", "domesticis", "dum", "se", "perpetuo", "amantes", "in", "eadem", "rerum", "possessione", "estimant", "H", "trahunt", "etiam", "ex", "hoc", "discordiarum", "origines", "quas", "oportet", "acide", "si", "vir", "et", "uxorem", "dimitteret", "inter", "vicum", "suum", "et", "propter", "quod", "uxoris", "sit", "firmior", "in", "affines", "dilectio", "Tollunt", "etiam", "adulteri", "occursum", "quod", "daret", "si", "vir", "uxorem", "dimitte", "possit", "aut", "coniuncto", "Per", "hoc", "enim", "daret", "via", "facile", "sollicitudini", "matrimonii", "aliena", "et", "inuentia", "iduentia", "si", "iuxta", "stulticiam", "erroneam", "machoeti", "licitum", "foret", "epudicem", "uxorem", "nec", "propter", "et", "macho", "ad", "hunc", "error", "astruendum", "moueri", "debuit", "quod", "in", "vni", "lege", "permissum", "fuit", "epudicem", "uxoris", "quod", "h' radum", "est", "propter", "iudicorum", "dicitam", "vt", "dicit", "propheta", "ma. 3.", "quia", "prius", "erant", "ad", "occursum", "uxoris", "Permissum", "est", "ergo", "minus", "malum", "ad", "excludendum", "maius", "malum".

**Capitulum xxxv. in quo ostenditur
error p[ro]phet[ar]um machometi**

Prophetia perfid[us] machometus erravit grauius con-
cedendo tanq[ua]m licitum adulteriu[m] et
fornicatione[m] na[m] cum mulierib[us]
emptis et captiuis licitum dicit et
se concubere. Hoc eni[m] adulteriu[m] est
quia multociens emit pater stu-
p[er]atam a filio et e[con]uerso filio vel
fratre a patre corruptam vel a fra-
tre. Unde in capitulo xxxij. alchora-
ni inquit Castitatem seruate nisi
cum p[ro]p[ri]is vxoribus aut sibi sub-
iectis et anallis obseruatibus in-
de na[m]q[ue] nulla fiet q[ue]re[m]oia. Dicit
eni[m] machometus sibi a deo fuisse
concessum q[uo]d ad vxores alioru[m] pos-
set accedere vt viros virtuosos et
p[ro]p[ri]as generaret in quo errore se-
natus videtur nicholaitas h[er]eticos.
Error iste huiusmodi bestialis ma-
chometi aptissime confutatur ex
dina lege et sacro eu[an]gelio. Non
eni[m] est dicendu[m] licitu[m] esse quod ma-
nifeste contra dinu[m] p[re]ceptum est.
Inter alia aut[em] dine legis p[re]cepta
habetur non mechaberis exo. xx.
Item leuitici xx. dicitur Si mecha-
tus quis fuerit cu[m] vxore et adulte-
riu[m] p[re]trauerit cum vxore propi-
ni sui morte moriatur et mechus
et adulter. Item deut. v. Non co-
cupisces vxore[m] p[ro]p[ri]i tui. Item tho-
bio iij. dicitur Attende tibi ab o[mn]i
fornicatione et p[re]ter vxorem tua[m]
non patiaris aham cognoscere. It[em]

reprob[us] error p[re]fatus ostendi-
tur ex eu[an]gelio p[ro]p[ri]i mathei v. in-
quit cristus iudeis Audistis quia
dictum est antiquis no[n] mechabe-
ris et ego dico vobis q[uo]d viderit mu-
her[em] ad concupiscendam ia[m] mecha-
tus est in corde suo si reprobat[ur] e-
ciam satis testimonio apostoli Cu[m]
ait ad eph[es]os v. Omnis fornicator
aut immundus no[n] habet partem i[n]
regno dei. Secundo error ille in-
de reprobandus venit quonia[m] con-
tra legem nature esse videtur. Quod
sic ostenditur. Illa quidem actio vi-
ditur esse contra legem nature que
n[on] e[st] conueniens fini debito siue q[ui]a n[on]
ordinat[ur] ad ipsum per actionem
agentis siue quia de se est imp[ro]p[ri]a
portioata fini illi. Finis aut[em] que
nat[ur]a ex concubitu intendit e[st] p[ro]les p[ro]-
creanda et educanda et vt bonu[m] h[ab]e-
retur posuit delectationem in
coitu vt constantinus dicit. Quia
q[ui]a ergo concubitu[m] videtur p[ro]pter de-
lectatione[m] que in ipso est no[n] refe-
rendo ad illum fine[m] a natura inte[n]-
tu[m] contra naturam facit. Cum aut[em]
nome[n] concubine exprimat conuictio-
ne[m] qua solus concubitus p[ro]pter se
ipsu[m] queritur. Patet q[uo]d contra lege[m]
nature sit accedere ad concubinam
no[n] conuicta sibi matrimonio q[uo]d co-
cubina vocatur. Nec obstat si dica-
tur q[uo]d aliquis quandoq[ue] ex tali co-
cubitu prolem querat quonia[m] ad
huc non est conueniens ad proles
bonu[m] in quo no[n] solum intelligitur

ipſi procreatio per quam proles
eſſe accipit ſed etiam educatio et
iſtructio per quā accipit nutrime-
tum et diſciplinā a parentibus in
quibus tribus parentes probi cōſi-
tur ſecundum phiſophum octavo ethico-
rum Cum autē educatio et iſtruc-
tio proli a parentibus debeantur
per longū tempus exigit lex na-
ture vt pater et mater in longum
tempus conmaneat ad ſubueni-
endum cōiter proli **H**ec autem ob-
ligatio ad cōmanendum feminā
viro matrimonium facit Pater et
go q̄ merito reprobatur cōcubina-
rium et error prefatus machometi.
Nec debuit mouere machometū
ad hūc errorem q̄ antiqui patres
vt abraham iacob et dauid lega-
tur cōcubinas habuiſſe quoniam
ille vxores fuerunt non tamē dice-
bantur vxores **U**nde ḡ. lvi. dicitur
q̄ Rachel dedit Balā ancillam
ſuam viro ſuo in cōiugium vt de ea
ſuſciperet prolem et ſic cōcubina-
rins ille cōcubitus fuit in veritate cō-
iugalis **P**roterea vt dicit ſanctus
thomas antiqui patres ea diſpen-
ſatione qua plures vxores habe-
bant ad ancillas accēdebant pro-
rio affectū **U**nde in illis non fuit
brutalis libertas quam lubritus
machometus cōceſſit ſuis **¶** Ca-
pitulum xxxvi. in quo confutatur
error xxxi. machometi

Item beſtialis machometi
gauiſſimo errore erraſſe vi-

deſur cōcedens tamen licitam
peccatum contra naturam q̄ ſum-
ma et infelicitatis et ſclerum dicitur
licet ipſi ſaraceni pallient qui
buſdam honeſtis expoſitionibus
dicit enim ſaracenus nō poluante
ſe cū infidelibus miſi credant et de
mulieribus dicit mulieres vt. tre a-
ra. ia veſtra ſunt vt. imini eis vt
vultis **Q**uod reprobandus et cre-
tandus ſit error iſte non eſt op-
pugnatus testimonijs vti quia de
ſe omnibus notum eſt **U**nde mag-
nitudo in huius criminis p̄ ſacra-
ſcriptura oſtendit ḡ. lxxij.
Ubi dicitur q̄ ſodomitae erant peſſi-
mi homines et ḡ. lxxvij. inquit do-
minus **C**lamor ſodomorum venit ad
me **U**bi dicit gregorius **S**euitas tā-
te et maudite turpitudinis annua-
tionem et dubitationem parit in
audiente. ſecūdo magnitudine illius
criminis oſtendit magnitudo vin-
dicte que ſūpra eſt de eo **N**am v-
na cauſarum diluuii fuit hoc pecca-
tū vt dicit methodius **P**roterea ap-
ter hoc peccatū pluit deus ignem
et ſulphur ſupra ſodomam vt ha-
bet ḡ. xix. **¶** Capitulum xxxviii.
in quo confutatur error xxxii.

Item beſtialis machometi
inter alios errores aſſert
in alia vita poſt reſurrectionem uſu
eſſe ciborum veſtimentoū reuolen-
tium **D**icit ſepe in ſuo libro oſten-
dit in quo errore ſecutus eſt here-
ticos dictos aliaſtes q̄ vt eſt

aug⁹ p^o de civitate dei **A**fferunt eos
qui resurgunt immoderatissimis ci-
bis et potibus carnalibus vacatu-
ros ut nullam modestiam aut me-
suram teneant. **Q**ui error facile
stultus ostenditur cum appetitissime
contradicit doctrine christi et rationi.
Quod doctrine christi contradicit patet
Nam mathaei xxij. interrogatus
est a sacerdotibus de muliere que sep-
te viros habuit successue cuius es-
set in resurrectione respondit dicens
Erat is nescientes scripturas nec
virtutem dei. in resurrectione enim
non nubent id est viri non accipiunt
vires nec nubentur id est mulie-
res non accipiuntur a viris quia
homines non resurgunt ad vitam
mortalem tibi et veneris utentem
Sed erunt sicut angeli. glo. sine
labe et corruptione visione divina
faventes **P**roterea error iste appetitissime
rationibus confutatur. p^o
sic. resurrectio futura erit ad vitam
imortalem ut patet. unde psalms. p^o
dicitur **D**icitur peribit deus mortem
in sempiternum. **E**t osee. xij. se-
cundum translationem. lxx. inter-
pretum. absorpta est mors in victori-
a. **E**t apoc. xx. **M**ors ultra non
erit. **E**t machomet⁹ ipse in libro
suo de doctrina sua dicit quod postquam
omnia mortua fuerint deus occidet
mortem et postea resurgunt imor-
tales et integri **C**um ergo omnino
sublata erit mors necesse erit a re-
surgentibus subtrahi ea que cor-

ruptibili vite deseruunt suo ad
mortalitatis vite statum ordinari
Manifestum est autem quod ciborum usus
corruptibili vite deseruit **A**d hoc
enim cibos assumimus ut corruptio
que posset accidere ex consumptione
naturale humidi evitetur. **E**st
etiam in presenti necessarius usus
ciborum ad augmentum quod post resur-
rectionem in hominibus non erit
quia omnes in debita quantitate
resurgent **D**imiliter coniunctio ma-
ris et femine corruptibili vite des-
eruit **O**rdinatur enim ad generationem
per quam quod perpetuo conserva-
ri non potest in individuo in specie con-
servetur **C**um autem ut dictum est
resurgentium vita sit incorruptibilis
homines enim idem numero con-
servabuntur ergo fatuum est et ir-
rationabile dicere quod in resurgenti-
bus sit ciborum aut venerorum usus
Quod secundo sic. **V**ita resurgentium
non minus ordinata erit quam presentis
sed magis in hac vita usus ciborum
ordinatur ad aliquem finem. ad
hoc enim cibos assumitur ut per di-
gestionem convertatur in corpus
Si ergo post resurrectionem erit cibo-
rum usus oportebit quod ad hoc sit
quod convertatur in corpus. **C**um er-
go a corpore resurgentis nichil est
solvetur eo quod erit incorruptibile
oportebit dicere quod totum quod con-
vertitur ex alimento transeat in aug-
mentum **E**t ita oportebit quod corpo-
ra resurgentium in infinitum augeantur

aut oportet dicere qd erunt ibi
tot egestiones et alie feditates
vt tantum resoluatur quantum
conuertitur quorum vtrunqz est
inconueniens. **N**ec valet qd ip
se machometus dicit in libro de
doctrina sua quia non erit ibi e
gestio sordium sed purgatio per
sudorem. **E**t ponit exemplum
de puero in utero matris qui vt
dicit nutritur et non egerit. **R**z re
sponso ista nichil valet vt patet
insipientia. quoniam corpora re
surgentium ita erunt incorrup
tibilis qd nichil possit resolui ex
eis. vnde manifeste patet qd non
est simile de vno et de altero

Tercio sic. Venereorum vs
us ad generationem ordinatur
si ergo post resurrectionem erit
venereorum vsus nisi sit frustra
sequitur qd etiam tunc erit genera
tio hominum sicut et nunc. **D**ic
ticitas enim lesio et plaga na
ture est que non potest esse in op
timo statu humane nature cuius
est status post resurrectionem.
sequitur ergo qd multo fecundior
et multiplicior erit ibi proles pro
tempore illo qm hic. **C**um ergo
mors in terra illa non erit crescet
ibi populus in infinitum. **F**inita e
aut regio paradisi illius et omnis
regio corporalis quare breui tēpōe
necesse habebit epiē magna pars
populi illius de paradiso et creatu
ris necesse erit aliam regionem ad

habitationē eorum et non vnā
solam sed etiam infinitas quoniam
impossibile est quāvis qz regioes
finitas qmāqz sunt homines ca
pere infinitos. **S**i vero quis dicat
qd in resurgentibus erit vsus abo
rum et venereorum non propter cō
seruationem aut augmentū corpo
ris nec propter cōseruationem
spei vel hominū multiplicationē
sed propter solam delectationem
que in hīs actibus consistit. ne a
liqua delectatio in vltima remun
eratione desit. **D**icit expresse dicit
machometus in libro de sua doctri
na. **P**atet quidem hoc inconueni
enter dici vt deducit sanctus tho
mas in somma contra gentiles.
quia vita ēsurgentium ordinatior
est qm vita nostra. **I**n hac autē vita
inordinatum et viciosum est si qz
et venereis vtatur propter so
lam delectationem et nō propter
necessitatem sustentandi corporis
vel proha procreande et hoc rati
onabile. **N**am delectationes
que sunt in premissis actionibus
non sunt fines actionum sed con
uerso. **N**atura enim ad hoc ordi
navit delectationes in istis acti
bus ne alimenta propter laborem
ab istis actibus necessariis nati
re deficerent quod contigeret nisi
delectatione prouocarentur. **E**st
ergo ordo preposterus et indecōs
si iste operationes propter solas
delectationes exercantur nullo

ergo modo hoc in resurgentibus
est quorum vita ordinatissima po-
nitur. Multa alia possent induci h.
quia mani estus est error illius
supercedemus. Non obstat autē
didicis nec in aliquo errori macho-
meti suffragatur. q̄ adam ante pec-
catum vitam habuit immortalē
et tamen abis et vneatis uti po-
tuit in illo statu. cum ante sit dic-
tū. **C**rescite et multiplicamini. Ita-
rum de omni ligno qd̄ ē in paradi-
so comedite. **T**um primo quia alia
ent immortalitas et incorruptio re-
surgentium. et alia que sunt in adā
resurgentes enī immortales erūt
et incorruptibiles ut mori non pos-
sint nec ex eorum corporibus ali-
ud resoluā. **A**dā autem sic fuit i-
mortalis ut posset non mori si nō
peccaret. et posset mori si peccasset.
Et eius immortalitas sic seruari
poterat non q̄ nichil resoluere
ab eius corpore sed ut contra reso-
lutionem huiusmodi ei subueniri
posset per aliorum assumptionem
ne ad corruptionem eius corp⁹ p-
ueniret. **N**ec etiam obstat predic-
tis q̄ xps post resurrectionē legi-
tur comedit et bibisse quoniam
xps post resurrectionem nō come-
dit propter necessitatem sed adde-
monstrandum sue resurrectionis v-
ritatem. **U**nde abis ille non fuit cō-
uersus in carnem sed resolutus in
preiacentē materiam. **N**ec autē cau-
sa cōdendi non erit in resurrexio

ne cōi. **¶** **C**apitulum xxxviii. in q̄
defutur error xxxii. machometi

Bestialis machometus scitu-
tus quosdam insipientes a
ti quos patum a bestijs differētes
posuit felicitatem et beatitudinem
in carnalibus delectationibus ci-
borum et potuū et vneatorū vsu.
Dec totum al horarum carnalē
et spurcissimā felicitatem sue gen-
ti in alia vita promittere non pu-
duit. **D**elicias quidē primo epula-
tū corporaliū. dapiferos et pi-
ernas anglōe dicit. **D**ecundo p-
ciositatem vestū et lectōrū. et vni-
braulorum amenitates. **T**ercio
delicias concupiscentiarum et blan-
dimentoū mulierū. **Q**ui error nō
solum apud xpiane religionis cul-
tores hētā apud gētiles philoso-
phos qui beatitudinem nouerūt
in operatiōib⁹ intellectiue partis
consistere. iudicatur bestialis vitā
huiusmodi voluptuosam nō homi-
num sed p̄uidum esse asserentes
ut patet primo ethicorum. **H**ic et
ror licet ex precedentis erroris re-
probatione satis reprobatus et
stultus ostendatur. nichilomin⁹ ad
plenius ostendendam bestialitatem
et amentiam iphus machometi
hoc ipsum auctoritatibus et ratio-
nib⁹ pauca tamen approbabit⁹
q̄ beatitudo futura dīne legis ob-
uatoribus promissa nō in vsu v-
luptatum sensibiliū ut bestialis
machometus scitus epianus

fatue asseruit. sed in actu superio-
 ris intellective et a specu nobilis
 sinni obiecti quod est deus scilicet
 in visione faciali ipsius dei sic.
Autoritate primo patet scilicet
 prophete dauid dicentis in psal-
 mo tricesimo quinto. Apud te est
 fons vite et in lumine tuo videbi-
 mus lumen quasi diceret. In lumi-
 ne cognitionis tue est vita. Item
 psalmo de cimo quinto. Adimple-
 bis me leticia cum vultu tuo. glo-
 sa ut nichil ultra desiderem cum facie
 ad faciem te videre. **I**tem iob xxxij.
Videbit faciem eius in iubilo. **I**tem pps
Jo. de cimo septimo ait. **H**ec est vita eter-
 na ut cognoscant te solum ve-
 rum deum et quem misisti ihesu-
 cristum. Item mathei vicecimo octo
 ait dominus. In resurrectione
 nec nubent nec nubentur sed erunt
 sicut angeli dei id est beatitudo ho-
 minum erit similes beatitudinis an-
 gelorum sed eorum beatitudo non con-
 sistit in voluptate corporali sed in
 visione divinitatis ergo et cetera.
 de qua apostolus. **V**idemus nunc
 per speculum et in enigmate tunc
 autem facie ad faciem. **P**ostea Jo.
 euangelista ait. Cum apparuerit
 similes ei erimus. Similitudo au-
 tem ista consistit in participatio-
 ne sue beatitudinis. **C**onstat autem
 quod beatitudo dei non consistit in vo-
 luptate corporali quia hoc nephas es-
 set intelligere ergo similitudo erit
 quo ad visionem sue essentie ipse

enim per essentiam suam suam sub-
 stantiam intelligit et hec divi-
 ditatis est summa felicitas ho-
 minum et angelorum. **E**stimet qui
 potest quanta quamque iocunda com-
 mune et indissolubilis est creature
 humane creatori unica coniunctio
 ubi claritas quam creator habet
 per plenitudinem creature dabitur
 per plenitudinis participationem
 quam ille habet per naturam huic
 dabitur per gratiam ut ait ricardus
 super apoc. libro septimo.
Ratione vero multiplici prefatus
 error confutatur et ex bestiali pec-
 tore emanasse ostenditur. **P**rimo
 sic. **B**eatitudo ultima hominibus
 in premium sanctorum operum per
 missa consistit in hijs que omnem
 humane virtutis facultatem exce-
 dunt dicit propheta ysaie quat-
 to. **V**isus non vidit nec auris
 audiuit nec in cor hominis ascen-
 dit que preparavit dominus dili-
 gentibus se. **E**t apostolus ad
 romanos octavo. **N**on sunt
 condigne passiones huius seculi
 ad futuram gloriam que revelabi-
 tur in nobis sed felicitas quam
 seductor et pestifer ille machomo-
 tus promittit non est in alijs vis
 maioribus quam habeat vita presens.
Promittit enim fluvium lactis et vini
 et mellis. **U**n non promittit eis alios li-
 quores secundum spiritum quam habeat vita ista
 et si forte gustu suaviores et eodem se
 habet de saporibus cum determinati

(Marginal notes on the right edge of the page, partially cut off)

sint numero sp̄erum suarum nec
amphiores nec alij esse possunt.
Et eodem mō se habet de omnib⁹
generibus ciborū. Quare manifestum
est q̄ non aliam felicitatem
promittit eis carnalem q̄ habeat
vita ista. sed eandem maiorem ⁊
meliozem. Ex quo manifeste patz
q̄ assignando felicitatem futuram
tam propinquā vite presēti turpi-
ter errauit assignando hominis fe-
licitatem in bonis corporalibus.
Veniendo sic Felicitas est quoddā
bonum hominis proprium. bruta
enī non possūt dici felicia nisi ab-
usus delectationes aut carnales
sūt cōes hominib⁹ et brutis ergo
errauit machometus in talibus be-
atitudinem hominis ponendo. **U**n-
de grauiter totam humanam natu-
ram videtur offendisse q̄ hominēs
brutis animalib⁹ coequauit dū
nō aliā felicitatē hoib⁹ posuit q̄ etiā
bruta animalia possunt coicere qd̄
est incoeuens. Nam idcirco
soli animantium ad aspectū celi e-
recti sumus vt summū bonum nos-
trum non in terra non in censu s̄
in sumo esse crederemus quod sa-
tis proprie poeta designauit dicēs
Dionaq; cū spectent aī alia cete-
ra terram. os homini sublimē de-
dit celūq; vidē. Iussit ⁊ erectas ad
sydera tollere vultus. Ipsi ergo sibi
renuntiant seq; nature hominum
abdicant inquit lactantius. Qui
non sursum aspiciunt sed deorsum

nō forte idipm̄ qd̄ erecti sum⁹ s̄ cā
homi attributū putāt. **T**er⁹ sic **U**l-
tim⁹ finis ē nobilissim⁹ eozū q̄ ad
rē ptinet. habz enī rōnē optimi.
s̄ delectatiōes carnales nō iueiunt
homi s̄ m̄ id q̄ ē nobilissimū i eo qd̄
ē intellect⁹ s̄ s̄ s̄. ergo error ē i
talibus delectatiōibus ponere de-
lectatiōem hominis. **Q**uarto sic
Sūma perfectio hominis esse nō
potest in hoc q̄ coniūgitur rebus
inferioribus se. sed per hoc q̄ coniū-
gitur altui rei altioris. **F**inis enī
melior est hīs que sunt ad finem.
sed delectatiōes carnales consistūt
in hoc q̄ homo scāndum sensū cō-
iūgitur aliquibus rebus se inferi-
oribus scilicet sensibilib⁹. **E**rgo er-
ror magnus est in talibus homi-
nis felicitatem ponere. **Q**uinto in
illo est maxime ponēda felicitas
per quod homo maxime appropi-
quat ad deum qui beatificator est
angelozum et hominū. **S**ed p̄ dele-
ctatiōes predictas carnales max-
ime impediē homo a maxima ap-
propinquatione ad deum que fit
per cōtemplatiōē quam maxime
impediunt predictae delectatiōes
sensibiles. **S**unt enī quedam vin-
cula mentū humanarum ⁊ excecā-
menta oculoꝝ intellectualū vt
clare experimur. **U**nde si quis cri-
stimat habundantia potationum
et ubi se frui posse et vacare sapi-
entie ipse desipit. **E**rgo maximus
error ē in talib⁹ ponere felicitatē

Dexto sic **C**ū hīs delicijs sensibili-
bus quas ponit machometus a-
erūt deliciae spirituales aut nō . si
sic . manifestum est q̄ se non com-
patiuntur . spūales enī deliciae na-
turam humanā ad se trahūt ⁊ i se
to tam rapiūt ⁊ carnalia sentire nō
patiuntur ea hora qua humanā
mentem atigerūt . Unde vt dicit
bernardus . Quomō ignis et aq̄
simul eē nō possūt . sic spirituales ⁊
carnales deliciae i eodem se nō cōpa-
tiuntur . Non poterūt ergo simul
esse felicitas spiritualis et ista quā
ponit machometus carnalis . **S**i
vero dixerit q̄ alternatim hoc est
q̄ altera post alterā fruētur in vi-
ta illa . tunc sequitur ex necessitate
q̄ neutra erit plena cū neutra sit o-
tinua . Continuitas enī pars est
felicitatis . **P**roterea ipsa experientia
a sensus manifestū est q̄ gustan-
tes delicias spūales statim fastidi-
unt carnales . sicut dicit sanctus
aug⁹ quia gustato spiritu desipit
omnis caro . quare impossibile ē
vt volūtaie spūales in patria rede-
āt ad carnales . violentia autē vel
surreptio ibi locū non habet . ergo
semel admissio ad felicitatē spūalē
ab ea vel ad modiciū diuertere vel
seuigi nūq̄ libebit . Impossibile ē
ergo alternatī vtrāq̄ felicitatem
ibi obtineri . **N**ecessario est igitur
felicitatem spirituales vel omni-
no ibi non esse vel solam esse hoc
est prae carnalem illam quam

ponit machometus tum nec esse
posse simul cum illa . nec alterna-
tim nec post illam nec ante illam .
Si vero dicant q̄ ibi non est felici-
tatis spūalis illa autem est indubi-
tante potissima ac nobilissima maxi-
maq̄ pars felicitatis . si tamen ⁊
alia ē pars aliqua eius . ergo ex
dictis sequē q̄ machomet⁹ felici-
tatē nō posuit s̄ p̄m felicitatis .
si pars dōa sit et illā modiciā atq̄
vilissimā quā carnalem suam posu-
it . **P**roterea septimo sic . **U**bi est
talis voluptuosus vsus cibi et po-
t⁹ et venēoz . erit necessariō otinua
et magna corporū huānoz exma-
nitio et resolutio transmutatio di-
gestio sompn⁹ et hui⁹mōi quali-
a in vita ista sētim⁹ . **E**rit ergo ibi
multitudo sudorū egestionis ⁊ ven-
nationis tanta . q̄ tantem locus
paradisi illius quācūq̄ fuerit
amplus non poterit capere sterco-
ra et vrinas hominū . quid ergo
est paradisi illa machometi . ni-
si taberna inde fessā mgurgitati-
onis et perpetuo fedicitatis et tur-
pitudinis prostibulum atq̄ volu-
tabium porcorum . **P**roterea au-
tem in nominandas alias fedita-
tes que ex hīs comixtionibus
maris et femine sequuntur . quod 157
autem dicit machometus ange-
los pincernas futuros esse atq̄
dapiferos eorum qui ei crederent
et legem suā seruarent . quis non
derideat aut quis non rideat

angulos sanctos felicitatem illam
quam nec oculus vidit nec auris
audiuit nec in cor hominis descen
dit de serere vt lectos parent eis ⁊
conēt ad turpitudines exercēdas
Et vt angelice bñitudis excellētiā
cōmūent in cōgnariā seu dapi
feram aut p̄m̄etnāiam seruitutē
que multo vilior est q̄ seruire por
cis. Unde patet q̄ bestialis iste ho
mo machometus nec seipsum no
uit q̄ animal rationale esset nec
felicitatem patrie quid esset appre
hendit. in quo plane non solum
in dōctū et impium sed cecum ⁊ de
licum atq; bestialem se probauit
Nec mouere debuit machometū
aut quemcūq; alium ad hui⁹ mo
di errorem sectandum. q̄ aliquē
auctoritates ē priant i sacra scrip
tura que vsum ciborum post resur
rectionem videntur promittere ho
minibus. vt est illud ysa. xxxv. v
bi dicit. **F**aciet domin⁹ exercitiū
omnibus populus in monte hoc ⁊
uiuū pinguiū viuū vndermie
pinguiū medullatorum vndermie
desecare. et similes. Quoniam iste
auctoritates spūaliter intelligende
sunt. Proponit enī scriptura dīna i
telligibilia sub similitudine sensibi
liū vt animus noster ex hīs que
nouit discat incognita amare. Ait
enī beatus gregorius in quadam
omelia. Regnum celorum idcirco
terrenis cibis simile dicit vt ex
hīs q̄ aīn⁹ nouit surgat ad iōgta

⁊ p̄ ea q̄ didicit q̄ si ofiat⁹ calefcāt.
vt p̄ h⁹ q̄ scit notū diligere discat i
cognita amare. Et secundum hūc
modum delectatio que est in contē
platione sapientie et assumptioe
veritatis intelligibilis per intellec
tum nostrū per vsum ciborū in sac
scriptura cōsueuit designari. secun
dum illud prouerbiorū i. quod
de sapiētia dicitur. miscuit vinum
⁊ posuit mensam misit ancillas su
as vt vcarēt ad arcē ⁊ ad memia
tuitatis. Si quis est paruulus ve
niat ad me. insipientibus locuta
est venite comedite panem meum
et bibite vinum quod miscui vob̄.
Et eccl̄. xv. dicitur. Cibauit illum
deus pane vite et intellectus ⁊ aq̄
sapientie potauit illum. De ip̄a
sapientia eciam dicitur prouerbi
orum tercio. Signū vite est hīs q̄
apprehendēt eā ⁊ qui timebit illā

beatus. Similiter quod dominus
dicit luc̄. xxiij. Ego dispono vob̄
sicut disposuit michi pater meus
vt edatis et bibatis super mensā
meam in regno meo. non potest de
cibo corporali vel potu intelligi sed
de eo qui in mēsa sapientie sumi
tur de quo dictum est. Unde patet
q̄ ppter predictas auctoritates ac
similes non congruit dicere q̄ ē sūe
gentis cibus corporalius vtantē

Capitulum xxxix. in quo respō
detur ad rōnes q̄sdā ip̄i⁹ macho
meti iuuenim⁹ duo fuisse

P

motiã ad affirmandũ voluptuosã
carnalẽ et bestialẽ felicitatẽ quã
ponit. **P**rimũ est vt verbis eius
formã hãret vtat quia si vllum ob
lectamentũ in paradiso desset bea
tudo minie plena esset. **S**ecũdũ
est qd frustra deliciae essent vt puta
mulieres si voluptas desset. prop
terq; cõcludit potẽ ille machome
tus qd quicquid volunt presto est
et quascũq; & quẽcumq; volũt ha
bent omnia ad libitũ sine mora et
difficultate ita quidẽ qd quas hic
vixores habuerũt fideles habebunt
et illic. ceterẽ concubine erũt. an
cillarũ vero non erit numerus. hec
ille. **A**d que motiua spãli capitulo
respondere decreuim⁹. ne forte sim
phases qui ex leuib⁹ moueri quã
toq; solent talibus motiuis tãu
bare a recta fide contingent. **O**s
tendem⁹ autẽ hui⁹ moi motiua n̄
solum non cogere talem voluptuo
sam felicitatẽ ponẽdã esse. sed p
cedere exignozãtissimo et bestiali
homine. **P**rimũ autem motiuũ fa
cilitate repellitur. quia cũ vera bea
tudo hominis que spãt in alia vi
ta cõueniat homi secũdũ id quod
nobilissimũ est in eo. qd est intel
lectus respectu nobilissimi obiecti
quod est ipse deus. delectationes
que ad beatitudinem pertinent n̄
sensibiles que cões sunt poras et
azinis alijsq; aialibus brutis di
cẽde sunt s; spũales. i quib⁹ cõica
mus cum angelis. **U**nde delectatio

nte sensibiles quas machomet⁹
ponit non pertinet ad beatitudinẽ
hominis p̄mo neq; beatitudo vna
sustinet hui⁹ modi delicias sed ab
strahit ab eis sicut i superiorib⁹
manifesta luce monstrabim⁹. **P**ro
ter quod cessabũt necessario in a
lia vita. quare manifestũ est verbũ
veritatis quod legim⁹ math. 22. qd
in resurrectione neq; nubent neq;
nubẽt s; erũt hoies sicut angeli dei
i celo. **E**t idẽ habet⁹ luce pp. **U**n̄ ti
diculũ ẽ delectatiões sensibiles hui⁹
moi qre i qb⁹ nobiscũ aialia bru
ta cõicãt vbi exspectãt delectatio
nes altissie i qb⁹ cũ angel cõicãt q
erũt i visioẽ p̄me lucis & gustu sũ
me bonitatis que nobis et ange
lis sunt cões. **U**nde p; manifeste
argumẽtũ machometi. **E**ũ arguit
si vllũ oblectamentũ i paradiso de
esset beatitudo minie plena esset vanũ
esse et vanũ vitibus. quoniam
vt iã dixim⁹ oblectamta carnali
a qualia ipse machomet⁹ describit
nõ p̄tinent ad veram beatitudinẽ
hominis p̄mo apud eadẽ sapiẽtes
argumentũ eiuẽ in contrariũ va
lidissime imilitat arguendo sic. **I**n
paradiso erunt oblectamenta & se
sibiles delectationes quas macho
met⁹ describit g. seq. qd ibi n̄ est v
ta nec pleã beatitudo oĩa p; qm vt
supi⁹ aptissis rõmib⁹ oñdim⁹ dele
ctatiões tales sensibiles cũ delectati
õib⁹ intellectualibus siue spiritu
alibus esse simul non possunt.

... motiua ad affirmandũ voluptuosã
carnalẽ et bestialẽ felicitatẽ quã
ponit. Primũ est vt verbis eius
formã hãret vtat quia si vllum ob
lectamentũ in paradiso desset bea
tudo minie plena esset. Secũdũ
est qd frustra deliciae essent vt puta
mulieres si voluptas desset. prop
terq; cõcludit potẽ ille machome
tus qd quicquid volunt presto est
et quascũq; & quẽcumq; volũt ha
bent omnia ad libitũ sine mora et
difficultate ita quidẽ qd quas hic
vixores habuerũt fideles habebunt
et illic. ceterẽ concubine erũt. an
cillarũ vero non erit numerus. hec
ille. Ad que motiua spãli capitulo
respondere decreuim⁹. ne forte sim
phases qui ex leuib⁹ moueri quã
toq; solent talibus motiuis tãu
bare a recta fide contingent. Os
tendem⁹ autẽ hui⁹ moi motiua n̄
solum non cogere talem voluptuo
sam felicitatẽ ponẽdã esse. sed p
cedere exignozãtissimo et bestiali
homine. Primũ autem motiuũ fa
cilitate repellitur. quia cũ vera bea
tudo hominis que spãt in alia vi
ta cõueniat homi secũdũ id quod
nobilissimũ est in eo. qd est intel
lectus respectu nobilissimi obiecti
quod est ipse deus. delectationes
que ad beatitudinem pertinent n̄
sensibiles que cões sunt poras et
azinis alijsq; aialibus brutis di
cẽde sunt s; spũales. i quib⁹ cõica
mus cum angelis. Unde delectatio

Proterea si verum est quod nullum
oblectamentum carnale aut sensi-
bile defecturum est future beati-
tudi sine paradiso machometi. cum
varijs et diuersis oblectamētis
homines afficiantur utpote quidā
in cibis quidam in potib⁹ quidā
in luxuria. quidam in ludo. quidā
in venationibus. quidā in piscari-
onibus. quidam in hastiludijs.
alii in diuersis alijs ēbus. nos di-
cere oportebit in paradiso esse oīa
genera ciborum. alta ha oues et bo-
ues et vniuersa pecora campi. vni-
uersaq; genera indumentorū iux-
ta oblectamenta singulorū hoīm.
amplissima insuper flūia vīnozū iux-
ta varietatē gustuū singulorum. a-
pōthecas specierum et confectio-
nū. prostibula tandem luxuriantium.
siluas fens plenas ad venandū.
stabilia multa equoz ad hastiādy. *ludi*
et oīa multa stercoza aīalium simi-
lia q̄ iferi possūt aduersum stultū
machometum. que et stultissima
sunt et omni detractione digna. Illā
profecto paradysum bestial macho-
metus suis descripsit quam ipse
bestialis sibi futuram cōcupiuit.
Proterea cum secūdo arguit videli-
cet quod frustra deliciae adessent si vo-
luptas deesset. et magna certe igō-
rantia et certitate procedit. deliciae e-
nim sensibiles que in statu presen-
tis misere et corruptionis deserui-
unt ut plante et animalia bruta cor-
pora mixta. in alia vita homis de-

corruptionis statu in incorrup-
tionis statum transeūte non ma-
bunt. Cessante enī sine. cessare de-
bet illud quod est ad finem. Tali-
a autē que diximus facta sunt ad
aiālem vitam hominis sustentan-
dum. Unde gr̄. ix. dicitur. Dicit
olēa vitenti a dēdi vobis omnem
carnem. Quo circa cum post inno-
uationem status hoīs. animalis
vita in homine non erit neq; aiā-
lia neq; plante nec corpora mixta
sicut mel. lac. vīnū. lana. linum
neq; vitis cerice neq; lectissima a-
cubitalia de pluma delicata que fu-
ture vite in paradiso suis promisit
stultus machometus. Et ideo non
mirum si ibi non erit voluptas in
talibus cum talia ibi futura nō sit.
Beatitude enī corporis humani nō
in hijs consistit sed ex redūdantiā
beatitudinis anime in ipsum corp⁹
ipsum glorificabitur. Cui⁹ glorifica-
tio quatuor cōtinet dotes tanq̄ q̄
tuor partes glorie corporum sanc-
torum. que sunt. Clartas. impas-
sibilitas. subtilitas. et agilitas. et
ita totus homo exultatione delec-
tabit in domino iuxta illud ps̄. Cor-
meum et caro mea exultauerunt
in deum viuū. Ceterum differētia
sepuū et membrorum varietas p̄
resurrectionem non erit frustra cū
fit ad nature humane p̄fectionē
reintegrandā in specie et individuo
q̄ uis animales operationes desit.
Sicut ergo viti et femine cum

membroꝝ suoruꝝ integritate re
surgant non dicende sunt frustra
femine adesse quia non erit com
mixtio cum eis. Tum primo qui
a cum genus humanum habebit
tūc totam multitudinem hominū
prehensam a deo non erit ampli⁹
necessaria generatio hominū ad
quam ordinata est a natura ipsa
carnal commixtio feminaruꝝ. Tū
secundo quia ibi cessabit omnino
omnis appetitus voluptatis carā
lis: nulla ibi pulsabit temptatio
inimici nulla erit peccandi volun
tas: nulla delinquendi facultas:
sed totum leticia: totum epulatio
homines angelis sociati sine vlla
carnis infirmitate perpetuo gaudis
fruentur

Capitulum quadragē^m in quo
confutatur error pph^{ie} peridi in a
chometi

Quod peridus machoē
tus prefatis erroribus ad
iunxit hunc. Quod bibere vinū es
set maximū peccatum. Non parū
mirandū est in primis qd hui⁹ mo
di viti tanta fuerit rationis inopi
a qd promiserat i partem felicitā
tis future obseruantibus legem
suam fluia vini in aha vita mōz
ruptibili ⁊ immortal vbi vsus vi
nozū locum non habet: ⁊ in hac
mortal vita vsū vini dixerat esse
peccatum. Et qd magis derisibile

est ad ostendendū rationabilitate
prohibitionis vsus vini. Narrat
ymmo fingit in libro qui dicitur
de doctrina machometi quandam
stultam hystorā: videlicet qd duo
angeli scilicet arot et marot fue
runt olim missi a deo de celo i ter
ram pro gubernando ⁊ instruendo
genere humano: quibus tria fue
runt a deo interdicta. Primū est
ne occiderent quemq;: Secundū
ne iniuste iudicarent. Tercū ē ne
vinum biberent: multoq; tempo
re sic habito: cum nota iudices es
sent per vniuersum orbem. Venit
eis die quadam mulier pre cun
ctis feminis omnino pulcētia cau
sam habens aduersus maritum:
que vt parti sue accommodaret: iu
dices inuitauit ad prandium: con
sequenter illa conuiuantibus in
ter epulas etiam poula vini ap
ponit astat ministrans et cæbro
instat vt sumant. Quid plura: vi
cerunt blanditie mulieris: inebri
ati pouls in hospitam formosam
incaluerunt viti acubitus postu
lant. Respondet hac scilicet con
ditione dum alter verbum doce
ret per quod ascendebant relos
alter per quod descendebant: pla
cet conditio. Cum ergo didisset
cleuata est subito et ascendit ad ce
los: quod cum videret deus explo
rata eam posuit: posuit eam luc
ferum pulcērrimam inter stel
las vt fuerat inter feminas.

causa

Ill at i iudiciū vocatis propesuit
eis deus vt eligerent inter penam
huius seculi et penam alteri. Ele
gerunt hanc. dēpenſi sunt ergo pe
cathenas ferreas diuifiſ capitib⁹
in puteum bibil⁹ſq; in diem iudi
cij. Dupendum plane eſt q̄ tanta
fuerit amentia hui⁹ beſtie macho
meti et caligo mentis eorum q̄ ee
huiusmodi ſtulticijs fidem dederūt
vt ſantos dei angelos tales eſſe
deſcribat q̄ inebriari poſſint et mu
lierib⁹ cōmiſceri que abſurda ſūt
apud omnes homines in quibus
aliqua rationis ſcintilla eſt. Eū
eni angeli non ſunt aīalia ſed ſine
viti in ſuperioribus oſtēdimus ſb
ſtantie incorporeales et intellectua
les nature. non eſt eorum inebria
ri aut feminis cōmiſceri. hoc enī n̄
niſi aīalibus cōuenit. Preterea o
tiam hec quandoq; ppter aliq̄
miſterū iuſſu omnipotentis dei
crea homines peragendum. conti
gat eos corpora aſſumere. In corpo
ribus tamen illis opera vite nō ex
erēt nec exercere poſſūt. Vñ thob
rij. dicebat angelus raphael. Eū
enim eſſem vbiſum videbat qui
d⁹ manducare et bibere ſed ego po
tu iuiſibili et cō vtor. Patz ḡ tā
ignozantia q̄ ſtultia ipſi⁹ macho
meti. Hijs ergo dimiſſis dicimus
aduerſus errorem preſatum q̄ bi
bere vinum nō ſit peccatum. inebri
ari autem vīno peccatum regulati
ter eſt. dicēte apoloſto ad ephē. v.

Nolite inebriari vīno in quo eſt
luxuria. Quod ergo machomet⁹
errauerit dicens q̄ bibere vinum
ſit maximum peccatum. Oſtēde
mus ex tribus ex quibus manife
ſtam faciemus falſitatem ſui erro
ris. Primo teſtimonio ſacraz ſcrip
turarū quas ipſe acceptat. Deū
do rationibus. Tercio ex ſanc
tīmōia eorum qui vīno vſi ſunt.
Conſutatur in primis error preſa
tus ex illo deut. iij. vbi de⁹ loquēs
de promiſſione fienda in vīa ait.
Emes ex eadem pecūā quicq̄ tibi
placuit vinū q; et ſiceram et omē
quod deſiderat aīa tua et comedes
coram domino deo tuo. Item eccl.
xxi. Equa vita hominibus vinū
in ſobrietate potatum. Item ibi de
Exultatio anime et cordis vinum
moderate ſumptum. Deūdo idē
arguitur rationibus. Primo ſic
nullus cibus vel potus ſecundū ſe
conſideratus eſt illicitus. hoc patz
ſentētia domini ſaluatoris dicētis
mathei xv. Nichil quod intrat i
os cōmquinat. hominem ſcilicet.
ergo bibere vinū non eſt peccatum
et peccātis nec magnū. Deūdo ſic
Dicit domin⁹ deus per apoſtolū
ſuum ſecūdo thi. iij. Omnis cre
atura dei bona eſt et nichil reicien
dum eſt qd̄ tū gratiarū actione p
cipitur. Et ad roma. xij. dicit q̄
omnia munda ſunt. ergo bibere vi
nū non eſt peccatum. Tercio rati
one patet falſitas preſati erroris

quonia si bibere vinu esset peccatum sicut stultus machometus asserit nunq̄ crist⁹ nuptias illas quib⁹ interfuisse legitur Johānis secundo honorasset mutādo aquā in vinum Quarto eadem falsitas luce clarus demonstratur. **Q**uonia si bibere vinum peccatum esset xp̄istus nunq̄ assumpsisset vinum in materiā sac̄m̄ti eucharisti e quod tamen fecit mathei vice⁹ secundo Quinto si bibere vinum fuisset peccatum nunq̄ apostolus vas electionis et veritatis mandasset thimoteo vt vno vteretur propter stomachum ⁊ eius frequētes infirmitates Tercio principaliter falsitas prefati erroris extenditur ex sanctimonia eorum q̄ vbi vno leguntur a tempore quidem noe qui primo vinum bibisse legitur genensis decimonono. **S**ancti patres vinum biberunt. **U**nde de ysaac manifeste legitur gen⁹ vicesimoseptimo de xp̄isto apertissime scriptura testatur mathei septimo et mathei vicesimo et de apostolis idem **N**ec obstat huic veritati q̄ in aliquibus scripturis quādoq; videatur vsus vini prohiberi quoniam aut prohibitio intelligitur facta solis sacerdotibus et hoc tempore quo ingressuri erant sacerdotes in aliqua lege ad ministeriū tabernaculi ⁊ altaris sicut leuitici decimo precipitur summo sacerdoti aaron vinum et omne quod in

ebriare potest nō bibetis tu et filij tui quādo intrabitis ~~tabernaculum~~ **U**el si omnibus fiat prohibitio intelligenda est nō de simplici vsu vini sed immoderato vsu vni sc̄dū illud eccl̄. quinto. **C**ogitavi abstrahere a vno carnē meā vt transferrem animā meā ad sapientiā. **E**st autem hic non pretereundum q̄ machometus non introduxit abstinentiam vini aut propter concupiscentiam sapientie aut propter sanctimonie amorem sed cauteloſe. **A**bstinentia enim vini facit ad conseruationem pacis rei publice de qua arabes attente curauerunt. **C**um enim in regione calida sit vinum fortissimum si satracem vterentur vno fortissimo sicut nos cum ipsi non sint sobrii cotidie essent ebrii et magis voluptati dediti et se mutuo interficerent **N**am vt dicitur eccl̄. decimonono vinū ⁊ mulieres apostatare faciunt etiā sapientes ⁊ eccl̄. xij. multos enim exterminauit vinum. **D**icit igitur probat ferrum durum. sic vinum dum corda superbum arguet in ebrietate potatum. **P**ropter quod ~~perfidus ⁊ dilin~~ machometus vt legislator satracem prohibiit vinum. **S**ecundo ideo prohibiit quia ipse quemadmodum alij tyāni timebāt gētes sibi s̄ditas ne contra eum tumultuose isurgerēt

quonia si bibere vinu esset peccatum sicut stultus machometus asserit nunq̄ crist⁹ nuptias illas quib⁹ interfuisse legitur Johānis secundo honorasset mutādo aquā in vinum Quarto eadem falsitas luce clarus demonstratur. Quonia si bibere vinum peccatum esset xp̄istus nunq̄ assumpsisset vinum in materiā sac̄m̄ti eucharisti e quod tamen fecit mathei vice⁹ secundo Quinto si bibere vinum fuisset peccatum nunq̄ apostolus vas electionis et veritatis mandasset thimoteo vt vno vteretur propter stomachum ⁊ eius frequētes infirmitates Tercio principaliter falsitas prefati erroris extenditur ex sanctimonia eorum q̄ vbi vno leguntur a tempore quidem noe qui primo vinum bibisse legitur genensis decimonono. Sancti patres vinum biberunt. Unde de ysaac manifeste legitur gen⁹ vicesimoseptimo de xp̄isto apertissime scriptura testatur mathei septimo et mathei vicesimo et de apostolis idem Nec obstat huic veritati q̄ in aliquibus scripturis quādoq; videatur vsus vini prohiberi quoniam aut prohibitio intelligitur facta solis sacerdotibus et hoc tempore quo ingressuri erant sacerdotes in aliqua lege ad ministeriū tabernaculi ⁊ altaris sicut leuitici decimo precipitur summo sacerdoti aaron vinum et omne quod in ebriare potest nō bibetis tu et filij tui quādo intrabitis tabernaculum Uel si omnibus fiat prohibitio intelligenda est nō de simplici vsu vini sed immoderato vsu vni sc̄dū illud eccl̄. quinto. Cogitavi abstrahere a vno carnē meā vt transferrem animā meā ad sapientiā. Est autem hic non pretereundum q̄ machometus non introduxit abstinentiam vini aut propter concupiscentiam sapientie aut propter sanctimonie amorem sed cauteloſe. Abstinentia enim vini facit ad conseruationem pacis rei publice de qua arabes attente curauerunt. Cum enim in regione calida sit vinum fortissimum si satracem vterentur vno fortissimo sicut nos cum ipsi non sint sobrii cotidie essent ebrii et magis voluptati dediti et se mutuo interficerent Nam vt dicitur eccl̄. decimonono vinū ⁊ mulieres apostatare faciunt etiā sapientes ⁊ eccl̄. xij. multos enim exterminauit vinum. Dicit igitur probat ferrum durum. sic vinum dum corda superbum arguet in ebrietate potatum. Propter quod perfidus ⁊ dilin machometus vt legislator satracem prohibiit vinum. Secundo ideo prohibiit quia ipse quemadmodum alij tyāni timebāt gētes sibi s̄ditas ne contra eum tumultuose isurgerēt

Et quia per vinū cōsueuerūt nre
et multa ceteri turbationū scanda
la presertim inter homines brutales
fiat erant gentes illarū regionū
Barco ad talia precauēdū caute
lose potius q̄ relegionis amore v
sum vini prohibuit **¶ Capitulum**
xlj. in quo confutatur xxxij. error
machometi

Inter alios stultos errores
machometi reperitur cum
asseruisse q̄ vniuersa creata celi et
terre et aues inuocant deum et v
nūquodq; suam rationem modū
orandi scit. Iste error est stultus et
facile confutatur. Cum enī oratio
ascensus mentis sit in deum sitq;
pars contemplationis. manifestū
est q̄ error sit attribue orationē
rebus sensu et ratione carentib;
¶ Nec suffragatur errori prefato q̄
ps. vltimo iuitatur creature oēs
ad laudem dei. quoniam non ideo
vt aīe sapientes dinaū scrip̄a
rum scrutatores. q̄ ipse creature
inaiat superiores vt sol et luna et
celi aut inferiores sensu et ratione
carentes laudent deum corde a ore
nū ratione creant. sed dicunt lau
dare sol et luna et celi deum iquā
tum sua pulcritudine et virtute du
nunt homines in cognitionem et
laudem ipsius dei. **¶** Haec vero infēo
ra creata dicuntur etiam laudare
deum inquantū i ipsis elucet dina
bonitas et sunt materia laudis di
uine intellectuab; creaturis. sicut

cōiter dicitur q̄ homo ex operib;
laudatur. **¶** Unde intelligibilia per se
laudant deum. irrationabilia et se
sibiha non per se sed per nos dū
ea considerantes laudamus deum
¶ Capitulum xliij. in quo confuta
tur error xxxv. machometi

Quod etiam et imūbus et car
nalis quedam protulit contra bea
tam virginem falsa et erronea
deliramenta in alchoriano suo et in
capitulo xxxvij. ita de beata virgī
ne loquens. istud quidem firme
constanterq; diiudicatum est illa a
ioseph impregnata cum eo in lōgī
quū locū affugit tandem mēituo
partum precedente distillante nū
iuxta palmā cōsisteret inquit. vti
nā mortū obliuioniq; succumberē
antēq; michi hoc contigisset. xps
autem subitus eam egress; ipsam
consolans inquit. **¶** Ne timeas ego
tecum assideo: **¶** Deinceps ipsam
deus allocutus iūxit vt palmā ex
cuteret sicq; super eam arrucela re
centia caderent vnde ipsa comedēs
et bibens cor suum corroboraret at
q; mitigaret. **¶** In istis vero que is
te stultus dicit contra honorē bea
tissime virginis tot videtur erro
res cōtineri quot sunt dciōnes. q̄
enī in primis dicit beatam virginē
cocepto filio in locum lōgīquū af
fugisse vbi palme sitae essent. **¶** Hā
feste erroneum est cum sacre scrip
ture contradicit. **¶** Legitur enī luc. i.

q̄ concepto filio et angelo descen
 dente abiit in montana cum festi
 natione in ciuitatem iuda et intra
 uit domū zacharie et salutauit eli
 zabeth quam seruū et preuereorem
 domini parituram nouerat. **D**ici
 tur autem in mōtana subire nō
 in locum siluestrem et solitariū
 ut mentitur machomet⁹ sed qui
 a locus ubi zacharias morabatur
 alior erat galilea a qua recessit be
 ata uirgo. **D**icitur autē mansisse
 apud elizabet quasi tribus men
 sibus pro cuius consolatione et
 obsequio uenerat. et completo ce
 tu beati Johannis reuersa est in
 domū suam. **Q**uod secundo dicit
 q̄ mensē ū p̄cedēs partum dis
 tillauerat a beata uirgine. stultū
 est quoniam mulieres p̄gnātes
 ut medici dicunt cōiter non men
 struantur. **A**it enim ypocras q̄
 si mulier dum esset p̄gnans mē
 struatur. fetus non est sanus. **Q**uod
 autem beatam uirginem
 ex ioseph puerum concepisse asse
 rere uidetur. blasphemia est. **B**e
 atissima autem uirgo non ex uiri
 li semine sed mistico spiramine cō
 cepit et sine corruptione aliqua et
 dolore peperit. **V**irgo enī antē partū
 uirgo in partu. uirgo post partum
 semper immaculata. semper intacta
 semper splendida et purissima
 mansit. **U**nde ysayas septimo **E**c
 ce uirgo concipiet et pariet filiū.
Quod uero dicit tertio q̄ beata

uirgo uideus distillationem illā
 menstrui sanguinis dixit. utinā
 morti et obliuioni sua uerberem
 falsissimum est et multum errone
 um. **T**um primo quoniam sicut
 prediximus tale menstrui distil
 latio post conceptum ante partū
 illi non aduenit. **T**um secundo da
 ta q̄ aliqua siml distillatio sang
 uinis menstrui fuisset in ea que
 i alijs mulierib⁹ etiā sanctis b̄gi
 b⁹ per singulos mēses contingit.
Non est credendum q̄ beatissi
 ma uirgo dixisset illa desperatio
 nis uerba ut morti uoluisset succū
 bere. q̄ talem naturalem fluxum
 pati cū sine peccato talis nature
 purgatio contingere soleat. **T**ū
 tertio quia partui uirginis nō ac
 cessit nec coicata est aliqua immū
 ditia aut dolor sed affuit maxima
 iocunditas secundum illud ysaye
 tricesimo quinto. **G**erminans ger
 minabit sicut lilium et epulabit
 letabunda et laudans. **C**apitū
 lū xliij. in quo cōfutat error pp̄
 septus perfidi in machometi.

Ecce error p̄fatus machomet⁹
 in quarto loco ait q̄ beata
 uirgine exiit in loco predicto sil
 uestra predicta tristitia affecta en
 feus subitus eam egressus ipsam
 consolās ait. **N**e timeas en ego te
 assideo. **E**rror iste manifestū habet
 falsitatem. **T**um p̄mo. quia contra sa
 cram scripturam est quod ait. q̄

Est in loco logico et siluestri v
go pperit. Cum in bethleem cri
tus natus fuerit vt patet proph
testimonio michee v. ibi dicitur.
Tu bethleem effrata ex te egredie
tur qui sis dominator i isrl. Et ex e
uangelio math ei secūdo. Cum nat
esset ihesus in bethleem iude. Tū
tercio habet aper tissimā falsitatē
vbi ait q̄ patuul⁹ egressus sub ea
allotus fuerit beatam virginem
contra morem solū aliorū puēoz
quod nisi miraculose fieri nō pote
rat. Maxime cum dicat cris⁹. q̄
magi inueniunt puerū ih̄m q̄ ti
tate puū a hene opis indigentem
sandi impōtēt et nulla natura ab
infantio humane generatiōe disti
ctum. Dicit etiam super io. q̄ cri
stus non fecit miracula anteq̄ a
quā cōuertēt i vniū. ppter quod
dicitur io. secūdo. hoc fecit in ci
um signozum suozum ihesus.

Capitulum xliij. in quo confu
tatur error xxxvij⁹ machometi

Quoniam errauit etiam
perfidus machometus cōtra
honorem beatissime v̄ginis marie
vbi ait q̄ allotus⁹ est eam domi
nus et precepit vt palmā exaterz
et sic super eam arutela recētia
caderent. vnde ipsa comedens et bi
bens cor suum corroboraēt atq; mi
tigaret. Error iste manifestā cōti
nec falsitatem. Tum primo quia
in loco vbi p̄ps natus est nō erāt
palme. Natus enī fuit in diuerso

rio math ei secūdo. Tum secūdo
quia virgo beatissima nichil dolo
ris aut labous aut tristitie passa
est in partu. cuius causa opus ei
esset cōfortatione et refocillatiōe
illa per arutela recētia. Tals qui
dem confortatio per abum corpo
talem datur mulieribus que cum
corruptione et dolore pariunt cui
modi non fuit beatissima virgo
maria sicut sepe repetitum est.

Capitulum xlv. in quo confu
tatur error xxxvij⁹ machometi

Posterea prefatus perfidus
machometus in precedenti
capitulo subiūgit alium errorem.
Dicit enī q̄ mariam afferētē pu
erum. sui nō modio citte increpa
bant dicentes. Omnia. Cum tuo
rum parentum neuter malus exi
stat cur rem adeo malam p̄petra
ti. Ast illa virgo puerū ostendens
vt ipsum inde cōuenient signis in
nuebat quibus quaher infantulū
huiusmodi cōuenient sc̄ificatiōib⁹ ip
se primus in v̄cem eru mpens in
quit. Ego deo seruiens qui michi
librum tribuens me prophetam
constituit. Omnia ista stiuola et
falsa dicenda sunt. Primo quidem
falsū est q̄ prefato modo alicui isul
tarent beatissime v̄ginis increpan
do eam quasi de adulterio concepis
set. Vnde ad hoc excludendū despō
sata fuit beata virgo. Vnde luc̄i.
Missus est angelus ad mariam v̄
ginem despōsatam ioseph. Vbi dicit

ambrosius. **Q**ur autē non anteq̄
 despōsacetur impleta est. fortasse
 ne diceretur q̄ conceperat ex adul
 teio. **N**ā quoniā apud oēs vulga
 tū erat eam dōsponlatā esse ioseph
 vulgaiter ioseph xp̄i patre diceba
 tur. **U**nde luc. 2. dicitur q̄ erant pa
 ter et mater mirantes sup̄ hīs q̄
 dicebantur de puero. **U**bi dicit glo
 sa i ioseph ad conseruandā famā
 mane deputat⁹ ē quali nutci⁹. **I**te
 luc. 2. ait beata virgo xp̄o. **F**ili q̄d
 fecisti nobis ego et pater dolentes
 querimus te. **U**nde falsissimū est q̄
 talis presūptio mala esset habita
 de beata virgine. **C**eterū quod ait
 q̄ ihesus locutus est illis increpan
 tibus matrem suam ex dictis pa
 tet falsum esse et fabulosum

¶ Capitulum xlvj. in quo cōfuta
 tur error xxxix. machometi

Ceterum machiosus ma
 chometis vt factus in
 duceret simplices ad se
 assentit vt in quodam libro legi
 mus prophetas et anti quos pa
 tres vt pater noe. abraham. ysaac
 et filios eorū fuisse saracenos.
 et nedum de sanctis patribus vete
 ris testamenti hoc asserere dici
 tur sed etiam de apostolis xp̄isti
 qui prestantissimi fuerunt in no
 uo testamento q̄ prestati fuerūt
 xp̄o q̄ ipsi etant saraceni. **D**e noe
 vero loquens ait **D**e⁹ venit dilu

uū in mundū q̄a ip̄e p̄dicabat po
 pulis q̄ fierent saraceni et ipsi rē
 nuerūt. **H**ic error ita manifeste ē
 nō modo falsus sed iniqu⁹ vt non
 sit opus testes inducere. **Q**uō enī
 illi s̄cti patres et p̄phete potuerūt
 esse saraceni qui p̄cesserūt ma
 chometū et sectam eius plus q̄ per
 duo milia ānorū. **Q**uō sancti p̄phe
 fuerūt saraceni qui i oibus suis
 p̄phetijs ea annūciauerūt et pro
 phetauerūt de xp̄o saluatore nostro
 que ip̄e perfidus machomet⁹ ne
 gat et dampnat. **C**eterū q̄ predica
 se dicit noe hominib⁹ vt fierēt sar
 raceni manifestam cōtinet falsita
 tē. tū tōne p̄dicta. tū q̄a tū noe
 testimoio domini esset vir iust⁹ ac q̄
 perfect⁹ nō exortat⁹ fuisset queq̄
 ad sectam tam dampnatissimam
 et ab omni virtute sequestratam
 vniuersisq̄ sceleribus plenam ai
 ius fuit secta machometi. **Q**uod
 vero dicit q̄ diluuiū venit in mū
 dū quia homines rēnuerunt esse
 saraceni fatuum et derisione dig
 num apud omnes iudicandū est
 vt patet ex dictis. **Y**mmo dilui
 um venit in mundum quia homi
 nes sequebantur viam corruptio
 nis et carnalitatē quam postea
 saraceni imitari sunt. **U**nde q̄
 sexto ita dicitur. **C**umq̄ vidisset
 deus terram esse corruptam : om
 nis quippe caro corrupteāt viam
 suā sup̄ terrā dixit ad noe. **F**inis
 vniūse carnis venit corā me repleta

[Marginal notes in a smaller hand, partially illegible]

est tertia iniquitate a facie eorum
et ego disperdam eos cum terra.
Quod autem consequenter dicit
de apostol. manifesta est falsitas
eius rationibus supra signatis.
Tum quia apostoli centenis anno-
rum precesserunt machometum qui
dicit se esse primum saracenoꝝ. Tu-
secundo quia apostolorum doctrina
est omnino contraria doctrine ma-
chometi ut clarissimum est symbolum
fidei insipientibus ab illis aposto-
lis ordinatum et doctrinam macho-
meti ex alia parte. Machometus
enim negat trinitatem in divinis. apo-
stoli consentiunt. Ille negat deum
patrem habere filium. Illi aper-
tissime consentiunt. Ille perfidus negat
christum deum esse. Illi consentiunt il-
lum esse naturalem filium consubstantia-
lem patri. Ille negat christum mortuum esse. Il-
li pro humani generis redemptione
prophetantur crucifixum mortuum
et sepultum et sic de alijs. Unde ma-
nifesta est falsitas et stultitia in hac
parte perfidi machometi. **Capitulum**
xlviij. in quo confutatur falsus
error machometi.

Amplius perfidus macho-
metus gravissime super omnia
errans blasphemus convincitur dei
tatis. Omnia falsa omnia errone-
a. omnia infandissima. omniaque
stulta et impia que in alchorano
suo aut docet aut iubet aut futura
servantibus legem suam promit-
tit. deo imponit sicut docenti aut si

aut iubenti. aut sicut revelanti. a
sicut promittenti. Qui error est
pessimus. Tum primo ex genere
peccati. quia est peccatum blasphe-
mie quod omnino alio gravius est. Quod
patet sic. Peccatum blasphemie
importate videtur quandam de-
rogationem aliam excellentie boni-
tatis et precipue divine. deus autem
ut dicit d. 9. p. 1. capitulo de d. n.
est ipsa natura bonitatis. Unde quicquid
quod deo convenit pertinet ad bonita-
tem ipsius. Et quicquid ad ipsum non
pertinet longe est a ratione perfec-
te bonitatis que est eius essentia.
Quicquid igitur vel negat aliquid de
deo quod ei convenit vel asserit de deo
quod ei non convenit derogat divine
bonitati. Cum autem machometus
negat multa de deo que ei conveni-
unt. Dicit trinitatem personarum.
Generationem eternam. Processionem
spiritus sancti. Diminutionem in christo.
inarnationem. mortem salutiferam christi.
Potestatem iudicariam in christo. et multa alia sicut
supra ostendimus discurrentes per
multos errores illius. Plurima in
super asserit de deo que nullomodo
ei conveniunt ut quod a deo qui est
summa veritas mendata et erro-
res quos ipse docuit in suo alchorano
non processerint. Item asserit de deo
qui est summa bonitas summa
sanctio quod ab ipso precepta exi-
unt illa impia et stulta que ipse
iubet et concedit suis saracenis.

Item asserit de deo qui fontalis
plenitudo est omnis boni q̄ non
plene remuneratus sit seruitores
suos cum eū non da uū asserat a
ham felicitatem illis nisi sensibi
lem et carnalem que etiam cōis ē
brutis animalibus. Quare mai
festum est q̄ blasphemus sit de
rogando excellentie diuine bonita
tis in hīs que dicta sunt per eū
que nos falsissima et erronea atq̄
blasphemia supra ostendimus. Itē
est insuper hic error perfidi ma
chometi pessimus. Quoniam de
us esset origo et radix omnium
malorum eius. ut p̄t̄ per quem
ad sui obediētiam quasi infinitas
traferit gentes. data namq; est
fides eius errorib; plena per sim
plices et ignaros homines tanq̄
ex ore et auctoritate dei loquen
tes. de quo maxime intelligendum
venit q̄ de malis prophetis deus
conquiritur. Item. viciesimotercio
dicens. Nolite audire uerba pro
phetarum qui prophetizant uob̄
et decipiunt uos. uisionem cordis
sui loquūtur non de ore domini et i
fra. Non mittebam prophetas
et ipsi uerebant non loquebar
ad eos et ipsi prophetabant. Et
ita audiui dicit dominus que dix
erunt prophete prophetantes in
nomine meo mendatum

Capitulum quadragessimū octa

uum in quo ponuntur xij preroga
tue fidei xp̄stiane religionis qui
bus distinguitur a secta macho
meti propter quas merito omnes
ratione uidentes deberent omni sec
ta relicta abā ad religionem xp̄ia
nā conuolare

Et superiorib; bñ cōsideratis
colligere possumus xij excel
lencias siue prerogatiuas dignita
tis quib; lex xp̄ianorū a secta ma
chometi distinguitur. propter quas
sariaceni et q̄cūq; alij infideles si uē be
atitudis cupiūt fieri p̄ticipes oī ali
a secta relicta ad fidē xp̄i et ad reli
gionem xp̄istianam extra quam
non est salus deberent q̄uelociter
concurrere illiq; incorporari. Excel
lit. Primo fides xp̄stiana eo q̄
habet originē summe nobilitatis
Secundo habet magistrū et do
ctorem summe sanctitatis. Tercio
habet signa confirmantia diuine
potestatis. Quarto habet testes
grandissime auctoritatis. Quin
to habet documēta irrefragabilis
veritatis. Sexto habet precepta
totius honestatis. Septimo ha
bet consilia perfectionalis sublimi
tatis. Octauo habet prohibitio
nes omnis enormitatis. Nono
habet sacramenta mixte virtuosi
tatis. Decimo excellit fides en
stiaua quia non armorum vio
lentia aut tyrannica potentia.
sed hūmilitate et patientia ac
miraculoꝝ magnitudine ē introducta

pi^o. habet essentiam incorruptibi
lis firmitatis. xij^o. habet promi
sa ineffabilis felicitatis. **Problema**
singula breuiter tamen. quoniam
in superioribus plura horum dige
sta sunt. habet in primis fides leg
q; xpianorum originem sume no
bitatis quoniam non ab homi
nibus nec casu nec fortuna allata
est sed ab ore dei processerat ysa.
33. **De** iudex n^r. d^{ns} legis n^r
d^{ns} rex noster ip^e uictor ma. v. di
cit. Apertens os suum docebat eos
super quo dicit augustinus. Apertit
os suum qui in lege ueritatis apertie
bat orapphetarum. **Unde** machome
tus hoc etiam proficit qui in plu
ribus locis dicit. euangelium a deo
datum fuisse xp^o. **Unde** ex persona
dei dicit dicitum esse xp^o. **De** xp^e e
tolo quem dedi tibi spm ut loque
retis hominibus et docui te libru
et sapientiam et legem moysi et
euangelium. **Lex** uero siue secta ma
chometi non habet originem cele
stem sed terrenam. n^o d^{na}m sed
d^{ya}bolica ut supra i capitulo ter
o manifeste ostendim⁹. **Secundo**
lex euangelica siue xpianorum habet
magistru et doctorem sume sancti
tatis scilicet xp^m de quo prophe
ta ps. xliij. **Speciosus** forma
scilicet sanctitatis et gratie pre fi
liis hominu et ista. **Unxit** te deus
tuus oleo leticie id est gratia sanc
titatis pre consortibus tuis. **Unde**
daniel nono. **S**andus sanctoru

dicitur. **Unde** etiam machometus
eo dicit q; fuerit uir optimus sa
piens de spiritu sancto conceptus
u^{er}bu et uirtus dei. **Non** autem
talis fuit magister et doctor secte
sarracenoru. **Unde** ipse machome
tus non modo sanctus sed sceleratiss
simus ydolatra. homicida. raptor.
lubricus fuit maximus ut supra of
tendimus in principio huius tracta
tus. **Tercio** extollit lex xpianoru
in hoc q; habet signa confirmacia
dine potestatis que saluet sola di
uinitatis potestate fieri potest. si
cut est resuscitatio mortuoru. **Da**
natio leprosoy. **Cecoru** illuminatio
et huiusmodi que innumera b^ene
xp^m et discipulos suos. **In** noie ei⁹
facta sunt et sunt per orbem. **Unde**
de xp^o dicitur luc vi. **Virtus** de il
lo exibat et sanabat omnes. quo
nia omne gen⁹ miraculoy fiebat
per eum. ma. xi. **Ceci** uident/ elau
di ambulat/ leprosi mudan⁹ sur
di audiunt mortui e⁹ sur gunt et pau
peres euangelizantur. **De** signis ue
ro que in nomine et fide eius pe
alios fiunt dicitur ma. ultimo.
Digna autem eos qui crediderit
hec sequuntur. **In** noie meo demonia
eicient lingua loquetur nouis ser
pentes tollent. **Et** si mortifera quid
biberint non eis nocent. **Ceteru**
non solu scilicet mortui huiusmodi xpⁱ
ane si dei ueritate miraculoy opera
tione confirmauerunt uerum etiam
uiui eadem uirtute signoy per orbem

veritatem illius cotidie testantur.
Secta vero machometi nulli tali
bus signis. nullis huiusmodi mi
raculis per machometum nec per su
os confirmata est nec ostensa a de
o esse. Unde ipse proficitur signa sibi
non esse data sed in armorum po
tentia venisse sicut supra in capi tu
lo iij. ostendimus. Quarto lex christi
anorum in hoc excellit quoniam ha
bet testes gratissime auctoritatis
habet quidem prophetas sanctos
veteris testamenti. Unde christus
ait Johannis quinto. Veritatem
mi scripturas ipse testimonium p
hibent de me. Unde scriptura vete
ris testamenti testatur de christo
determinando aduentum eius da
nielis ultimo. Non auferatur sep
timum de iuda nec dux de femore eius
donec veniat qui mittendus est et
ipse erit expectatio gentium. Item
testatur scriptura de eo danielis
nono determinando aduentum san
cti sanctorum sub numero certo eb
domadatum. Item testatur de christo
determinando locum natiuitatis eius
michee v. Et tu bethloem effra ta
ex te egredietur qui sit dominator i
israhel. Item de christo testatur determi
nante modum nascendi ysaie sep
timum. Ecce virgo concipiet et pariet filium
et vocabitur nomen eius emanuel
quod interpretatur nobiscum deus. Item
testatur de eo determinando in eo divi
nitatis veritatem ysaie ix. Partulus
natus est et filius datus est nobis.

Et sequitur et vocabitur nomen eius
admirabilis consiliarius. deus fortis.
Item testatur sacra scriptura an
ti qua de eo determinando modum
consulendi in paupertate et humilitate
et zacharie. Ecce rex tuus venit tibi
iuuitus et saluator et ipse pauper.
Item prebet testimonium de christo mo
dum moriendi determinando ysaie liij.
Sicut ovis ad occisionem ducetur et
cetera. breuit omnia christi misteria que
catholica fides et credenda de eo propo
nit ex veteri testimonio habet aper
tissima et clarissima testimonia.
Ceterum propter hos sanctos p
phetas veteris testamenti qui
sunt testes maxime auctoritatis.
etiam omni exceptione maiores.
habet fides christiana ex nouo te
stimonio. Habet in primis Jo. bap
tista que teste christo inter natos mu
lierum maior non surrexit cuius etiam
sinceritatem machometus commendat
plurimum in alchorano capitulo qui
to. Jo. iste testimonium perhibens
de christo ait Jo. primo. Hic est quem
dixi qui post me venturus est qui an
te me factus est qui post me seque
te erat de plenitudine eius nos omnes
accepimus gratiam pro gratia ista. non
sui digni corrigiam calciamini solue
re ista. Ecce agnus dei ecce qui tollit pec
catum mundi. Dicit etiam christiana fides habet te
stimonium sue veritatis omnes
sanctos apostolos qui spiritu san
cto suggerente ipseus symbolum fi
dei ediderunt quibus dominus ait

Et certis michi testes in iherusalē
et in oi iudea et samaria vsq; ad
vltimū terre: actū pmo Ampli⁹
fides piana habet testes etiā eos
qui maximi apd phōs habitū sūt
Dicit de platone narrat aug⁹ de
ciuitate dei libro viij. r. p. **D**icit e
tiā de timgisto et sibillatū vatici
nijs narrat lactantius libro ijij.
capitulo vi. de quib⁹ etiā aug⁹
p. viij. de ciuitate dei et in sermone
narrat domini **D**ecta vero macho
meti nullum habet qd sit vera aut
a deo demādata veridicum testem
non pphas. non apostolos. nō sã
ctos viros aliquos vt manifestū
est quoniā nullū talem in toto al
thorāno nec i h⁹ qd de doctrinā ei⁹ dicit
tur inducit **D**ixero dicant sacra
m qd habet hec ibi nō inducant: r
producat eos et videam⁹ qui sūt
illi et vnde orti et que sit auctori
tas eorū. que sãmonia. que digi
tas. que sapientia et libentē audi
ent. **Q**uinto lex xpianorū exel
lit in hoc qd habet doumēta irre
fragabilis veritatis ps. c. xvij. iqt
ppheta **P**incipiū verborū tuorū ve
ritas in eternū oia iudicia iusticie
tue. **D**igulare testimoniū irretra
gabilitatis veritatis legis xpi pre
bet machomet⁹ in capitulo de iona
ita dicens suis saracenis. **S**i in
aliquo dubio de alchorano essent
qd petant ab illis qui aē eos acco
perūt libros scilicet a xpianis et iu
daicis **D**ecta vero machometi non

habet irrefragabilem veritatem s̄
est multis errorib⁹. multis scele
rib⁹ atq; blasphemijs plena vt
sup nos i capitulo ijij. ostēdi⁹ **D**ex
to lex xpianorū excellit quoniā ha
bet mandata et precepta totū ho
nestatis splendorib⁹ virtutū pleā
sobrietatem enī et iusticiam docet
prudentiam et virtutem quib⁹ ni
chil est vtilius i vita hominibus.
sapiē. viij. **M**axie tū inducit ho
mines ad dilectionem dei ⁊ proxi
mi in quib⁹ duob⁹ lex pendet et
ppheta **H**ic ppheta ait ps. c. xvij
Beati immaculati in via et cetera
Decta vero machometi turpi a p
cipit. turpissima concedit. plena ē
fectoribus et imūdicis vt supra i
cap. l. c. ijij. satis plene ostēdū ē liq
mus **U**nde proprie figurat⁹ est ma
chomet⁹ in reuelatione beati io. p
bestiam et meretricem. **S**eptimo
lex xpianorū pcellit quia habet cō
silia perfectionalis sublimitatis.
Imperat omi inimicis caritatē. benigni
tate odijs. maledicis subh̄dia
persequentibus patiāz. esurētib⁹
victū imperat ⁊ gratiam renume
ratiōis promittit math. v. diligite
inimicos. benefacite hijs qui vobis o
de rūt **V**rate p persequentib⁹ et
calumpniantib⁹ vos vt sitis filij
patris vestri qui est in cel **P**roter
a habet consilia euangelice pfecti
onis de quibus dicitur ma. xij.
Si vis perfect⁹ esse vate et vnde
oia que tu habes et da paupib⁹

et habebis thesaurū in celo et ve
ni sequere me **D**ecta vero macho
meti non habet tanta perfectionis
consilia sed iniqua et impia que
latrones et tyranni habent. puta
homicidiorum violentie rapine vi
dicte **U**nde machomet⁹ neminē pe
nitere dicit nisi de iniuria sibi illata
vindictam susceperit utat captiua
et occidi omnē non recipientem
legem suam et hui⁹ modi **S**exto
lex xpianorū excellit quia habet p
hibitiones omnis enormitatis •
Nullū enī malum pernitit tāq̃
perfectissima sed oīa excludit et pu
nienda pcedit • propt̃ quod legis
latori xps math. xij. inqt **D**ico
aut̃ vobis de omni verbo otioso qd̃
locuti fuerint homines sup̃ terrā
reddent rōnē in die iudicij **D**i de
oī verbo otioso multo magis de no
civuo **E**t si de verbo • multo magis
de facto **T**anta cert̃ est legis xpi
et ei⁹ nobis tradite sapiē vis ut
in hominis pectus transfusa ma
trem omnium delictorum stultici
am vno simul impetu expellat •
Decta vero machometi non est
huiusmodi vt supra capitulo ijij.
ostendimus • multa iniqua et im
pia perimitit et concedit **S**icut au
tem machomet⁹ aliq̃ phibeat ali
qua pctā vt rapinā pluriū et que
dā alia mala • t̃ ipsa prohibicio ē
quedā permissio **D**icit enī • ne fa
ctatis talia quia deo non placent
sed si feceritis ipse est misericors

et miserator et indulgebis vobis de
facili **T**alis enī facit indulgenti
e pmissio eq̃ pollet pmissio deli
ctorum • q̃a t̃ iste gregorio facilitas
venie incenti^m p̃ebet delinquendi
Nono lex xpianorū excellit quo
niā habet sacramēta mire virtuo
sitate in remedium et medicinā
defect⁹ et vulnerū peccatorū. **H**a
bet inter alia baptismi sacramen
tum in quo lauat et purgatur
anima a sordibus originis pecca
ti et actuali si inesse simul cōstat
de quo eze. xxxvi. Effundam super
vos aquā mūdā et mūdabimini
ab omnib⁹ inquinamēte vestris
Habet etiam sacramētū cōfirma
tionis in quo datur spūs sc̃tus ad
grē augmētum et ad robur spūa
le anime contra insulū et bella ho
stii spūaliū. **H**abet insuper sacm̃
eucāristie oīm sacramentorū excel
lentissimū in quo sub vt. aq; spe
cie p̃ristus veraciter contentus vi
tam gracie p̃stat se digne sumen
tibus **J**ohannis septo inquit ipse
saluator xpi⁹ **P**anis quē dabo
caro mea est pro mundi vita **J**e
idem • **D**i quis manducauerit ex
hoc pane viuet in eternum • **I**tem
habet sacramentum penitentie
que est secunda tabula post nau
fragium medicamentum vul. orū
spes salutis • **P**er penitentiam
enim peccatores saluantur per e
am deus ad misericordiam prouo
catur et sic de alijs sacramentis •

et miserator et indulgebis vobis de
facili
Talis enim facit indulgenti
e pmissio eq̃ pollet pmissio deli
ctorum • q̃a t̃ iste gregorio facilitas
venie incenti^m p̃ebet delinquendi
Nono lex xpianorū excellit quo
niā habet sacramēta mire virtuo
sitate in remedium et medicinā
defect⁹ et vulnerū peccatorū. **H**a
bet inter alia baptismi sacramen
tum in quo lauat et purgatur
anima a sordibus originis pecca
ti et actuali si inesse simul cōstat
de quo eze. xxxvi. Effundam super
vos aquā mūdā et mūdabimini
ab omnib⁹ inquinamēte vestris
Habet etiam sacramētū cōfirma
tionis in quo datur spūs sc̃tus ad
grē augmētum et ad robur spūa
le anime contra insulū et bella ho
stii spūaliū. **H**abet insuper sacm̃
eucāristie oīm sacramentorū excel
lentissimū in quo sub vt. aq; spe
cie p̃ristus veraciter contentus vi
tam gracie p̃stat se digne sumen
tibus **J**ohannis septo inquit ipse
saluator xpi⁹ **P**anis quē dabo
caro mea est pro mundi vita **J**e
idem • **D**i quis manducauerit ex
hoc pane viuet in eternum • **I**tem
habet sacramentum penitentie
que est secunda tabula post nau
fragium medicamentum vul. orū
spes salutis • **P**er penitentiam
enim peccatores saluantur per e
am deus ad misericordiam prouo
catur et sic de alijs sacramentis •

Secta vero machometi in hoc oī
alia secta perniciosior nulla habet
sacramēta. hec ad designādū callidi
tate dyabolica q̄ ipse machomet⁹
vtriusq; testamenti cōseruator es
set et sic tanq̄ p̄pheta vel aposto
lus siue dei nūcius haberet serua
ti precipit primū sacramētū ve
teris legis scilicet circūcisionē et p̄
mū noui scilicet baptismū. **D**ēs e
ni sub predicta maledicta secta ob
errātes masculi circūcidūtur et tā
viri q̄ femine aqua lauātur. **I**n
vtrōq; tamē manifeste errāt nec
sacramēta aliqua tenēt. sed tantū sub
vmbatiālo quādā similitudinē.
Nam circūcisio nō est veteris tē
tamē siue me p̄saya sed magis
p̄ mahometica. **I**n baptismo similit̄
erant. **T**ū eo quia nō vūtur ea
forma quā p̄s̄ istituit dīcēs ma
vlamo. **C**ūis dōctē omnes gētes
baptizantes eas in nōie patris et
filij et spūs sancti. quāē circūci
sio illa nō est dicenda baptism⁹
nouī testamenti. **T**ū secūdo quia
baptism⁹ secūdu dōctinam apo
stolīcā nō iteratur cū sit generatio
spūalis que r̄spondet generatiōni
carnali que nō est nisi vnica. **U**nde
ad ephe. iij. inquit paulus apo
stolus. **U**nus deus vna fides vnū
baptisma. **N**am vt ait glosa vna
mors xpi vnū baptisma cōseruāt
Sacramētū autē fatiūātes sepe et
sepissime abluūt aqua. **U**nde tal
ablutio nec rationē nec nomē bap

tsimi habere dicēda est. **T**ū tēro
quia nō videtur sacramētū talī ab
lutione vtī nisi pro astrigēdis cor
pōalib⁹ imūdiētijs. **N**am de spiritu
alib⁹ imūdiētijs nichil curare vidē
tur. **U**nde dicētes sic se cōserua
re vtrāq; legē potū vtriusq; se ma
nifestant corruptores. **I**n hoc etiā
sūt sine intellectu vt credant hui⁹
modi lotiones tibiātū et pedum
sibi proficere ad salutem. **I**nteriora
autē sūt lauanda scilicet malicia
cordis. infidelitas animi et sordes
peccatorū. **U**nde iere. iij. inquit
dñs. **L**aua a malicia cor tuū iherl̄m
vt salua fias. **U**nde eis cōuenit qd
domin⁹ in euangelio math. 23. ui
deis quasi similia factibus ait.
De vob⁹ ypocrite qui similes estis
sepulchris dealbatis que a foris
apparent hominibus speciosa int̄
vō sūt plena ossibus mortuorū
et oī spurcia. **D**ic et vob⁹ a foris
apparetis hoīes iusti int̄s autē
plemi estis ypoc̄si et iniquitate. **Q**ui
fides sūt religio xpiana excellit
qm̄ nō armorū violentia a p̄tentia
tyrānica. non quest⁹ aut cōmodi
gracia. nō tēne glorie aut carna
lis voluptatis promissioib⁹ itro
ducta est sed humilitate h̄ patiā h̄
mitantibus et ad contemptū mūdi
et deliciarum fugam inducentib⁹.
Unde primo cor. i. dicit apostolus.
Videte vocationem vestrā fra
tres q̄a non multi sapiētes secūdy

abp̄y dicit

deno 10

carnem: nō multa potētes nō mul-
 ti nobiles sed que itulta sunt mū-
 di eligit deus vt confundat sapiē-
 tes et inferna mundi eligit de-
 vt confundat forti. et ignobilia
 mūdi et contēptibilia eligit deus
 et ea que nō sunt vt ea que sunt
 destruet vt nō gloietur oīs caro ī
 cōspectu eius **De**ta vero macho-
 meti vt sup dictū est per violētiam
 an et potentiam armorū oppressi
 omibus depopulationib⁹ spūm
 atq; homicidijs introducta plan-
 tata et extensa est. **Si** quis vero
 ex parte machometi velit oppone-
 re q; moyses cultores ydolorū expūg-
 nauit. reducat ad memoriā pdigi-
 a ⁊ miracula que ille fecit in lege
 et videbit q; ex precepto domini
 hoc fecit. Similiter de Josue fili-
 o nū ad cui⁹ verbū sol et luna ste-
 tē q; miracula cū non possint fieri
 nisi a deo. manifestū est q; q̄tquid
 illi fecerūt iussu dei factū sit. **M**a-
 chomet⁹ vero nullū miraculū ostē-
 dit q; sit ī testimoniu vt ei creda-
 tur. cū officij sui non fuerit nisi
 occidere hoīes et latrociniari e de-
 apere alios captiuare patētes cū
 libens. **P**osterea illi sancti viri tūc
 expugnabāt cultores ydolorū. **M**a-
 chometus persecutus est et sui per-
 sequuntur populum dei qui vnum
 verum deum creatorem celi ⁊ terre
 adorant colit et laudat. ¶ **U**nde
 mo excellit fides xp̄istaue quo-
 niam habet excellentiam inco-

ruptibilis firmitatis. **U**nde psal-
 mo c. deamooctauo. dicitur. **I**n
 eternum domine permanet verbū
 tuum. et mathei vicesimo quarto.
 dicit dominus. **C**eluū et terra
 transibunt verba mea autem
 non transibunt. **D**e ta autem
 machometi non habet duratio-
 nis firmitatem nisi quantum
 duratura est apud eos armorū
 potentia ⁊ facultas temporalis vt
 ipsemet attestatur macho. tus. ¶
Ah. ¶ **E**xcellit fides xp̄iana quoniam
 a habet pmissa ineffabilis felici-
 tatis q; est visio facia opotentis
 dei et diuinitatis perfecta fructiois
 suauitas. **P**romittit fidem serui-
 totib⁹ suis felicitatē ipsam quam
 angeli habent in celo que profecto
 ineffabilis est. que enī lingua po-
 te. t dicere aut intellectus capere
 sufficit sup̄e felicitatis quanta
 sint gaudia. sicut esse choris ange-
 licis cum beatis spiritibus semp̄
 persistere. presentem dei vultum
 cernere. inatūscriptum lumen
 videre. nullo metu mortis a fia-
 in corruptionis perpetue munere
 letari. ¶ **D**e ta vero machometi
 non promittit obseruantibus
 legem suam beatitudinem nisi
 carnalem et voluptuosam in poti-
 bus vini. mellis et lactis. et in
 lupanaribus. et in mollibus lec-
 tationibus sicut supra in capitulo
 tricesimo octauo notauimus. que
 etiam sunt cōia brutis animalibus

Qualis quidem christiane fidei excellē-
tias super omne in aliam sectam
vtriusque sacracem alijsq; infideles sa-
nis oculis attente considerarent. nā
si faceret credim? si eis saluatio-
nis verus appetitus inesset illustrā-
te illo qui illuminat omnē hoīez
mentē in hunc mundū ad christia-
nam eligionē magna cū deuocōe
festinarent

Capitulum xliij. in quo assigna-
tur ratio quare ad hanc machometi
sectam licet sceleratissimā tāta po-
puloz multitudo confluerit

Quoniam autē fides christiana vtrius-
que ostendim? tot excellē-
tias et nobilitatis proga-
tius sup oēs leges privilegiata sit
atq; virtutū floribus tota plena
super omnem aliam sectam emi-
neat. sectaq; machometi: siue
sacracenz errorib? et spurcijs
pulsata sit: mirū fortasse aliquib?
videbitur et questione dignū. cur
ad predictā machometi sectam tā-
ta hoīm multitudo et populoz di-
uitas confluerit. maxime cū ratio
naturalis hominis vt ait philosophus
ethicorū semper ad optiā deper-
tur. Sed ad hanc questionē respō-
detur facillime si consideretur astucia
et vie quib? vsutus machomet? v-
sus est ad introducendā sectam su-
am et quibus posset errorem suū
tegere et christiane fidei veritatē i opī-
mione stultorū et insipientū homi-
nū deprauare. De quib? quia plu-

ra super? patrem? pauca subiūge?
Fuerūt autē quicq; vie siue astucia
et machometi que stratic sūt vīs
quibus fides catholica stabilitatē
suscepit. de quib? sanct? thomas
primo cōtra gentiles capitulo vi.
loquitur. **P**rima est q? carnaliū
luptatū promissicibus ad quātū
desideriū carnalis concupiscentia i-
stigmat. populos allicit. Promisit e-
ni hominibus legē suam suscipiē-
tibus felicitatē carnalem et volup-
tatibus plenā qualem sibi prepa-
rari optabat. ibi cerniū et oīm ge-
nerū fructuū vsū ibi lactis vini
et mellis ruolos et aquarū splen-
dentiū cursum. ibi pulcherrimaz mu-
lierū et virginū amplexus et lux?
In quib? summa paradisi eius
describitur que oīa obedientib? si-
bi promittit sicut plenius supra i
capitulo xxxviij. tetigim?. **N**ō
mirū. si carnalis et bestialis popu-
lus scitatus est illū. fides vero christi-
ana bonā spūalia et etna promittit
eorum amore carnales voluptates
condempnandas et cohibendas do-
cet et precipit. **N**on enī carnalia
premia promittit non voluptates
carnis sed felicitatē qualem ipi ā-
gelici spirit? habent que ineffabil?
est et incōprehensibilis q̄admodū
supra in prefato capitulo xxxviij.
prosecuti sum?. **S**ecūda via qua
machometus vsus est ad allicien-
dū populos ad sectam suam q? p-
cepta dederit promissis conformia

1
carnali voluptate habenas relaxas
quibus in promptu est a carnali
bus hominibus obediri. ut enim
narrat tully benedixisse populum
voluptatem escam esse malorum
qua ~~reperuntur~~ homines ut pis
ces hamo. Et virgilius in bucol
is. trahit sua quæq; voluptas.
Hac ratione ut dicit lactantius e
picureorum disciplina multo cele
brior semper fuit q̄ ceterorū. non
quia veni aliquid affect sed quia
multos ad populare nomen volupt
tatis inuitat dicens voluptatem
esse maximum bonum. Non sic
autem lex christiana processit in
qua voluptates carnis maxime p
hibentur et omnia que in mundo
sunt contempti docentur que fere
a tota multitudine hominum ap
petuntur ut sunt libidines et dele
ctationes gula. et honores mun
dani quibus animi mortalium max
ime afficiuntur ut dictum est. Un
de prima Johannis secundo. Noli
te diligere mundum nec ea que i
mundo sunt. Si quis diligit mun
dum non est caritas patris in eo.
Quonia omne qd est i mudo aut
est concupiscentia carnis aut con
cupiscentia oculorum aut superbia
vitæ. Quibus exhortationibus a
nimos mortalium assentire max
imum miraculum est et manifestū
diuine inspirationis opus ut
contemptis visibilibus scilicet in
uisibilia cupiantur. Tercia via

qua machometus processit fuit
q̄ documenta veritatis nō attulit
nisi que de facili a quolibet medi
ocri et sapiente naturali ingenio
agnosci possint. Quin potius
vera que docuit fabulis et falsissi
mis doctrinis miscuit ut quod de
us sit vnus. sitq; creator omni
um rerum et q̄ ei timor et honori
exhibendus sit ac q̄ pietatis ope
ra exercenda sint que quilibet e
tiam paru doctus intelligit esse fa
cienda. et que etiam anteq̄ ipse
machometus illa scribere in euā
gelio plenius continentur. Ite v
to religionis christiane plurima
documenta tradit veritatis diuini
tus hominibus reuelata que ex
cedunt totius humani intellec
tus virtutem et facultatem ut est
trinitas personatum in vnitatem
essentiae. diuine generationis archan
dine incarnationis misterium. et eucha
ristie ineffabile sacramentum et si
milia q̄ omnia superant omnē crea
tum intellectum. De quibus calchastri
tes tertio dicitur. multa supra sen
sū hominis ostēsa sūt tibi. Et propheta
i psalmo centesimo deamo octauo
Confidam in mirabilia de lege tua
Item mirabilis facta est scientia
tua ex me confortata est et non
potero ad eam id est ex me at
tingere. Et apostolus primo cor.
secundo que sunt dei nemo nouit ni
si spiritus dei. Nobis autem reue
lauit per spiritum suum sanctum.

Quarta via qua machometus in
propagatione sue legis usus est si
ut in capitulo precedenti diximus fu
it tyrannica violentia et potentia ar
morum. Non enim signa adhibuit
supernaturaliter data quibus soli di
uine inspirationis conueniens testi
monium adhiberet dum operatio visi
bilis que non potest nisi divina ostē
dit doctorum veritate inuincibiliter i
spiratum. Vbi notandum quod non aliq
sapientes in rebus diuinis et huma
nis exortati a principio credide
runt ei. Sed homines bestiales in
desertis morantes omnes doctrine di
uine profus ignari per quorum mul
titudine alios armorum violentia
a in suam legem coegerunt. Illustis
vero christiana religio non sic armorum po
tentia introducta est ut in precedē
ti capitulo dictum fuit. quia deo non
placent violentia obsequia. Sed
miris prodigijs et operibus visibi
libus que totius nature superant et
tatem et facultatem vi delict mirā
bili curatione languorum. mortuorum
resuscitatione. celestium corporum mi
rabiliter mutatione. Et quod mirabilius
est humanarum mentium inspiratio
ne ut per prophetas et simplices dono spi
ritus sancti repleti summam sapien
tiam et sciendam in instanti pro
sequerentur. Unde soli christiani predi
cationibus miraculis et miraculis non
vis aliqua temporalibus omnibus na
tionibus et gentibus christi fide sua
seruit. quod propheta in spiritu prou

tes ait. In omni terra exiuit et cetera.
Unde lactantius dicit. Denique nul
la gens tam inhumana est. nulla re
gio tam remota cui aut passio christi
aut sublimitas maiestatis sit ig
nota. Quinta via qua machometus
in dilatazione legis sue usus est
fuit. Quia enim nulla divina oracula
precedentium prophetarum ei testimo
nium perhibent quia potius quasi omnia
veteris et noui testamenti doctores
ta fabulosa narratione deprauat
ut patet eius alchoranum inspiciē
tibus astuto consilio libros veteris
et noui testamenti suis sequacibus
non reliquit legendos ne per eos fal
sitate arguerentur. Consilio qui a fi
des christiana ex lege veteri et propheta
rum oraculis veritatis sue habet cla
rissima testimonia christus man
dabat seruari scripturas ille sunt que
testimonium perhibent de merito. Ex quibus
satis factum esse creditur. Ad
questionem qua querebantur quare
tanta populorum multitudine secte ma
chometi erroribus et fetoribus ple
ne adheserit nec de hoc debent ho
mines multum ammirari qui nobi
lissima religione christiana militant
quoniam ut scriptura sancta testa
tur. Stultorum infinitus est numerus
ecclesiam primo. Et mattheus dicitur. Mul
ti sunt vocati pauci vero electi. Un
de etiam maior est vilium rerum quam pre
ciosarum multum doctores ferunt plumbi
qua argenti et auri. Et pauciores
preciosi lapides sunt quam non preciosi

Sed hic pulsare posse aliqui aios
quae de⁹ permiscit q^o machome
et tot gentes ad legē suā sacilegā
et dāpnatissimā attraxerit. **A**d
hoc ad p̄iens dici possit hoc atigil
septē sectā xpianorū orientaliū et
africanorū et propter peccata ydo
litarū et iudeorum. **D**ecta enim
illa incepit in arabia et dissemina
ta est in oriente et in occidente et i
africa. **D**omus autem q^o xpisti
am orientales pro magna parte
facti erant heretici varijs heresi
bus scilicet aetianorum et aliorū
hereticorum ut testatur. **I**heroni
mus scribens damaso papa et ha
betur eo quoniam vetus orientis et
africa heresi donatistarum. **I**n a
rabia autem gens multa erat ydo
lis debita et inter istas gentes mul
ti falsi iudei imma xpisti prop
ter quod merito dati sunt in t̄pio
bum sensum ut mendacijs creden
tes ecclesie et ebris iuoluerēt. **I**up
ta q^o dicit apl's secūda ad thesa
secūdo eo q^o caritate vitatis n̄ ēre
perūt ut salui fierēt iō mittere illos
de⁹ id ē permittere venire i operatio
nem erroris ut credant mendati
o id est false doctrine ut iudicen
tur omnes. scilicet iudicio condēp
nationis qui non crediderunt ve
ritati sed consenserunt iniquitati
quod nos in machometo cerni
m⁹ esse adimpletum. possit enim
tanta dilatatō illius secte ascribi
xpianorum presentium pecca

ta et negligētie. quorum tanta
ita refriguit ut quasi nullus
pro gloria nominis xpisti velit
mitare aduersus illos. **H**ic et
tunc illi cotidie et dilatant se plu
rimum occupantes terram et **diu**
vina xpianorum et xpianorū
populus diminuitur. **P**lane au
demus dicere q^o sicut propter pec
cata ista helctis archa domini phi
lithetis est tradita. ita etiam
propter peccata xpianorum et
in gratitudinem terra sancta tradi
ta est in manibus impiorum sac
tatorum et eisdem de meritis
constantina ciuitas imperialis
paucos ante dies cum multis ad
iacentibus populis nō sine max
imo xpianitatis opprobrio tue
corum seruituti subacta est

**¶ Capitulum vltimū in quo pon
tur exhortatio p̄ncipum xpianorū
ad insurgendū contra turcū**

Quoniam discussis p̄ nostra
mediocritate erroris et p̄ba
tioibus quos i secta dāpnatissima
p̄ndi machometi scē h̄bei catholice
magis epugnae cognouim⁹ ad
metā p̄positi n̄ci dei munē utūq³
p̄ucti sum⁹. **D**upē ut aliquācula
exhortatiōē ad xpianos p̄ncipes i
hac diea cōueniētos et i eorū p̄sōis
ad absentia tractatū n̄m clau
dam⁹ q̄ eorū religiofos aios moēa
m⁹ ut p̄ p̄posito oī torpore oiq³ exu
ssa ignauia ad extirpandā dāpna
tissimā macho⁹ sectā ei⁹ q³ gēte q̄

indivisa seueritate fidem xpianā
et xpi nomē gloriosū molit̄ estig
uer: viriliter insurgāt. vt tantā
in primis ap̄s dimitatis clemētis
simū fōrem auctoritatis gratiam
vobis nostris mereamur cōcedi
vt aliquē fructū sint ap̄s eos ha
bitura **Appello autē vs iudicissimi**
reges vs hortor atq; oro magni
principes cetiq; magnatos et ma
nistā dominū vt aliquādo exierit
contra hunc xpi hostem crudelissi
mū dico turā q̄ hoc nostro lugu
brae xpi nomē delere eūtereq;
xpianam religionē radiat̄ ardet
Ad quod quatuor maxime nobis
lissimos animos vestros mouere
et inducere debent **Primū est sal**
uatoris nostri ihesu xpi et domini
amor et zelus honoris eius **Secū**
dū est amor rei publice xpiane
Ter^mo honor et gloria v̄ra **Quar**
tū est amplitudo remunerationis
promissa militantib; hac sancta
militia **In primis vs clarissimi pn**
cipis exarare debet ad expungnā
dū hunc hostē xpi et deualtato rē
religionis xpiane amor dei et sal
uatoris v̄stri. quē toto corde tota
anima totisq; viribus amare tene
mini **Plac** h̄ amatis sicut debetis
profecto zelabit̄s honorem illi
et iurias ac blasphemias ei⁹ pa
tienter nō feretis **Ait enī domin⁹**
malachie i. **Si pater ego sum v**
bi est honor meus. **Et sanctus p**
pheta dauid ait. **Nonne qui oda**

tūt te domine odes et sup̄ inimicos
tuos tabescebat **Et idē zelus dom⁹**
tue comedit me et opprobria ex p
brantū tibi ceciderunt super me.
Plane qui deum veraciter amat
nullis pro defendendo illius hono
re periculis se exponere formidat.
non tūcat ignominia non tormen
ta sentit non mortē demiq; timet
Caritas enī vt ait Jo⁹ euangelista
expellit timorē **Et vt ait iulius.**
Nemo iustus potest esse qui mor
tem qui exiliū qui egestatē timet
Certe ab amorē dei videt̄ exclusus
qui iniurias dei repellere potest et
negligit **Si enī vt testat̄ ambro**
si⁹ libro de officijs qui non repel
lit a sortio iuriam si potest tam i
vicio ē q̄ ille q̄ fecit **Quid senti**
tis de vobis. **O p̄ncipes clarissimi**
si iurias. si opprobria. si blasphe
mias dei v̄stri et saluatoris n̄ri
ihū xpi n̄ possitis propellere neg
lexeritis **Audite** que sacri pontifi
ces **Anastasi⁹** et **damasius** dicūt
Qui potest obuiare et perturbare
peruersos et nō facit nichil aliud
est q̄ fauere impietati eorū **Nota**
te bene **Pro** quid dicat ambrosi⁹
Quid nos dignū esse n̄o crea
tori cui⁹ cibo vescimur et dissimula
mus eius iurias et cetera **Quan**
ta putatis prestatissimi domini pn
cipis dāpnatione digni h̄ndi vni
tis q̄ cum int̄ vs discordatis mi
ro ardore et furoris libidine v̄s
tras iurias v̄lasci contēditis ita

ut pro illis vindicandis pericula et
mortes subire non formidatis. et
fpristi domini saluatoris nostri
gratia cuius regna et diuina tene-
tis iniurias et blasphemias tam
dampnabili pacia preteritis. Ad
impletur quod Jeronimus ait Ra-
tiones aduersariorum mortali odi-
o prosequimur blasphemantibus
deum clementem porrigimus ma-
num. Non sic o vos xpianissimi
principes agere velitis sed expurgi
scimini aduersus illam spuris-
simam gentem torcorum. que pre-
ter hoc quod terram sanctam salua-
toris nostri presentia honoratam
occupat violenter unde xpianiana
religio sumpsit exordium. fontem
unde euangelice et apostolice doc-
trine fluentia in totum orbem ema-
narunt. altare sanctum in quo ag-
nus immaculatus xpianus pro
humani generis redemptione est
ymmolatus. a cristi blasphemis
indies non cessat Regat enim xpi
diuinitate. regalem maiestatem.
incarnationis pietatem. mortem
salutarem. iudiciariam potestatem
et alia fidei sacramenta deridet et
ultra hoc persectutioes maximas
continuo populo xpianiano inge-
rit. Excitate vos clarissimi prin-
cipes et pugnetis pro fide nostra.
pro gloria saluatoris nostri. Pre-
terea secundo vos illustrissimi prin-
cipes mouere debet ad expugnandum
hunc accerrimum hostem amos

rei publice cristiane. Tanta quip-
peu priscozum exemplis instru-
imur fuit apud antiquos solitudo
pro re publica seruanda et augē-
da ut pro salute illius nullis peri-
culis. nullis la'oribus aut inco-
modis parcedum esset. Si enim
illi pagani nullum periculum dice-
bant esse vitandum pro rei pub-
lice sue id est populi sui salute no-
redempti precioso sanguine xpristi
non regenerati sacramentis eius.
non viuificati vita sua. et pro sa-
lute tantum temporali ex amo'e car-
nali patrie et laute cupidine nec
ad salutem animarum nec ad hono-
rem dei tot et tanta fecerunt.
Quid debent facere xpianiani prin-
cipes pro re publica xpianiana id
est pro populo xpianiano xpi san-
guine redempto electo ab eo et vo-
cato i admirabile nomen suum. de
quo apostolorum princeps ait.
Vos estis gens electum regale sa-
cerdotium. gens sancta populus ac-
quisitionis prei. Pro quo populo ued-
tato ardetis. liberi quod vos clarissimi
principes assurgere debetis quanto ma-
iorem ardentem. periculosis dampnis re-
publicam xpianam xpi turchi hostes
guillimi nunc affligere cupiunt. Non
enim uobis uni aut eorum opulentissimi
regni sed totius fidei xpiane plane
res agitur quod fidei dampnum
eo detestabilius esse creditur quod
quod fide deficiente nichil proficit
quicquid uolueris contineatur.

Somma

laudem

Nulli namq; maiores diuicie dicuntur
aug⁹ nulli thesauri . nulli honores
nulla huius mundi maiore substantia
q̄ fides catholica. **N**o aduicatis
piissimi principes proprios vestros
non solum corporibus perire sed anima
b⁹ **D** q̄ multa sunt periculosi xpiano
q̄ i fuitur eorum ducti a voluptate
tracti a persuasioib⁹ seducti aut tot
m⁹ metu fracti a fide xpi sine
qua non est salus dampnabilitate
apostatae. **Q**uis isus sine lacrima
n⁹ pluuio possit commemorari damp
na inmoda . dolores . anxietates .
angustias . lamentationes . infir
mitas . densioes . vitia rapinas
violencias . seruicutes ac mortis
illata xpianis per turcos . v⁹ te
pla arsa et pphaata vniusaq; de
cora religionis xpiane ab illis im
pijs tambus pedibus conculcata. **D**
indignu facit . **D** iniurias sustine
das . **S**celera nullo pacto patie
ter ferenda . **N** lane illustrissimi
principes si in pectoribus vestris rei
publice xpiane siue proximorum vel
eorum quos vt vos magistro nro
xpo docente diligere debetis cari
tas regnat . nulli labori . nulli peri
culo . nulli morti parcendu erit p
salute rei pnblice vestre . **A**tendite
q̄ hinc xps posuit animam suam p
nobis . et nos debem⁹ animas nos
tras pro fratribus nostris ponere
pua . **J**o . tercio . **A**udite queso quid
illustris princeps iudas machabe⁹
ait ad duces et tribunos et centu

rones populi sui . **A**cingim⁹ et esto
te parati mane vt pugnetis adu
sus nationes has que conuenent
dispergere nos et sacra . quoniam
melius est mori nobis in bello q̄
videre mala gentis nre et scoto⁹ i⁹
machabeo⁹ 3 . **A**n non vident excel
lencie vestre prestantissimi princi
pes fortissimu huc hostem non dor
mire sed celerime vos iuade exer
citu robustissimo animo truaulen
tissimo rebus apertissimis vos di
rutu venire . **Q**uid ergo cuctamini
quid expectatis an vt ecclesiam
xpi predam sibi faciat hic dia co
quon expergiscimini potius vi
resq; vestras ostendite rei publice
vestre tuicionis et defensionis debi
tu redditori oro ac oro . alias dap
nationis periculum vobis imminere
credite . **A**it eni beat⁹ yfidor⁹ . **N**on
modo hyspaniaru sed totius ecclesi
e iubar singulare . et habetur in c .
principes 23 . q . v . **C**ognoscant princi
pes scilicet deo se debere redduros
rationem propter ealam quam
xpo tuenda suscipiunt . nam si au
geatur pax et disciplina ecclesial
tica per fideles principes siue solua
e . iste scilicet xps ratione exiget
qui eorum potestate suam ecclesia
credidit . **A**mplius . tercio moue de
bet excellentias vestras clarissimi
principes ad rem publicam xpiana
tuendam . honor vester quem qua
to nobiliores estis tanto cariore
habere debetis . **D**uma aut milicie

laus ut ait gregori⁹ iter alia bona
hec ē. **M**ax rei publice utilitatib⁹
rehibē. **T**este etiā vigecio iter a
lia. **D**actamētū militie hoc otirz
nū p̄ deserturos militiā vel mortē
refutatus pro re publica. **H**oc
ergo maxime ad honorem princi
pis pertinet salutē rei publice cr
stiane solitudinem suam impen
dere et pro illius tuitione virili
ter decertare. **N**unc semper in ad
uersitatibus a principibus p̄p̄ri
tatis regibus et imperatoribus
solita est ecclesia contra hostes fi
dei auxiliū postulare ut augusti⁹
ait in capitulo ab imperatoribus
eadem causa p̄p̄. **D**ane contra.
Summa principū p̄p̄rianoū
et militum ignomiā est si circa tu
itionem rei publice p̄p̄riane in
ueniantur negligentes. **Q**uāob̄re
pro honore vestro clarissimi prin
cipis exercite vos aduersus turcos
in defensionem rei publice vestre
incubite in vestram perpetuam lau
dem atqz gloriā. **M**axime cum
constet clarissime vos et magnitu
dine animi et rei militaris pericia
militum robore et splendore armo
rum illis multo prestantiores
esse. **C**onstet insuper vestros fore
industrios sagaces prouidos for
tes vires robustos constantes
probos atqz ad res omnes geren
das maxime aptos. **I**llud genus
barbarum gentium esse inerte
ignauum vilissimum timidum.

confusum instabile fugax muli
ebri ritu togatū et laruatū atz ab
oib⁹ p̄bis viris maxio opere derisi
bile. **Q**d etiā causa iusticie et san
ctioz vr̄a sit q̄s dubitat: cū popul⁹
ille barbarus machometum sce
lerum omnium inuentum rem spur
cissima et libidinum patrem
atqz omnium heresum renocatore
extollit et uictur. vitamqz pro eo
fundit. **V**os sanctorum cues po
pulus electus v̄nigenitum dei fi
lium sanctissimum atqz hominem
ad v̄ctis et excolitis eiusqz religio
nem virtutibus omnibus plenam
defenditis atqz tuerini. **V**os eti
am o calchastici princeps et ami
matum rectoris quos p̄p̄rius
sp̄rialit̄ participes efficit hōs
tus sui expurgissimi. et videte
qz oues vobis commisse a lupis
id est turcis dilaniantur rapiun
tur et crudelissime occiduntur. **A**t
tendite qz bon⁹ pastor iuxta magi
stri nostri doctrinam animam suā
ponit pro ouibus suis. si animā
suam multo magis prelati substā
tiam dare tenentur. **S**pectate
autem videtur ad caritatem v̄strā
in tanto p̄p̄riano populi necessita
tis articulo de bonis ecclesiasticis
ad exp̄n armatorum p̄fusa
largiri vt enī b̄tus gregori⁹ ait **A**u
tū eccliā habz n̄ vt seruiz⁹ vt erogz
et subuciat i necessitatib⁹. **P**lane
si sacrilegij crimē eē diuoscit res
paupum paupribus non erogaē

In lege crudelitatis diuine pla
 ti arguendi venient qui in tanta
 necessitate ecclesie subuenire causa
 rent. **C**eterum **D**ve clarissima p̄nci
 pes mouē debet et vehementer accu
 de ad hoc sepe commemoratū pieta
 tis opus excellētia emuneratiois
 que hac sacra militia desuadā ab
 ab ipō sumo egū regē ppō saluato
 re nostro promittit. **D**i enī apud
 p̄ncipes seculi miles multū mēt
 p̄ncipis magnis extollit. qui pro
 domini sui honore aut p̄ncē defen
 sione strenue militat. fortiter pugnat.
 hostes ppullat. bellā p̄seuerat
 vsq; ad plēnū de hoste trūphet
 q̄to magis spectanda sūt āplissia
 p̄mia honoris singularis corona
 imoz talis gloria. hic ī vi. et āpl
 ora in alia a sumo q̄ est īfinita et ī
 effabil maghificā ab ipis q̄ ex di
 uino amore et fidei deuotioē expo
 nūt se cōtra hostes fidei. pp̄t qd a
 ic. **h**uiusmodi militib; seculē p
 cedite militas et itrepido aīo inimi
 cos crucis xpi appellite. **E**t seq̄. q̄
 gloriose reuētē victores de plio. p̄
 bōe moriū matires in plio. **E**t leo
 papa pp̄ scribens exercitui f̄aco
 tū vt ī c. oīm 13. v. ita iqt. **O**mni tē
 moē atq; t̄roē de p̄tō cōn inimicos
 scē fidei et adūsarios oīm eligionū
 agē virilit̄ studeat. **R**ouit enī oī
 potens si q̄sq; vestroz moiet q̄ p
 vitate fidei et saluatione p̄ncē ac de
 fensione xpianoz mortu; ē iō ab
 eo celeste premiū vsq; de q̄ apl s

iqt ī c. 12. **D**aul; nō vidit nec au
 ris audiuit. nec ī cor; hoīs ascēdit
 q̄ preparauit de; hīs q̄ diligūt eū

¶ Explicat

Faint, illegible text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

Faint, illegible text in the upper middle section of the page.

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DUISBURG

Faint, illegible text in the right-hand column, likely bleed-through from the reverse side of the page.

UNIVERSITÄTS-
UND
LANDESBIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

[Faint, illegible text from the reverse side of the page, likely bleed-through.]

**UNIVERSITÄTS- und
LANDESBIBLIOTHEK
DUISBURG**